

9 ТРАВНЯ: ЯК ВЛАДА ПАРАЗИТУВАЛА
НА ІСТОРІЇ

ЧОМУ УКРАЇНА ПРОГРАЄ
ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

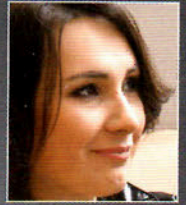
КУДИ ПІДЕ
«АЛЬ-КАІДА»

Тиждень

український www.tyzhden.ua

№ 19 (184) 13 – 19 ТРАВНЯ 2011 р.

САША КОЛЬЦОВА
ПРО ПОКОЛІННЯ
ЗАТЮКАНИХ
ЧОЛОВІКІВ

ЯК РОСІЙСЬКИЙ СЕКОНД-ХЕНД ДЕБІЛІЗУЄ КРАЇНУ

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

19 >

13–20 травня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

13 травня, 18:00 – презентація книжки нідерландського філософа Сібе Шаапа «Здійснення філософії. Метафізичні претензії у мисленні Т. В. Адорно» (Видавництво Жупанського).

16 травня, 15:30 – у межах фестивалю «Київські лаври» круглий стіл «Літературна критика: в пошуках великого роману».

17 травня, 18:00 – презентація книжки Лариси Мірошниченко «Леся Українка. Життя і тексти» (видавництво «Смолоскип»).

18 травня, 18:00 – презентація казки Володимира Свідзінського «Чарівна тростка» (видавництво «Грані-Т»).

19 травня, 18:00 – презентація третьої частини роману в трьох книгах Тимофія Гаврилів «Чарівний світ. Між тоді і тепер» (видавництво «Кальварія»).

20 травня, 18:00 – читання київського поета Станіслава Бондаренка.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

13 травня, 17:00 – презентація книжки Андрія Микитина «Галицькі міфи та особливості» (видавництво «Лілея-НВ»).

14 травня, 14:00 – презентація книжки Володимира Половського «Свято Героїв».

15 травня, 12:00 (5-й поверх) – заняття для дітей з арт-студією «Теракота».

16 травня, 17:00 (5-й поверх) – відкриття виставки живопису Юрія Писаря.

17 травня, 17:00 – поетично-музичні читання з Олександром Фразе-Фразенком.

18 травня, 17:00 – Вечір пам'яті письменника Андрія Жураківського.

18 травня, 19:00 – засідання кіноклубу «Маяк» та перегляд відео «Короткометражки Бастера Кітона».

19 травня, 16:30 – проект для старшокласників «Мрії збуваються» з художником Романом Бончуком та діджеєм Дирою (Олегом Ланяком).

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

13 травня, 18:00 – «Вірші та видива»: поетичний вечір за участю Арсенія Барзеловича та Івана Непокори.

16 травня, 18:00 – зустріч із відомим літературознавцем Марком Павлишиним (Австралія) на тему «Канонічні письменники української літератури: про деякі стереотипи в усталених образах та про користь від їх перегляду».

17 травня, 18:00 – презентація книжки Ігоря Калинця (співавтор Данило Ільницький) «Знане і незнане про Антонича».

20 травня, 18:00 – презентація книжки Тимофія Гаврилів «Чарівний світ. Між тоді і тепер».

◆ У Вінниці (просп. 50-річчя Перемоги, 26):

16 травня, 18:00 – творчий вечір поета Олександра Стусенка.

18 травня, 18:30 – презентація книжки Тимофія Гаврилів «Чарівний світ. Між тоді і тепер» (видавництво «Кальварія»).

20 травня, 18:00 – презентація книжки Віталія Климчука «Ругенія» (видавництво «Теза»).

Інформаційний партнер

Тижень
ТРИЗНАСОВА

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Фото тижня
Львівський стрілець

4
Галицьке фіаско Януковича
Як синьо-білі загнали свого лідера в глухий ідеологічний кут

6
Перекреативили Історичні курйози, які трапилися під час організованого владою святкування 9 Травня

8

10
Костянтин Скоркін про національну зраду «еліти», яку не приховати за багатокілометровими стрічками тканини

11
Сергій Грабовський про русофобів із Привозу

12
Юрій Макаров про кричущий ідеологічний вакуум у Партії регіонів

ВПРИТУЛ

Потреба самозахисту
Що українське суспільство може протиставити недружнім впливам ззовні

14
Чорна скринька телебачення
Чому український телевізор соромиться бути українським і чого це може йому коштувати

18
Володарі «зомбоящиків»
Увага майже 80% українських глядачів прикута до телепрограм каналів, які контролюють лояльні до влади олігархи та бізнесмени

28
Ставки зроблені
Хто заробляє на віртуальному гральному бізнесі

32
Несолодко
За рахунок кого уряд наповнює держбюджет

35
Олександр Жолудь про особливості української фінансової політики

36
Турецькі манівці
Чим можуть обернутися для України спроби Туреччини монополізувати Чорноморські протоки

38
Палата № 6
The Economist про складні американсько-пакистанські відносини

40
Метаморфози «Аль-Каїди»
У що можуть переформуватися терористичні організації після смерті бен Ладена

42
Майкл Бініон про слабкість британського союзу

44
Вбивство народу
Норман Наймарк, професор Стенфордського університету, про різні інтерпретації поняття геноциду й сучасну судову практику

48
Геноцидно модифіковані
Як постгеноцидні народи домагаються притягнення винних до відповідальності

НАВИГАТОР

52
Сталева ніжність
Саша Кольцова про втому від ролі Капітана Очевидності, домінанту телебачення, матріархат і депутатську касту

56
Любов і рух
Ломографія як тренд

59
Катерина Барабаш: «Цитадель» Нікіти Міхалкова відіграє роль індикатора колективного несвідомого

62
Рожева пустеля
Серед найцікавіших атракцій Йорданії – піски й скелі Місячної долини Ваді-Рум

Тижень

№19 (184) 13–19.05.2011
Засновник ЕСЕМ Медіа ГМБХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступники головного редактора
Ростислав Павлишко, Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Товнянко, Андрій Дуда, Алла Лазарева
Редактори Жанна Без'яточ, Дмитро Губенко, Вячеслав Дарлінянц, Роман Кабачій, Дмитро Крапивенко, Ігор Кручик, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Бугкевич, Інна Загородня, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більше редакції Олександр Чекаменів, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик, Лариса Мінченко, Маріна Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Рудан Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 114412
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 11.05.2011 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тижень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Львівський стрілець

Події 9 травня у Львові стали топ-темою багатьох ЗМІ України та РФ. Активісти проросійських організацій і партій («Родіна», «Русское єдінство» та інших) прибули до міста з метою провести ходу й розгорнути червоний прапор на Пагорбі Слави, місці поховання радянських бійців. У відповідь активісти львівської організації ВО «Свобода» атакували на вулиці Личаківській гурт молодиків із тоталітарною символікою. Один із професійних борців за атрибути радянської дійсності, відкривши вогонь, поранив у ногу свободівця. Пізніше представники МВС заявили, що стрільцем був Святослав Сопільник – син экс-заступника начальника ДАІ Львівської області. Пістолет (за деякою інформацією, травматичний), утім, йому не допоміг: громадянин Сопільник опинився у лікарні, як і жертва його влучного пострілу. Так уже останнім часом трапляється, що виправдання діянь мажорів звучать на кшталт героїчного епосу. Як пояснив досвідчений міліціонер, батько стрільця Любомир Сопільник, син випадково пустив кулю після того, як його вдарили битою по голові. Хоча фотографії з місця подій на ілюстрацію до героїчного епосу не надто подібні.

Фото: AP

Продовження теми
на стор. 6, 10–12

5 травня

У Мінську розпочався суд на двома екс-кандидатами у президенти

6 травня

Президентом Кот-д'Івуару став Алассан Уаттара, який переміг на виборах ще в листопаді 2010-го, однак усунув попередника тільки після збройного конфлікту

7 травня

Андрій Шкіль постраждав у ДТП. Депутат-бютівець потрапив до реанімації. Порушено кримінальну справу

Галицьке фіаско Ян

Автор:
Олександр
Михельсон

Конфлікт між проросійськими та українськими радикалами, який спалахнув 9 травня у Львові, був цілком передбачуваним, але від того не менш гучним. Російська сторона вимагає від української влади покарати націоналістів (відповідну заяву терміново зробила Держдума РФ). Сама влада, схоже, до цього готова: деякі її представники навіть пропонують на законодавчому рівні заборонити діяльність ВО «Свобода». Останні, своєю чергою, говорять про сплановану владою провока-

цію. Поміркувані патріоти тим часом синхронно твердять про програш українства, яке на цю провокацію піддалось, а їхні радикальні колеги вказують, що червоний прапор на Пагорбі Слави таки розгорнувся, тобто патріоти програли. Але цю скандальну і, безумовно, вкрай неприємну ситуацію можна бачити й під іншим кутом. Твердження про те, що громадянські конфлікти на етнічному та ідеологічному ґрунті вигідні Банковій, уже давно відомі. Це відволікає народ від дедалі глибших соціально-економічних про-

Тиждень
в історії

13 травня 1981 року

14 травня 1871 року

15 травня 1115 року

Замах на життя папи Івана Павла II, який скоїв турецький екстреміст Мехмет Алі Ахджа

Народився український письменник Василь Стефаник, майстер експресіоністичної новели

Запровадження першого в Київській Русі православного свята – дня Великомучеників Бориса й Гліба

8 травня

Сутічки між християнами та мусульманами у Єгипті. Загинули дев'ять осіб

9 травня

Сутічки в кількох обласних центрах через ініціативу влади вивішувати червоні прапори

10 травня

Євросоюз запровадив санкції проти Сирії. Ембарго поширюється на постачання зброї до цієї країни

11 травня

Македонія тимчасово, до 31 жовтня, скасувала візи для українців

УКОВИЧА

блем, забезпечує владу від єднання проти неї населення східних і західних регіонів, зрештою, дає очільникам держави можливість виявити «об'єднавчу» позицію в черговому телеінтерв'ю. Зрозумілі й інтереси офіційної Москви, яка насправді не бореться з «бандеровщиною», а послідовно розхитує ситуацію в Україні незалежно від конкретних імен наших можновладців. Але треба визнати, що мас-медійний поголос довкола таких подій зазвичай перевищує їхній реальний масштаб. Принаймні поки що.

В Україні, на відміну від тієї самої Росії, немає нацистських організацій, члени яких розстрілюють на вулицях адвокатів та журналістів і зі зброєю в руках відбиваються від спецназу, який приходить їх затримати (див. статтю «Куди ведуть сліди російських кураторів нацизму» на сайті tyzhden.ua). На майдані Незалежності годі й уявити щось подібне до грудневого фашистського шабашу на московській Манежній площі. І, нарешті, в Україні, на відміну від Росії, не реєструється щороку до сотні вбивств на ґрунті расової ненависті. Все це означає, що інформаційні «постріли» вітчизняних і зарубіжних провокаторів, за великим рахунком, влучають у «молоко».

Проблема полягає в іншому: зважаючи на дії центральної влади, а особливо на її бездіяльність, вона досі не розуміє, як вибратися з глухого кута, в який синьо-білі загнали себе за час перебування в опозиції. Віктор Янукович, що так і не підписав до 9 травня скандального закону про обов'язкове вивішування червоних прапорів, напевне, усвідомлює, що підтримка антиукраїнських тенденцій ставить хрест на його другому президентському терміні, а відмова від них загрожуватиме погіршенням відносин із «ядерним електротаромом» і, що важливіше, Кремлем... Утім, з огляду на львівські події усвідомлення проблеми не означає, що влада знає, як її позбутися.

Продовження теми на стор. 10–12

Митниця в офсайді

Уряд подав до Верховної Ради законопроект про перелік предметів, які звільняються від сплати мита у зв'язку з [...] проведенням в Україні Євро-2012 (№ 8443). У разі ухвалення цього документа до 1 вересня 2012-го UEFA, призначені нею особи й учасники чемпіонату (крім збірної України) отримують право на неоподаткований імпорту (реімпорту) 1095 (!!!) товарних позицій (за офіційним класифікатором УКТЗД). Пропонується створити умови для безмитного перетину кордону комбайнів та грейдерів, глини, слябів, чавуну, нікелю, титану тощо (не кажучи вже про різноманітні харчові продукти і напівфабрикати). Таким чином, наступного року для певних структур українських митних кордонів не існуватиме. Порядок та обсяги ввезення визначатимуться на рівні підзаконних актів Кабміну.

Причина урядової ініціативи зрозуміла: оподатковувати футбольні збірні та UEFA під час проведення чемпіонатів не прийнято. Однак постають суто процедурні питання, сутність яких зводиться до одного: які гарантії, що 2012-го Україна не перетвориться на стокову територію та ресурсного донора водночас?

Євронаступ на Газпром

Найбільший імпортер газу в Чехії RWE Transgas звернувся до арбітражного суду Відня з позовом проти Газпрому. Предмет позову – завищені ціни на блакитне паливо. «Газ за спотовими цінами на біржах буває навіть на 50% дешевшим за газ у термінових контрактах», – пояснив голова RWE Transgas Мартін Геррманн. 2010-го чеський імпортер мав збиток у \$287 млн, тоді як роком раніше отримав близько \$1 млрд прибутку.

Як зазначають експерти, у разі поразки в суді Газпром може отримати чимало аналогічних позовів від інших центральноєвропейських компаній, зокрема польських, які також невдоволені ціновою політикою газового монополіста. Нагадаємо, це вже не перша спроба приборкати Газпром – торік Литва (див. *Тиждень*, №15/2011) подала до суду з приводу підвищення Росією ціни на 15%. Тоді як нинішня українська влада розраховується за російський газ власним суверенітетом.

ФОТО: УІАН, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

16 травня 1966 року

Початок китайської «культурної революції», скерованої проти інтелігенції та середнього класу

17 травня 1916 року

В Англії вперше у світі здійснено перехід на літній час

18 травня 1961 року

В УРСР встановлено Державну премію імені Тараса Шевченка (спершу в категоріях музики і літератури)

19 травня 1881 року

Народився Мустафа Кемаль Ататюрк, творець новітньої світської Турецької держави

800 мільйонерів

мешкають в Києві. Дані ДПАУ

399 млн грн

заборгувала держава українцям за лікарняні. Дані Фонду соціального страхування

4% українців

торік не одержали шенгенської візи. 2009-го – 5%. Найбільше відмов – від Німеччини

5 ОБЛИЧ

МИХАЙЛО ЦИМБАЛЮК

написав заяву

Під тиском громадськості після подій 9 Травня губернатор Львівщини написав заяву про звільнення. Президент її наразі не підписав.

СЕРГІЙ ВЛАСЕНКО

захищає

Народний депутат від БЮТ став адвокатом Юлії Тимошенко.

ОЛЕКСАНДР ЛАВРИНОВИЧ

богохульствує

На зауваження журналістів про те, що на державних установах були помічені червоні прапори, зазначив: «Йй Богу, жодного прапора не розгорталося...»

ВІТАЛІНА РАДЕЦЬКА

учениця Табачника

Новопризначена з Києва заступниця мера Калуша обізвала галичан «немитими циганами». Чиновниця не вибачилася.

ЙОЗЕФ БЛАТТЕР

знову під підозрою

Членам FIFA закидають отримання хабарів від Росії та Катару під час визначення їх господарями чемпіонатів світу. Президента FIFA можуть «піти».

МАЙЖЕ СЕРІОЗНО

Перекреативили

Курйози, які трапилися під час організованого владою святкування 9 Травня, вкотре засвідчили: відпрацьовуючи ідеологічну програму для «Русского міра», Януковичу і К^о глибоко начхати на історичні нюанси. Головне, щоб блищало

Від Гітлера до Сталіна...

ЛУГАНСЬК. Під час мітингу, присвяченому 9 Травня, місцеві комуністи вийшли з портретами Сталіна. Один із них було встановлено біля монументу Слави, де охочі могли сфотографуватися з тираном. Підпис під портретом «Не надо думать – с нами тот, кто все за нас решит!» взято з пісні Владіміра Висоцького «Солдаты группы «Центр», де ці слова адресувалися Адольфу Гітлеру.

Під прапором Власова

ХЕРСОН. Біля місцевого драмтеатру, де відбувся святковий концерт, херсонців вітав плакат від Українсько-російського благодійного фонду, де державна символіка України була переплетена з російською. Прикметно, що під час Другої світової війни російський триколон використовував Російська визвольна армія Андрія Власова, котра, як відомо, воювала на боці Гітлера.

500 тонн китайської гречки

за даними опозиції, закупили на безтендерній основі. Ціни було завищено в кілька разів

\$180 млн

надать Кувейт лівійським повстанцям

\$30 млрд

заробляє Росія на нелегальному постачанні зброї. Дослідження Der Spiegel

Партійний захід?

ЛУГАНСЬК. На загальноміській акції до 9 Травня не було жодного державного прапора. Натомість майорили стяги двох правлячих парламентських партій та прапор неіснуючої держави СРСР. Міський голова Сергій Кравченко, відповідаючи на запитання телеканалу «24», чому так сталося, зізнався, що він «не помітив» відсутності символу держави, на яку працює. Оригінальне пояснення було і в депутата-регіонала Олександра Єфремова: «Цей захід організувала фракція Партії регіонів... Тому вона має право визначати кольори. Повірте, міській владі тут несила вплинути».

Слава окупантам?

ОДЕСА. Місцева влада після перемоги Олексія Костусева на виборах мера всіляко прагне підкреслити свою «російськість» та «радянськість», утім, як часто трапляється в таких ситуаціях, переає кулі меду. До святкування звільнення міста від фашистських загарбників на вулицях з'явилися лайтбокси на визвольну тематику, увінчані медаллю «За відвагу» з фотографіями часів війни. На одному з таких плакатів поруч зі світлинами радянських воїнів можна було побачити знімки бійців... румунської армії, яка окупувала Одесу восени 1941-го. Слава про одеський «патріотичний креатив» швидко поширилася інтернетом.

ПОМИЛКА В УНІФОРМІ. Організатори акції на Оболоні знайшли прототипів на дореволюційних картинах

Заблукалі в історії

КИЇВ. На київській Оболоні ветеранів вітали близько 30 жінок у формі російських санітарок часів... Першої світової війни. А їхні головні убори прийшли зі ще дальшого минулого: високі білі капелюхи з червоним хрестом запровадила для санітарок, котрі не були черницями, знаменита англійка Флоренс Найтінгейл під час Кримської війни. У 50-х роках XIX століття ці капелюхи захищали медсестер — ні росіяни (які її програли), ні їхні вороги в санітарок не стріляли.

ФОТО: УНАМ

Підміна

Автор:
Костянтин
Скоркін,
Луганськ

У Луганську виготовили Георгіївську стрічку завдовжки 15 км. Для того щоб протягнути її від однієї до іншої «братської» могили до «живого ланцюга» залучили понад 6 тис. школярів. Можливо, у когось, хто почув ці цифри, перехопило дух від гордоців за земляків, а мені одразу згадалось оповідання-притча Станіслава Лема, де винахідникові Трурлю король багатонаселеної планети запропонував виплатити гонорар кількома сотнями тисяч підданих і здивувався, чому той не розуміє, що робити з тією купою людей: «О наївний мій чужинцю. Для цього я утримую консультантів, вони тобі все пояснять. Безліч підданих – це безліч задовольень. Ти зможеш одягнути їх у різнокольорове вбрання та розставити у вигляді мозаїки або повчальних написів».

Як на мене, головне в такому способі святкування – не довжина стрічки, що повинна символізувати безмежну вдячність ветеранам, або кількість школярів, що має унаочнювати зв'язок поколінь, а саме ідея використовувати людей як «живий ланцюг». Це суто тоталітарна практика, коли людина сприймається лише як ланка ланцюга або гвинтик машини, коли цін-

ність її вимірюється тільки можливістю «закрити собою» вказану Великим Братом ділянку. Якби Сталін зміг з того світу побачити цьогорічне луганське святкування Дня Перемоги, його темну душу заповнила би втіха. А що, він саме так війну й виграв, кидаючи мільйонами українців у топку «Великої Перемоги», «живими ланцюгами» та «живими скиртами». Звісно, нинішнім керманічам до Сталіна далеко, але заповітів його вони тримаються міцно. Ось, наприклад, «хазяїн землі Луганської», колишній губернатор області, а нині голова фракції ПР у парламенті Олександр Єфремов на запитання тележурналістів, чому на тому ж таки святі гігантської стрічки були лише червоні прапори та стяги ПР без жодного національного, відрізав, що його влаштувала партія, тому прапори будуть такі, як їй потрібні. Тобто регіонали себе з Україною не ідентифікують, її символіка їм не потрібна. І це вже не гадака «національно-стурбованих» лівських інтелігентів, це «пряма мова». Тому стає більш зрозумілою заповзятість, із якою правляча коаліція агітувала за «червоний прапор перемоги поруч із державним». Бо де ПОРУЧ, там завжди може бути й ЗАМІСТЬ. Луганщина, як бастион ортодоксальних ідеологів ПР, у цьому сенсі завжди лакмусовий папірець. Отже, не треба нам розмов про «примирення» та «шанування». Мета цих людей – загнати всіх у «живі ланцюги», дати в зуби Георгіївську стрічку, а самим спокійно під радянськими прапорами та співами Кобзона насолоджуватися владою. Колись прококаїнені московські піарники, рятуючи владу кремлівської олігархії, перехопили в червоної опозиції радянські гасла та символи. Звідти, власне, родом і Георгіївські стрічки як універсальний маркетинговий хід, «брендированіє» «наших»: гламурний відфотошоплений Сталін, весела стрічка на грудях моторної комсомолки з банкою «енергетика». Те, що пожегтвували при цьому частиною бойової нагороди, нікого не бентежило. Чи мало тих орденів ветерани продавали на базарах під час псевдoliberalних реформ?

Тепер той самий хід намагаються повторити й в Україні, для нинішньої влади якої Кремль є взірцем і законодавцем моди у всіх сферах життя. Некомпетентна влада, рейтинг якої постійно падає, намагається вирішити свої проблеми за допомогою мавпування чужих технологій, влаштуваючи помпезні шоу під радянським соусом, щоб заспокоїти «підданих». Але тут на перешкоді стає когнітивний дисонанс. Попри всю святкову мішуру, діячів, що приймають паради та вітають із «великим Святом Перемоги», у роки Другої світової можна уявити лиш у двох іпостасях: або вишкіреного «смершівця», який вибиває зуби солдатику, що втік із полону до «своїх», або перекривленої пики поліцає, якого здійсмають на гілляку партизани. Підпільники – «молодогвардійці», яких так любить шанувати Партія регіонів, – чомусь на думку не спадають. Національна зрада в цієї «еліти» у крові та на обличчі. Цього не приховати за багатокілометровими стрічками тканини. ■

Русофоби з ПРИВОЗУ

Європол назвав Одесу разом із румунською Констанцою і болгарською Варною головними воротами транзиту латиноамериканського кокаїну в Європу. З цією контрабандою дуже важко боротися як через її великі обсяги, так і через «кришування» впливовими місцевими силами.

Одеський «десант» у складі групи ветеранів війни та активістів партії «Родина», організації «Дозор» і «Русское єдінство» 9 травня дістався Львова й після сутички зі свободівцями реалізував свою мету – розгорнув на львівському Пагорбі Слави великий червоний прапор.

На перший погляд, ці два сюжети сучасного життя України аж ніяк не поєднані. Насправді ж поєднані. Але не поверховим, а глибинним зв'язком.

Річ у тім, що лідер «Родіни» депутат Одеської міськради Ігор Марков – постать вельми специфічна. У певних місцевих колах, серед таких самих «авторитетів», він відомий як Марадонна. В інтернеті можна знайти чимало цікавої інформації щодо діяльності Маркова в бурхливій 1990-ті, та й у 2000-х він відзначився неабиякими бізнесовими та політичними обгородками. Нині ж йому особливо добре – адже близький до мера Одеси Олексія Костусева. А ще депутат контролює відомий своєю специфічною, скажімо так, ідеологією телеканал АТВ.

І що впадає в око: перманентне антиукраїнське шаленство Маркова вдало поєднувалося з виступами в антисемітському листку «Наше дело», аж поки той не був закритий за рішенням суду.

Здавалося б, Марков і створені ним організації (а крім партії «Родина» це ще й «Патріоти Отчизни» та «Рускій клуб») плюс згадані вже «Дозор» і «Русское єдінство», виходячи з їхніх назв, мали б переїтися передусім реальними проблемами одеситів російського походження, такими як наведення елементарного порядку, подолання корупції, боротьба з криміналом і наркотрафіком у регіоні. Але ні, головною проблемою для цієї публіки була і є боротьба з «українськими націоналістами й фашистами», до яких, зважаючи на виступи самого Маркова та його сподвижників, вони зараховують усіх, хто розмовляє українською мовою і наважується сумніватися в імперській величі Росії та потребі переходу «Новоросії» під крило Кремля.

І ось саме цей Марков став одним із ініціаторів та організаторів рейду на Львів, проведеного його однопартійцями та їхніми союзниками. Рейду з метою розгорнути великий червоний прапор і продемонструвати львів'янам та всій країні, хто тут господар.

Зауважу, що пієтет до червоного прапора притаманний не всій Одесі й не всім одеситам російського походження. Так, Конгрес російських громад Одеси виступив із заявою щодо рішення Верховної Ради про вивішування советських прапорів на адміністративних будівлях, у якій було зазначено: «Замість пам'яті про людей, які загинули у найстрашнішій війні в історії людства, нам підсовують антилюдську ідеологію, загорнуту в обгортку «прапора перемоги». Прийнятим рішенням депутати Верхов-

ФОТО: REUTERS

ної Ради опоганюють пам'ять мільйонів і мільйонів людей, закатованих комуністами «до», «під час» і «після» Другої світової війни, яка була великою трагедією всіх народів Європи... У цей день потрібно ходити в храм і помолитися за упокій душ загиблих людей.

Але яке там «помолитися». Які там мільйони росіян, знищені в різні роки більшовиками. Яка там руйнація святинь. Головне – врізати як слід отим клятим хохлам-западенцям (очевидцями зафіксовані вигуки «гостей» Львова: «Хохлы – параша! Победа эта наша!», «Смерть Галичине!» тощо) та піднести сталінський прапор над столицею «українського П'ємонту». І зробити це так, щоб якнайкраще зафіксували оператори московських телеканалів. А для цього не шкода й ветеранів війни підставити (яким садистом треба бути, щоб везти 80–85-річних людей на мікроавтобусах з Одеси до Львова і назад (чи, може, то були зовсім не ветерани Другої світової, а значно молодші ветерани «компетентних органів»?).

Так чи інакше можемо дійти висновку: впливові офіційні постаті однієї із загальноєвропейських «столиць наркотиків» (а йдеться не лише про Маркова – в операції брали участь депутати інших місцевих рад Одещини) здійснили досить успішну провокацію, покликану збурити політичну ситуацію в Україні й посилити наявний світоглядно-ментальний розкол серед українських громадян. А крім того, погіршити ставлення до етнічних росіян на заході країни. Реальні ж проблеми Одеси та її мешканців російського етнічного походження цих політичних персонажів не цікавлять, а якщо й цікавлять, то під одним ракурсом: як «наварити» на них якнайбільше «бабла» (охочі можуть знайти в інтернеті чимало цікавого про бізнес Ігоря Маркова і К°). Ото й виходить, що запеклими русофобами насправді є зовсім не «українські націоналісти», а різноманітні «родінці» та інші «сини отечества». ■

Автор:
Сергій
Гравовський

Запеклими
русофобами
насправді
є зовсім
не «українські
націоналісти»,
а різноманітні
«родінці»
та інші
«сини
отечества»

Натхнення на складі забутих речей

Автор:
Юрій
Макаров,
Тижень

Спершу я подумав, що знімають кіно. Посеред центральної київської вулиці стояла чистенька, свіжопофарбована так звана польова кухня нібито часів Другої світової, біля неї якийсь клоун в уніформі червоноармійця тримав рушницю з багнетом і не міг уторопати, що з нею робити. З кухні пригощали кашею кількох тинейджерів, вдягнених у реперські строї, які запивали її кока-колою. Може, малося на увазі поєднати покоління, нагадати про страждання дідів, їхні жертви, їхній страх і голод, їхню силу духу? Вийшов просто несмак. Кіно і німці!

9 Травня залишило якийсь каламутний осад із присмаком нещирості (якщо називати своїми словами, то просто брехні) й великої, безрозмірної дурості. Ні, навіть якщо, припустимо, хтось мав чесний намір гідно відсвяткувати День Перемоги, він мусив би замислитися про наслідки. У такій країні з таким минулим після всього, що українцям за останні роки дозволили дізнатися й згадати, знову розпочинати ігри з червоним прапором? Та мої співвітчизники просто святі, що не влаштували всеукраїнської бійки – бійки, в якій дісталось б не лише кільком демонстрантам зі Львова, а передусім самим провокаторам із печерських пагорбів! Тож вважаймо, просто пощастило.

Кому це було потрібно? Про комуністів, які формально ініціювали закон про червоний прапор, я навіть згадувати не хочу. Краще пошукати тих, хто оплачує рахунки за їхні мастки. Або проаналізувати хід голосування. На сайті Верховної Ради ця сторінка не відповідає, але відомо, що за законопроект № 8157 голосували 260 депутатів, а у фракції комуністів їх заледве 25. Інакше кажучи, ідея з 9 Травня в червоних тонах має всі ознаки політичного проекту чинної влади в супроводі ріденької димової завіси. Якого дідька? Мети може бути дві: збурити крайні сили в суспільстві, зіткнути їх між собою й у такий спосіб каналізувати в безпечне (?) русло загальне невдоволення. Або просто зробити красиво, щоби сподобалося першій особі, в неї, як ми знаємо, слабкість до вінків. У кожному випадку можна дійти висновку не лише про брак фантазії чи смаку, а й про кричу-

щий ідеологічний вакуум у таборі регіоналів. Ось вони нібито вдерлися на трибуну, ввімкнули мікрофони, заткнули рота тим, хто заважатиме їх слухати, а сказати... нічого. І нікому (після потрапляння в неласку таких харизматиків, як Чорновіл та Шуфріч, погодьмося, що Єфремов і Чечетов – не найпереконливіші спікери), але це вже трохи інший поворот теми. Зараз важливо те, що ПР не має системи поглядів. Усе має: владу, ресурси, гроші, а поглядів – ні.

Політична партія повинна мати ідею, точніше, ідеологію – це, власне, її функція. Партія – це сума цілей та стратегій їх досягнення і вже в другу чергу – певна кількість об'єднаних навколо них людей. Як цілі сьогодні можуть транслювати українцям регіоналі? Покращення життя? Проїхали. Реформи? Та облиште, бачили. Збагачення? Це геть не для всіх, тільки для своїх. Назад до СРСР? Не зрозуміють. А більше немає ані ідей, ані гасел. Інакше кажучи, наша нинішня партія влади, себто ПР, має тільки зовнішні ознаки такої, але насправді нею не є. Наразі це лише закритий клуб, об'єднання компаньйонів, не більше.

Будь-яка політика – це передусім модель майбутнього. Спільного майбутнього, а не колективного (якщо мати на увазі колектив обраних). Якщо не можеш нічого запропонувати масам, мусиш хоча б натхненно й пере-

**З ПОДІЙ НАВКОЛО 9 ТРАВНЯ
МОЖНА ЗРОБИТИ ВИСНОВОК
НЕ ЛИШЕ ПРО БРАК ФАНТАЗІЇ
ЧИ СМАКУ, А Й ПРО КРИЧУЩІЙ
ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВАКУУМ У ПАРТІЇ
РЕГІОНІВ**

конливо дурити голову. Але натхнення просто так з нічого не береться, а добре випробувані засоби виразності вже давно взяли на озброєння еліти братньої держави. Тож, використовуючи їх, треба припустити, що одного дня ці еліти захочуть тут господарювати разом зі своїми гаслами, прапорами й символами. Тоді доведеться ділитися. Тупик.

Коли конкретні пацани планують свої операції, вони не заморочуються мозковим супроводом, мовляв, купимо. Ба ні, так не виходить. Доводиться позичати антураж на складі колись уже використаного реквізиту. А там за визначенням нічого корисного не зберігається, натомість чимало небезпечних речей. Я не наважився б скуштувати кашу з польової кухні, прикрашеної георгіївською стрічкою чи червоним прапором. Може виявитися отруйною. ■

03055, Україна, Київ, вул. Шулявська, 7
тел.: +38 (044) 494 09 00

Шановні пані та панове!

Авіакомпанія «UM Air» повідомляє про відкриття продажу електронних квитків!

Відвідавши наш корпоративний веб-сайт www.umair.com.ua, ви зможете отримати інформацію про рейси, обрати та забронювати авіаперевезення для себе, своєї родини або друзів та придбати авіаквиток за допомогою платіжних карт VISA або MASTER CARD, знаходячись в будь-якій частині світу, незалежно від часу доби!

Система он-лайн продажу на сьогоднішній день є одною з найпопулярніших форм придбання авіаквитків, вона дозволяє в значній мірі заощадити ваш час та гроші!

Ласкаво просимо на сайт! Ласкаво просимо на борт літака!

Потреба самозахисту

Українське суспільство готове протистояти недружнім впливам. Влада лише має спромогтися на адекватну інформаційну політику

Автор:
Ростислав
Павленко

У другій половині ХХ століття стався якісний зсув у обсягах і формі подачі інформації, яка доноситься до людини: урізноманітнилися способи її постачання, ускладнилася система прийняття рішень, полегшився доступ до альтернативних джерел. Відтак відкрилися можливості для більш зваженого вибору, врахування порівняльного, історичного досвіду, різних поглядів. Але зросли й обсяги інформаційного шуму – надлишкової для людини інформації, а то й такої, що може завдати шкоди. Адже в «шумі» можна відчуті і нотки, які озвучуються навмисне, щоб спрямувати суспільство-мішень у потрібному напрямку.

Тож нині на порядку денного питання інформаційної безпеки. Сьогодні воно надзвичайно містке. Це і контроль над непоширенням інформації, яка вважається таємною, і вчасне, повне та якісне інформування громадян про події в країні та світі, вільний доступ до різних джерел. Водночас сприяння цілісності суспільства, підтримання його морального здоров'я, захист від несприятливих інформаційних впливів – як через зміст інформації, так і через її форму (мову, спосіб подання, стиль викладу, апеляцію до значущих фактів, подій тощо).

Увесь комплекс впливів утворює те, що можна назвати спільним змістовим простором суспільства – системою вірувань, світоглядних настанов, мовних конструкцій, стереотипів, способів пов'язання форми (знаку) і змісту та інших інтересуб'єктивних категорій, що визначають особливості мислення та комунікації в певному суспільстві.

Відтак державі потрібно віднайти динамічний баланс між свободою слова і необхідністю захисту спільного змістового простору. Підтримка такого балансу здійснюється засобами інформаційної політики. Адже

якщо сфери мовної та культурної самобутності залишити без захисту, то там халяпнуватимуть інші держави і наслідки можуть бути фатальними.

СУСПІЛЬСТВО «СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ»

Ефективна інформаційна політика має враховувати особливості суспільства, на яке спрямована. Останні можна встановити на підставі даних соціологічних опитувань.

Одна з тенденцій, що впадає в око, – більшість дорослого населення отримала «традиційне» виховання в межах невеликих громад. Дитинство 42,8% опитаних минуло переважно в селі, 24,1% – у невеликому місті, у 21,5% – у місті з населенням понад 250 тис. осіб. Для невеликих громад характерна чутливість до питань «свій – чужий», вони більше схильні спиратися в житті на «своїх», на мережі неформальних зв'язків і надавати підтримку учасникам цих мереж.

І справді, орієнтуватись у житті, розуміти хід подій, приймати правильні рішення 77% українців допомагає особистий досвід, 55% – думки та досвід друзів і родичів, 25,4% – преса, радіо та телебачення.

57% переконані, що найефективніше права й інтереси можуть захищати родичі та друзі. На правоохоронні та судові органи покладаються 11% наших співвітчизників, на місцеву владу – 7,1%, центральну – 2,8%.

Такі особливості світосприйняття свідчать ось про що. По-перше, оскільки судження «референтної групи» («своїх», кола довіреного спілкування) для людини важливіші, ніж «офіційна» інформація, остання може не досягати мети, якщо не відповідає очікуванням, настроям та віруванням «лідерів думок» у згаданих групах. Тож інформація, подана без розу-

У статті використано дані опитування з видання «Українське суспільство 1992–2010. Соціологічний моніторинг», підготовленого Інститутом соціології НАНУ

міння цих особливостей, сприйнята не буде. Але, по-друге, якщо вдасться переконати «лідерів думок», нові ідеї дуже швидко охоплять широкі маси, знову-таки поширюючись неформальними мережами.

Інша особливість українського суспільства – відчуття тривоги через невідповідність дійсності очікуванням. Традиційно понад 50% опитаних вважають, що події в країні розвиваються в неправильному напрямку, 61,1% характеризують політичну ситуацію як напружену і лише 19,3% – як спокійну. При цьому напруження найчастіше пов'язане з проекцією власних проблем на загальну ситуацію: своїм становищем у суспільстві переважно незадоволені майже 47% українців, швидше задоволені близько 22%, не визначилися 31,4%. Незадоволені й не впевнені, що задоволені, формують очікування стресу: із твердженням «Зараз усе так хитко, що може статися все, що завгодно» згодні 77,1% наших співвітчизників, не згодні лише 13,5%.

Таке ставлення до реальності підвищує цікавість до продукції, яку штампує насамперед ро-

86,6%
українців
відзначають
перегляд
телепередач як
спосіб проведення
дозвілля

27,2%
наших
співвітчизників
за останні сім днів
прочитали міські
газети, 18,9% –
обласні, 16,6% –
районні; 13,2% –
«Аргументи
і факти», 6%
«Сьогодні», 5,4% –
«Факти і комен-
тарии», 5,2% –
«Сільські
вісті».
Не читали жодних
газет 30%
респондентів.

21,4% україн-
ців користуються
інтернетом вдома
(у 2004 році –
2,5%), 9,5% (3,3%)
– на роботі, 4,7%
(2,9%) – в інтернет-
кафе, клубі тощо.
Не користуються
майже 60% наших
громадян (у
2004-му таких
було значно більше
– 83%).

сійська індустрія видовищ і розваг: передчуття лихого найлегше топиться у примітивних шоу та фільмах, присвячених криміналу, насильству, побутовим чварам або, навпаки, простим та одновимірним «любовним» стосункам. Що примітивніше, то легше зтягнути аудиторію, яка не чекає нічого хорошого від життя.

А перенасичення ринку продукцією, що потурає приземленим очікуванням, посилює ефект дебілізації: пропозиція створює попит, що притягує пропозицію, і так до нескінченності (про програми вітчизняних телеканалів див. стор. 18, 24).

Такі особливості дають підстави і для політичного маніпулювання. Відчуття неправильності ситуації в країні є одним із чинників надмірної політизованості. Політика «певною мірою» цікавить понад 67% українців, «дуже цікавить» майже 14%, зовсім не цікавить 18,7%. Інтерес до неї міг би втілитися у громадянську активність, контроль над діями влади, боротьбу з корупцією (бодай на низовому рівні) тощо. Однак це потребує відповідного інформування: більшість зазначає, що бракує інформації про свої права і способи їх захисту. В такому разі зацікавлення політикою перемикається на пошук винних, чим і користуються маніпулятори, які через ЗМІ намагаються нацькувати громадську думку на вигідний об'єкт: опозицію, інші етнічні чи соціальні групи тощо.

Насамкінець зазначимо, що відчуття неправильності реальності й значна увага до політики не обов'язково мають вести до негативних висновків. Попри все, почуття, яке у 58,8% українців пов'язується з власним майбутнім, а в 56,4% – з майбутнім України, – це надія.

ПОТРЕБА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ

Щоб відповідати сподіванням суспільства, держава має створити й забезпечити такі правила гри в інформаційній га-

лузі, які захистили б її від недружніх впливів і дали б змогу розвиватися національному інформаційному та культурному продукту.

Вирішення більшості проблем інформаційної безпеки України лежить у рідніщі ширших реформ, про необхідність яких давно ведеться мова на різних рівнях і в різних аудиторіях. Зокрема, очікують свого вирішення питання забезпечення ЗМІ, друкерень, інтернет-провайдерів від невмотивованих перевірок і зниження собівартості видавництва української продукції через державну підтримку.

Можливе запровадження системи підтримки «національного культурного продукту» (за прикладом Канади). Вона має надаватися на засадах відкритого конкурсу: оголошення теми, створення незалежного журі, яке розглядало б заявки від колективів і редакцій. За процедурами тендера, а також витрачанням коштів його переможцями має здійснюватися як державний, так і громадський контроль. Для заощадження бюджетних коштів варто передбачити механізм заохочення бізнесу до підтримки культурних проєктів.

При цьому треба передбачити окремі механізми підтримки для українськомовних проєктів, що популяризують єдність і самобутність України, її перемоги. Держава може і має вжити активних заходів на підтримку і поширення тієї інформації, повідомлень, образів, які відповідають її національним інтересам. Згідно з термінологією Закону «Про основи національної безпеки України» це «життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток». ■

49,1%
інтернет-
користувачів
шукають у мережі
новини
та інформацією.

1,7%
українців цілком
довіряють ЗМІ
(телебаченню,
радіо, газетам),
29% переважно
довіряють, майже
36% – важко
сказати, 23,4%
переважно
не довіряють,
10% зовсім
не довіряють.

Анатомія пропаганди

Україна залишається об'єктом системних інформаційних операцій, які не зустрічають належного опору. Але їм можна протидіяти

ФОТО: REUTERS

Автор:
Олександр
Михельсон

На телеекрані – сцена, де «Плач Єремії» співає відому повстанську пісню. Засніжені кадри змінює архівне відео, на якому ті самі рядки а капела виводять із десятка дуже літніх чоловіків в одностроях УПА. «Ленту за лентою к бою подавай», – «перекладає» російською автор сюжету, явно не знайомий ані з відомим текстом, ані з українським словом «набій». На завершення сюжету він каже, що кандидат у президенти України Віктор Ющенко, «не желя обострення отношений с русскоязычными избирателями», заборонив надалі виконавцеві «Лента за лентою» виходити на сцену.

Саме такий сюжет вийшов у ефір російського державного телебачення 26 листопада 2004 року. В ньому примудрилися жодного разу не показати заповненого народом Майдану, зате зуміли озвучити цілу купу

відвертих дурниць, серед яких інформація про «заборону» виходу на сцену Тарасові Чубаю була аж ніяк не найбільшою. Во-Очевидь, ці нісенітниці були сприйняті за чисту монету не лише російським глядачем, а й частиною українців, котрі в тій ситуації воліли довіряти будь-якому ЗМІ, аби лиш він був проти Помаранчевої революції.

«ПРАВДА» З ПРИПРАВАМИ

Випадок зі згаданим сюжетом демонструє типову ситуацію інформаційної війни, коли пропаганда набуває такого масштабу й напору, що починає підживлювати сама себе. Виникає свого роду замкнене коло: ЗМІ, транслюючи ідеологічні кліше, формують стереотипи масової свідомості, а ті починають породжувати аналогічні пропагандистські шаблони. Таким чином працює вірус у клітині.

Будь-яка пропаганда покликана формувати свідомість аудиторії так, щоб та надалі сама підганяла інформацію під «правильну» картину світу. Цю практику застосовують і в міжнародній політиці – щоб впливати й на аудиторію країни-«мішені». Зайве казати, що завдання дуже полегшується, коли ЗМІ – носії пропаганди – широко представлені в інформаційному просторі такої країни, а місцеві мас-медіа з тих чи інших причин схильні до ретрансляції меседжів, внесених іззовні.

Уряди країн, що активно просувають свої інтереси за кордоном, приділяють цьому питанню велику увагу. Так, Газпром, паливний монополіст РФ, за декількома даними, витрачає на інформаційну політику до \$140 млн за рік (див. «Труби кличуть», Тиждень, №13/2011). Не дивно, що під час українсько-російського

«газового конфлікту» взимку 2008–2009 років кремлівська сторона зуміла досягти певних успіхів у інформаційній війні як на наших теренах, так і в Західній Європі. Наприклад, як установили пізніше вітчизняні журналісти, англomовний сайт, що оперативнo інформував зарубіжжя про перебіг подій (звичайно, з «правильної» точки зору), був створений на замовлення росіян однією із західних пiар-компаній іще за місяць до початку самого протистояння.

Загальний настрій аудиторії формується не так за допомогою відвертої брехні, як розстановкою акцентів. Скажімо, постійні труднощі зі своєчасною оплатою російського газу, яких Київ зазнавав у 1990-х, сформували стійкий імідж України як держави, що «тирить газ» (вираз Володимира Путіна часів його президентства). Таку репутацію було вповні використано й у січні 2009-го.

Реальність полягала в тому, що тоді між Києвом та Москвою вже діяли вкрай невідгідні для нашої країни угоди, укладені за участю Ющенка й Путіна під час газової кризи 2006-го. Згідно з ними, зокрема, Нафтогаз гарантував прокачування блакитного палива з РФ до Європи незалежно від оплати росіянами витрат на так званий технічний газ (компресорні станції працюють на тому самому паливі, яке й перекачують). Коли Москва відмовилася продовжувати контракт від 1 січня 2009 року, українська НАК була вимушена спалювати в компресорах частину транзитного газу. Сам Путін, зібравши 8 січня спеціальну пресконференцію для іноземних журналістів у своїй резиденції Ново-Огарьово, визнав цей факт, вказавши, що на прокачування потрібно 21 млн м³ палива щодоби. Кількість мізерна, але в ці нюанси ніхто не заглиблювався: російські чиновники, а за ними й ЗМІ хором заповзлялися повторювати, нібито Україна знову «краде» й надходження газу до неї припинено саме тому. Хоча насправді все було навпаки: спершу Газпром перервав постачання, а вже це спричинило «несанкціонований відбір».

Аналогічна ситуація була й під час російсько-грузинської війни в серпні 2008 року. Вже підготований пропагандою телегля-

дач РФ – і, на жаль, частина української аудиторії – некритично сприйняв постійно повторювані осетинською та російською сторонами мантри про «українських найманців», які нібито брали участь у боях. Навіть попри те, що жодних доказів пред'явлено так і не було.

Очевидно, такі заяви мали ті самі корені, що й твердження про 2 тис. мирних осетинів, нібито загиблих від рук «грузинських фашистів». Постійне повторення цих меседжів справило враження на позбавлену інших джерел аудиторію, натомість інформації Слідчого комітету російської прокуратури про доведену смерть лише 162 мирних жителів ніде широко не афішували (те, скільки осетинів полягло від грузинського вогню, а скільки – від російських артобстрілів, узагалі зосталося таємницею).

ПОПЕРЕДЖЕНИЙ ЗНАЧИТЬ ОЗБРОЄНИЙ

Свідомість, деформована пропагандою, спотворює і навколишню реальність. Ці перегини можна усвідомити. Зазвичай ідеться про суперечності в навіязаній картині світу. Наприклад, українські громадяни, які нібито брали участь у тій війні, називалися найманцями, а російські, про яких у конфлікті сурмила «патріотична» преса РФ, – добровольцями.

2008-го російська пропаганда також намагалася створити образ «ворожої» України, завівши галас навколо постачання до Грузії наших зенітних систем (під час конфлікту грузини збили три літаки РФ). Водночас замовчували, що така торгівля була цілком законною з погляду як вітчизняного, так і міжнародного права. Понад те, через рік по війні, у вересні 2009-го, російський президент Медведев у інтерв'ю CNN дуже показово висловився про аналогічну ситуацію: намір Росії продати зенітні комплекси С-300 до Ірану. «Постачання... озброєнь, що спрямовані на захист, не може збільшити напруженості, воно, навпаки, повинне її знімати», – пояснив лідер Кремля. Як-то кажуть, по comment.

Позиція того, хто захищається, в інформаційній війні завжди бачиться невідгідною. Як стверджує відоме прислів'я, спробуй доведи, що ти не верблюд.

Водночас (це видно з наведених вище прикладів) розвінчати накинута міфи за бажання не так і важко. Досить вказати на суперечності деформованої пропагандою картини світу.

На жаль, ключовим питанням тут є співвідношення ресурсів. Бо ж навіть найщиріша правда, сказана пошепки, пасує перед брехнею, озвученою в мегафон. Тому держави, що не мають достатніх ресурсів для донесення власного погляду, намагаються бодай перекрити надходження інформації, яку вони вважають

ПРОПАГАНДА СПОТВОРЮЄ КАРТИНУ СВІТУ – І ЦІ ПЕРЕКРУЧЕННЯ МОЖНА ВИКРИТИ

шкідливою для себе. Те саме російське телерадіомовлення, як відомо, регулярно строго обмежують не лише у «ворожій» до Росії Грузії, а й у «братній» Білорусі.

Такі методи ефективні далеко не завжди, до того ж це гостро ставить питання свободи слова (тим більше, що будь-яка влада схильна під гаслом боротьби за правду продукувати вигідну для себе брехню). Утім, зараз в Україні питання державної протидії інформаційній експансії сусідів зі зрозумілих причин не ставиться. Тож справа відділення «мух від котлет» поки що залишається справою незалежних ЗМІ та деяких ентузіастів. Рецепт для останніх зводиться до відомого заклик Юліуса Фучика: «Люди, будьте пильні!» ■

ТРАНСЛЯТОРИ

Понад 13 років

в Україні працюють російські технологи, форматуєчи місцевих можновладців на свій лад:

Ігор Шувалов (на фото). Близький до глави АП Сергія Львовича. Курирує «Інтер» і телепроекти Банкової.

Іскандер Валітов, Дмитрій Куліков і Тимофей Сергійцев. У Кучми 1999 року намагалися писати «секторальні реформи», пов'язані з референдумом 2000-го щодо скорочення повноважень парламенту, а 2004-го – з українофобськими плакатами на кшталт «Україна трьох сортів». У 2009–2010-му вдвічі зменшили рейтинг Арсенія Яценюка.

«Кремлівські лейб-технологи». Глеб Павловскій, Марат Гельман та інші. 2004 року помічені в «тіньовому» штабі Януковича. Гельман невдовзі після тодішньої поразки остаточно подався в галеристи, а Павловскій за загадкових обставин залишив Кремль.

Про «зв'язд» меншого масштабу див. стор. 24.

Чорна скринька ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Чому український телевізор соромиться бути українським і чого це може йому коштувати

Автор:
Самійло Ворс

Ховати телебачення зарано. Песимісти б'ють на сполох (або, навпаки, зловтішно потирають руки): вони стверджують, що ТБ-аудиторія стрімко розсмоктується, тікаючи в інтернет зі швидкістю 1–2% на рік, і за кілька років об'єкт дискусії сконає природним шляхом – це нібито об'єктивна світова тенденція. Воно й не дивно, бо в мережі новини свіжіші, фільми можна скачати без реклами, а маніпуляції легше контролювати. Оптимісти і самі представники телеіндустрії заперечують: міграція справді відбувається, але не така стрімка й не фатальна. Прогрес не ховає негайно старіші засоби комунікації, а лише посуває їх: радіо не вбило друкованих газет, а телебачення не вбило радіо. Тож лідерству, принаймні відносному, телевізора в найближчому майбутньому ніщо не загрожує. Але такі міркування надто загальні, щоби описати ситуацію на українському телевізійному ринку (прагматично-бізнесовий а-

спект) та в інформаційному просторі (аспект ідеологічний, тобто змістовий). Для того щоби з'ясувати, «що діється насправді» (слоган однієї зі світових телекомпаній-монстрів), слід передусім розглянути всі складові, що впливають на ситуацію. Українську ситуацію.

ПРИНЦИП ЧЕРЧИЛЛЯ

Сучасний вітчизняний телефір з погляду дорослої людини, що висуває певні вимоги до якості інформаційного оточення, є сумним видовищем – тим більш сумним, що основу програмування становить нібито веселий і безтурботний продукт (див. стор. 24–27).

Великої трагедії в цьому й немає, бо з легкої руки одного колеги, зірки минулої епохи, в обіг телевізійників увійшло прислів'я, авторство якого приписують серу Вінстону Черчиллю: «Телебачення – дешева й вульгарна розвага». Заперечувати це – все одно що піддавати сумніву другий закон Айзека Ньютона, теж британця й теж сера. Проте нині ситуація кардинально відрізняється від пейзажу навіть десятирічної давності: у великих і середніх містах населенню цілком доступні кабельні мережі на 100–150 каналів, серед яких більшість спеціалізовані (спорт, музика, пізнавальні тощо), отже, потроху відбувається фрагментація аудиторії за інтересами. Такі процеси ніколи не відбуваються миттєво, тож не завжди піддаються фіксації, якщо не знаєш, що саме шукати. Але переважна частина людей, повторимо, залишається й залишатиметься з невеликою кількістю каналів. Це впливає з природи телебачення як способу комунікації та пасивної природи

телеглядача, який ладен виявляти свою волю й здійснювати зворотний зв'язок тільки в один спосіб, енергетично не вельми витратний: натискаючи кнопку пульта.

Досвід усіх розвинених країн незалежно від мови, культури, традицій тощо переконує: навіть за практично необмеженого вибору 70% глядачів віддають перевагу 7 (±2) стабільним мовникам. Такий розподіл добре описується математичним графіком, який у простомові має назву «дзвоноподібна крива».

Саме за цю левову частку глядачів (від двох третин до трьох чвертей аудиторії) б'ються рекламодавці. Смаки мовчазної, лінійної більшості подібні й передбачувані – не тому, що ці люди «тупі», як висловлюються в кулуарах деякі медіа-менеджери, а тому, що вони від початку сприймають телевізор як атрибут дозвілля, розслаблення, відпочинку – не більше.

В Україні, як легко дізнатися з результатів соціологічних вимірювань, які регулярно публікуються в пресі та інтернеті, такою склався перший ешелон. До нього стабільно входить добре відома сімка каналів: «Інтер», «1+1», «Україна», СТБ, ICTV, «Новий», НТН. Залежно від панелі досліджень («вся Україна», «міста з населенням понад 50 тис.», «глядачі віком 18 років і більше», «глядачі віком від 14 до 49 років», «глядачі віком від 18 до 54 років») вони часто міняються між собою місцями, але їхній корпус у всіх групах залишається сталим. Решта фігурантів наближається впритул до лідерів, так само міняючи позицію в різних панелях: ТЕТ, К1, «Перший Національний» та російський «Первый». Усі вони, як і в усьому світі, спрямовані на задоволення однієї-єдиної потреби: лоскотати. Як було сказано, в цьому немає ніякого гріха, якщо не зважати на додаткові обставини. Зокрема, на певну додану вартість того лоскотання.

КОЛОНІАЛЬНИЙ ТОВАР

Навіть побіжний аналіз сітки мовлення каналів-лідерів засвідчує, що левову частку їхнього ефіру становить не просто розважальний, а іноземний розважальний продукт. **Тиждень** не вперше звертається до теми те- »

СЛОВНИК

Рейтинг (Rating) – кількість глядачів у відсотках від усієї потенційної аудиторії, що дивляться той чи інший канал у певний проміжок ефірного часу.

Частка (Share) – кількість глядачів у відсотках від тих, у кого в конкретний проміжок часу ввімкнений телевізор. Цей показник більш зручний, але менш інформативний: наприклад, шоу о 3-й ночі може мати шалену частку, але мізерний рейтинг.

Прайм-тайм (Prime Time), або просто прайм, – умовний проміжок часу, коли біля телевізорів стабільно збирається максимальна кількість глядачів. У різних країнах визначається по-різному. В Україні праймом домовилися вважати час від 18:00 до 23:00.

Панель – репрезентативна вибірка глядачів, відібрана за певним критерієм, споживання яких вимірює соціологічна служба за допомогою спеціальної апаратури на замовлення телеканалів та рекламних агенцій.

Маршалл Мак-Люен (Marshall McLuhan, 1911–1980) – канадський філософ, дослідник взаємодії електронних засобів комунікації та суспільства.

ХАХОЛ, ПІДТРИМАЙ РОСІЙСЬКИЙ ШОУ-БІЗНЕС

НАШІ ПАРТНЬОРИ:

XITFM

VIVA!

РУССКОЕ
РАДИО
УКРАИНА

ТЕЛЕ
HEADS

Story

РАДИО
ШАНСОН

БУЛЬВАР
ГОРДОБА

АВТОР КАРТИНИ:
СЕРГІЙ ХОХОЛ

лебачення – див., зокрема, № 12 (73), № 5 (170). Попередні спроби дали підстави констатувати тотальне домінування в сучасному українському ефірі імпортних, а конкретніше, російських передач. Визначити їхню частку не так складно, хоча й марудно: береться звичайна програма на тиждень, забувається хоча б у Excel, який сам без упереджень рахує тривалість продукту власного, вітчизняного виробництва, а також закордонних фільмів, серіалів та шоу. При цьому бажано брати не весь ефір, а показовий проміжок часу – так званий Prime Time, тобто час, коли біля телевізора стабільно збирається найбільша кількість глядачів. Це роблять з однією-єдиною метою: в Україні, хай формально, є певні квоти на власний продукт, що записані в умовах ліцензії на мовлення, яку видає Нацрада кожному каналу. Обійти ці правила дуже легко, пускаючи «правильний», але нерейтинговий контент у «мертвий» ефірний час: чи то вдень, чи то глибокої ночі. Тож якщо брати проміжок з 18-ї по 23-тю, то два роки тому картина була така: російські програми на вже згаданих каналах-лідерах займали від 46% до 75% ефірного часу. Нині пейзаж, на перший погляд, дещо змінився. У будні співвідношення свій/чужий таке: «Інтер» – 30/70, «1+1» – 55/45, «Україна» – 7/93 (!), СТБ – 78/22, ICTV – 40/60, «Новий» – 75/25, НТН – 37/63. У вихідні та святкові дні пропорції можуть мінятися, однак порядок цифр схожий. Але є кілька деталей, які не здатен урахувати жоден Excel.

По-перше, значну частину вітчизняних серіалів, документальних фільмів, комеді-шоу тощо роблять або з прицілом на продаж до Росії, або на замов-

лення тамтешніх телекомпаній. Широко відома практика, коли в «нашому» детективі, що знімається на «нашій» студії, не лише діалоги російські, а й на машини чіпляються російські номери, мільйонерів одягають у російські мундири. Формально це вітчизняний продукт, жодна Нацрада не причепиться, фактично – колоніальний товар.

По-друге, останнім часом відбувається демонстративна «інфільтрація» російських героїв у нібито суто українські контексти (див. стор. 24–27).

По-третє, спостерігається загальний настрій запозичення цілісної інтонації, що панує в ефірі братньої країни. Ця інто-

нація, хай там що кажуть, дуже далека від Пастернака та Бродського й радше змушує згадати, пардон за банальність, «Мурку» та «Владимірській централ». У результаті національний телевізійний бізнес рівняється на лідерів і видає такі шедеври, як програма «Твою маму» на каналі ТЕТ.

МІСІЯ НЕМОЖЛИВА?

Домовимося відразу: не йдеться про схиблених росіян і пухнастих українців чи білих американців (британців, мексиканців, бразильців, японців тощо). Світове телебачення так само просякнуте несмаком, дешевими жахами й примітивними жар-

ТЕТ-А-ТЕТ ІЗ «РЕАЛЬНИМИ ПАЦАНАМИ»

Тиждень перевірів, чим живе українське телебачення, надто ж 9 Травня. Для чистоти експерименту було обрано «нейтральний» канал ТЕТ, що має чітке розважально-молодіжне спрямування. Побачене вжахнуло.

08:10 – «Телепузики». Якщо порівняти цих кретинічних на вигляд колобків з наступними рядками в телепрограмі ТЕТ, вони є просто взірцем інтелектуального заповнення ефіру.

08:30 – «Ералаш» (випуски 2007 року). Цей дитячий телесеріал ніби нічого поганого в собі не несе, проте задає тон цілій низці російських серіалів, що займають ефір каналу щоранку та щовечора.

09:20 – «Кто в доме хозяин?». Тупий гумор, пластмасові актори, лубочний сюжет – усі принади російського ТБ-мила наявні.

10:15 – «Моя прекрасная няня». Мабуть, один із найдіозніших серіалів, який до того ж розвиває дуже принагідний для очей середньостатистичного росіянина образ тупої, але красивої хохлушки. ТЕТ показує старі серії, ще початку 2000-х років.

11:10 – «Домашний ресторан». Повтор новорічного (!) кулінарного шоу, звісно, російського виробництва. Як завжди, готуються абсолютно нереальні для гаманця звичайного громадянина страви.

12:05 – «Званий ужин». Ще одне кулінарне шоу, яке вразило шаленою концентрацією російської штучної політкоректності на одиницю ефірного часу.

13:00 – «Давай поженимся». Типове ток-шоу для домогосподарок. Рекомендується дивитися під час готування обіду біля плити. Троє поганих акторів намагаються «женитися» на дівчині з обличчям недорогої повії.

13:55 – «Институт благородных девиц». Чергова порція російського ТБ-мила, тепер в антуражі XIX століття. З-поміж інших запам'ятовся особливо гидотним музичним супроводом. Стилістика – шансон, що маскується під класичну музику.

14:50 – «Теория зади». Реаліті-шоу, де чоловік або жінка нібито запрошує знімальну групу стежити за своєю другою половиною. Перший за півдня продукт, чийм виробником є сам канал. Попри те що це проста калька з аналогічного американського шоу, порівняно з попередніми програмами можна кось дивитися. Щоправда, бажано не в тверезому стані. Очевидно, що це не реальні історії, а сюжети з акторами. Але для спраглого сусідських інтимних таємниць міщанина – саме те.

15:45 – «Твою маму». Друге реаліті-шоу виробництва каналу ТЕТ, сенс якого в тому, що хлопець перед побаченням з дівчиною йде на зустріч з її мамою. Герої програми користуються давно віджилими мовними зворотами, якими, на думку сценаристів, нині спілкується молодь.

16:15 – «Дом-2». Російське реаліті-шоу. Без коментарів. Це треба просто бачити.

17:10 – «Универ». Серіал з-за північно-східного кордону, де живуть студенти, більше схожий на емо-персонажів із японського аніме.

18:05 – «Кто в доме хозяин?». Друге коло пекла.

19:00 – «Моя прекрасная няня». Ненормативна лексика.

20:00 – «Универ». Коли ж воно скінчиться?

21:00 – «Реальные пацаны». Цей серіал став просто апофеозом пропаганди дебілізму. Дуже закортіло перейменувати його в «Реальні рослини», бо рівень мислення в дитини, що дивитиметься цей продукт, вищим не буде за жодних обставин.

22:00 – «Школа». Суміш серіалів «Универ» і «Реальные пацаны». Зомбування з дитинства – це правильний маркетинг-підхід. Схоже, менеджмент каналу цікавить лише дві теми: секс і жрачка, жодного натяку на хоч трохи інтелектуальний продукт. ТЕТ не заморочується навіть новинами – їх просто немає в програмі. Власне, «людям-овочам», на яких скерована ця пряма пропаганда ідіотизму, вони й не потрібні. Картину доповнює тотальна російськомовність.

23:00 – Знову «Дом-2». Тиждень вирішив припинити експеримент і нарешті вимкнув телевізор.

тами, порівняно з якими репризи «95 Кварталу» слід визнати літературними шедеврами, якими частогусто вони й є без жодної іронії! Але загальний вектор розвитку гідний жалю, з цим важко сперечатися. На московському телебаченні, попри тотальний контроль і цензуру, час від часу хоча б з'являються релікти розумного, доброго й вічного. Їхні канали-монстри, зберігаючи суцільну лояльність, хоч і зрідка, але дозволяють собі ризиковані, як для рейтингу, експерименти на кшталт нудотного, на перший погляд, «Підрядника» Олега Дормана на «Первом» – безрозмірного документального серіалу, побудованого на інтерв'ю з однією-єдиною, хай навіть фантастично цікавою інтелегентною жінкою. У нас нічого такого неможливо навіть теоретично уявити – не лише тому, що поміж вітчизняних генеральних продюсерів немає жодного Константина Ернста, а ще й тому, що копія приречена бути банальнішою за оригінал.

Ідеться про те, що непогано розуміли, умовно кажучи, на світланку вітчизняного телебачення творчі таких проектів, як «1+1», «Новий», ICTV: канал – це не сума контенту, а цілісний продукт. «The Medium is the Message» (засіб комунікації – це меседж, повідомлення, послання), – писав класик медійних досліджень Маршалл Мак-Люен. Сукупний меседж будь-якого російського каналу розшифрувати нескладно: «ми» хороші, «вони» (себто всі решта) погані. Росія підвелася з колін, хоча всі ці американці (точніше, піндоси), українці (точніше, хохла), мусульмани (точніше, чучмеки) й різні там грузини тільки й чекають слушної нагоди, щоби якось їй нашкодити. Це послання підкріплене, з одного боку, очікуваннями глядацької маси, з іншого – велетенським рекламним пирогом. Для довідки: обсяги ринку телевізійної реклами торік становили в Росії \$3929 млн. У нас ця цифра вже багато років поспіль стабільно менша в 11–12 разів: \$336,7 млн.

Тут варто замислитися ось над чим: якщо більшість програм на наших каналах російські, а їхні менеджери кваліфікованіші, то чому ж не російські кнопки посідають перші місця в рейтингах, принаймні серед тих глядачів, у яких на кабелі є «Первый», «Россия», НТВ, а вони ділять місце у найкращому разі з дев'ятою по чотирнадцяте?

Справді, чому? Чому українці воліють дивитися той

самий серіал не раніше й не на тому каналі, для якого його знято, а, так би мовити, на «своєму»? Відповідь банальна: бо вони сприймають вітчизняну упаковку як ідентифікатор – ще одну форму, наразі геть позбавлену змісту. Інакше кажучи, запит на «своє» існує, тільки немає кому його осмислити й зробити висновки. Гонитва наввипередки за десятими частками відсотка заважає усвідомити критичну необхідність власного напрямку, перспективи, якщо хочете, «дао».

Менеджери і програмери повинні б зосередитися на, знову перепросимо на слові, місії, хай навіть у попсовій ринковій обгортці. Якщо маркетологи не лінуються формулювати місію виробника велосипедів, кетчупу та мийних засобів, розповсюджувачів телекреативу це має стосуватися й поготів. Йдеться не про вершини маркетингу, а про його абетку. Це середньовічний забобон, що продавець не має виховувати покупця, – ще й як має! Від часів Маркса відомий парадокс: не попит диктує пропозицію, а навпаки. Ще 30 років тому ніхто не здогадувався, що потребує плазмової панелі, ноутпеда, айфона й ще купи корисних і приємних речей. Ще 10 років тому ніхто не скаржився, що йому бракує 3D-кіно чи суши-барів, споживача до них старанно привчали. Хай як дико звучить і тхне директивами КІРС: телевізійний продюсер має вирощувати, виховувати свого глядача. Це його обов'язок не перед Богом і не перед батьківщиною, а перед своїм інвестором.

Насправді жодне квотування й адміністративний контроль не можуть замінити перспективного бачення самих телевізійних менеджерів. Майбутнє мають лише ті мовці, які здатні будуть транслювати глядачеві в підтексті простий сигнал, що змушує згадати Кіплінга: ми з тобою однієї крові. У нас спільна доля й спільні приводи для радощів і хвилювань. Звісно, для цього потрібна наявність суспільства, але в нашій статті ми старанно уникаємо наукової фантастики. Проте не втримаємося, щоби хоч натякнути: телебачення є одним із інструментів формування того суспільства. Те, що робота на майбутнє в цьому випадку збігається з поняттям «патріотизм», не має лякати прагматиків: якщо вже за східним кордоном усвідомили, що патріотизм може бути товаром, було б ознакою фахової неспроможності не звернути увагу на такий ресурс. ■

Евстахья
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
АКАДЕМИЧЕСКИЙ
ТЕАТР
И. И. БАХТАНОВА

Режисер-постановник —
Художній керівник театру

РІМАС
ТУМІНАС

Продюсер
ЛЕОНІД
РОБЕРМАН

25-26
травня

ТЕАТР ІМЕНІ
ІВАНА ФРАНКА

ПОЧАТОК О 19:00

PREMIERA.UA
МЫ ПРОДАЕМ БИЛЕТЫ.
384-44-44

Комедія

Жеральда Сіблейраса

ВІТЕР ШУМИТЬ У ТОПОДЯХ

Максим
СУХАНОВ

Володимир
СІМОНОВ

Володимир
ВДОВИЧЕНКОВ

МЕДІА-ПАРТНЕР

Тиждень
український www.tvzhden.ua

Володарі «ЗОМБОЯЩИКІВ»

Загалом 25,4%

**Власником 50% акцій телеканалів є Микола Баграєв – экс-бютевець, народний депутат від Партії регіонів

- СТБ – 8,43%*
- ICTV – 8,22%
- «Новий канал» – 6,92%
- QTV – 0,97%
- M1** – 0,69%
- M2** – 0,17%

- «Інтер» – 16,79%
 - HTH – 3,92%
 - K1 – 1,97%
 - K2 – 0,27%
 - Enter – 0,06%
 - Enter film – 0,43%
 - MTV Україна – 0,12%
 - «Мега» – 0,77%
- Загалом 24,33%**

- «Перший Національний» – 2,92%
- В ефірі телеканалу також мовить ТРК «Ера», що належить Андрієві Деркачу, народному депутату від Партії регіонів

- «5 канал» – 1,16%

*Тут і далі наведена частка аудиторії телеканалів від загальної кількості телеглядачів за даними ТВ-панелі компанії GfK Ukraine за період 01.01.2011 – 31.03.2011.

Увага майже 80% українських глядачів прикута до телепрограм каналів, які контролюють лояльні до влади олігархи та бізнесмени. Керівництво держави фактично забезпечило собі маніпулювання громадською думкою

Ігор Коломойський,
співзасновник неформальної
бізнес-групи «Приват»
ГРУПА КАНАЛІВ «1+1»

1+1 Te1 2+2 City

- «1+1» – 12,3%
- ТЕТ – 2,12%
- «2+2» – 1,11%
- «Сіті» – 0,17%
- Загалом 15,7%**

Рінат Ахметов,
мультимільйонер, власник
корпорації SCM, народний
депутат від Партії регіонів
**МЕДІА-ХОЛДІНГ
НА БАЗІ
ТРК «УКРАЇНА»**

УКРАЇНА ФУТБОЛ

- ТРК «Україна» – 10,57%
- «Футбол» – 0,29%
- Загалом 10,86%**

Константін Кагаловський,
російський
бізнесмен,
колишній
співвласник
ЮКОСу

TVi

● TVi – 0,64%

Володимир Костерін,
бізнесмен, голова
полігради Партії
зелених України

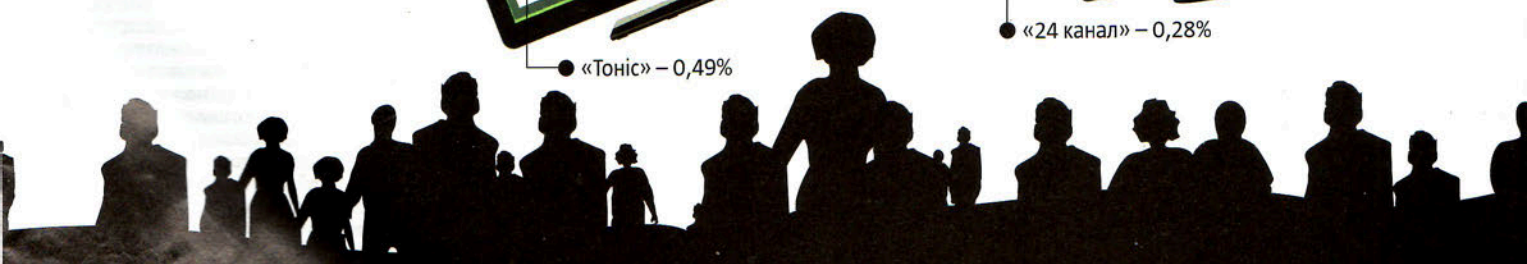
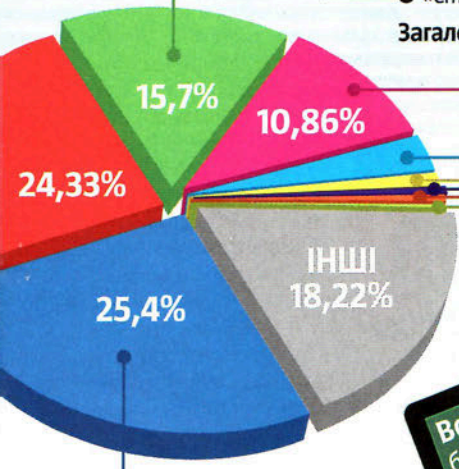
TONIS

● «Тоніс» – 0,49%

Андрій Садовий,
мер Львова

24

● «24 канал» – 0,28%

Стичні КА

Українське телебачення – це хаотичний потік інформації примітивного змісту й інфантильно-меншовартісної форми подання.

Автор:
Наталія Петринська

«Президент висловив надію, що цю проблему невдовзі буде вирішено». «У житті Ларіси Доліної попереду були розчарування, незрозуміння друзів». «Наші судді зараз оголосять, яка пара залишиться в проекті». «Ваші руки втомилася від набридливого миття посуду?» Перемикання каналів – процес дразливий. Натискаючи пулт із надією побачити щось поживне для розуму, неодмінно зіштовхуєшся з протилежним продуктом – тож у підсумку лишається вимкнути набридливий подразник. Шукати нині в телепросторі нове, злободенне, цікаве – усе одно, що намагатися писати sms за допомогою стаціонарного телефону. Розумні люди, які відмовилися від цього магічного доповнення до дивана, вважають «ящик» рудиментом (див. *Тиждень* № 5/2011), але справляти поминки по телебаченню зарано – для мільйонів українців воно й досі залишається єдиним джерелом інформації. *Тиждень* вимушено провів кілька днів біля телевізора, щоб з'ясувати, яку поживу виносять із нього співгромадяни. Висновок невтішний: вітчизняні телеканали (на них припадає понад 90% української телеаудиторії) дебілізують країну.

СМІХ І СЛЬОЗИ

Розважальна функція нині – панівна для українського телеорганізму. У цьогорічному сезоні як ніколи подбали про те, щоб народ добре «поіржав». Тріада потреб сучасного суспільства, – «жрать, ср.ть, ржать», –

оголошена анімаційним інтернетперсонажем містером Фріменом, стала домінантою у визначенні телеконтенту. «Ящик» пропонує безліч «бугога»-варіантів: сімейні шоу «Розсміши коміка», «Зроби мені смішно», «Співай, якщо можеш», «Анекдоти по-українськи», сороміцький гумор для чоловіків «Голі та смішні», молодіжні серіали з примітивними жартами «Універ», «Інтерни», «Реальні пацани», комедійне мило для всіх вікових категорій («Щасливі разом», «Вороніни»), а ще квартали, наші раші, файні юкраїни – всіх не злічеш. Звісно, в бажанні розважитися – нічого поганого, але телевізійну сміхову культуру поставлено на конвеєр, що не може не позначатися на якості, відтак глядач «на виході» завжди отримує дешеву примітивну комедію.

Про тих, хто прагне драми, теж подбали: їм дано змогу бути причетними до вирішення доль численних «молодих зірок» талант-шоу. Відправ лишень повідомлення – і твій фаворит не

почує жахливого вироку: «Ваше життя на проекті закінчилось». Вони справді так і кажуть: «Життя закінчилось». Звучить безнадійно. Останнім часом навіть виокремилася певна професія – «учасник шоу». Той, хто кочує з однієї програми в іншу, – спочатку поспівав на «Фабриці зірок» чи «Х-факторі», потім перестрибнув у «Танці з зірками», а там, може, покличуть виконувати якісь фізкультурні вправи – на льоду чи в цирку. Телеканал «Інтер» узагалі виявив великодушність і дозволив сотням юних українців танцювати на самому майдані Незалежності. І дарма, що в кулуарах перешіптуються: ідея шоу «Майданс» одного російського політтехнолога – забронювати на рік наперед центр столиці, щоб унеможливити там протести. Це припущення можна завжди списати на параною. Мовляв, «нічого особистого», просто пошук талантів.

КРИЗЬ ТЕРНИ ДО ЗІРОК

У вихідні телевізор перетворюється на обсерваторію. «Вся правда про зірок», «Світське життя», «Зіркове життя», «Аналіз крові», «Максимум», «Моя правда», «Шоуманія», «Ексклюзив», «Анатомія слави» – весь цей «небеснотілесний» набір пропонує глядачеві подивитися на своїх кумирів по-іншому, дізнатися їхні «таємниці», зрозуміти, що вони «теж люди». «Людмила Гурченко так і не по-

АНАЛОГІ

мірилась со своєю дочерью перед смертю», – голос ведучого штучно нагнітається й вибухає запитанням «Хатіте знать, почему? Не переключайте!» «Шокирующіе подробности із жизни Лоліти Мілявской!» – кричать із подібною інтонацією на іншому каналі. Після такої високої концентрації «зіркових аналізів» виникає враження, що всіх українців неймовірно цікавлять позашлюбні діти чи аборти співачки А., алкоголізм чи гомосексуалізм шоумена В. чи новий автомобіль танцівника С., службовий роман П. і Г. чи гроші Ф. Чому телевиробники продукують цей інформаційний треш – зрозуміло. Практично-цинічний підхід до того, чим годувати глядача, добре висвітлено в сатиричній стрічці Сідні Люмета «Телемережа» (1976). Відтоді нічого не змінилося.

ТВІЙ ДЕНЬ – 8 БЕРЕЗНЯ

Сіамськими близнюками програм «про зірок» є численні шоу, розраховані на жіноцтво. «Любовь» (вимовляти слід саме так) і все, що з нею пов'язане, щедро експлуатують українські телевізійники. Вибір безумовно вражає. Передачі про одяг, косметику, вагу, світ гламуру – це все, так би мовити, посібник із продукування «феромонів», що передують процесу зваблення. ТБ сумлінно вчить, який мати вигляд і як поводитися, щоб захочити чоловіка своєю неперевершеною. «Ікони стилю» – силіконові блондинки з великими «очима» четвертого розміру, легкі,

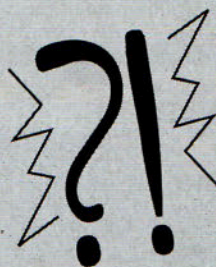
безтурботні, по-дитячому наївні й водночас по-дорослому прагматичні. Головне для них – знайти «папіка» й насолоджуватися життям просто тому, що вони такі «офігенні». Наступний етап студій – матримоніальний. Під весільний марш на ТБ-сцені впливають «Давай одружимося», «Про любов», «Холостяк». Жінки, мов наложниці на невідомому ринку, зусібіч пропонують чоловікам свої принади, хіба що зубів не показують. І, нарешті, заключна порція продукту для «слабкої статі» – програми для тих, хто вже отримав щасливий квиток і одружився: «Здрастуйте, я ваша мама», «СуперНяня», «Сімейні драми» «Міняю жінку», «Теорія зради». У цих проектах гламурний лоск поступається побутовому реалізму, а замість романтичних ігрищ глядачеві пропонують спостерігати за сімейними сварками. Так закінчуються телеказки про кохання.

ДОГОДИТИ ВСІМ

Українські телевізійники суворо дотримуються гендерної рівності. Із програмами для жінок су-

сидить суто чоловічий продукт – «поющіе труси» і всілякі віагро-передачі, кримінальні програми, псевдорозслідування, пропагандистські російські серіали про «Велику Вітчизняну війну», «велику Російську імперію», військових/бандитів/ментів. Те, що сповнені тестостерону й адреналіну фільми про «справжніх чоловіків» є витвором агітпропу сусідньої країни, схоже, мало кого обходить. Дешеві й здебільшого створені під держзамовлення російські серіали в нас як купують, так і купуватимуть. За інформацією **Тижня**, кілька українських телеканалів із «першої десятки» 2011-го збільшили закупи фільмів та програм із РФ у три-чотири рази проти минулого року.

Молодь теж не оминули увагою. Основний меседж телеканалів, які позиціонують себе саме як молодіжні, можна сформулювати за допомогою рядка із приспіву російського гурту «Звери»: «Напіткі покрепче, слова покароче, так легче, так проще». Страшно подумати, що може виступити з тих, хто в підлітковому віці вибудовуватиме пріоритети, орієнтуючись на подібний контент. Щонайменше вони створюють культ легких грошей, невігластва, кітчу, стереотипного мислення. Щонайбільше – дебілізують покоління. »

Ще один тренд розважального сегменту українського телебачення – зростання кількості програм із серії «очевиднеймовірне». Ворожки в цьому коліні, які за телефонним дзвінком можуть вирішити всі проблеми, паралельні світи, битви екстрасенсів – цим мракбоссам українців годують значно частіше, ніж передачами про науку чи релігію, історичними нарисами чи журналістськими розслідуваннями. Варто зауважити, що на вітчизняному ТБ майже немає докумен-

тально-публіцистичних програм, а в теленовинах – аналітичної складової.

І ХАТА НЕ МОЯ

Приземлений і нехитрий зміст ТБ-продукту можна було б іще якось проковтнути, якби не одна суттєва обставина. Зазвичай його подають у вкрай меншовартісній формі. За останній рік на українських каналах повсюдно закріпилися представники російської телеіндустрії, до того ж далеко не «першої свіжості». Здебільшого вони пра-

цюють ведучими, засідають як журі в різноманітних талант-шоу або ж беруть у них участь. За влучним визначенням одного вітчизняного блогера, українське ТБ нині перетворилося на помийну яму російського шоу-бізу. Давно списаний із рахунків у Росії «скандальний» Отар Кушанашвілі; «обличчя» всіх передач Іван Ургант; уже відчутно непровокаційний і вульгарний Дмитрій Нагієв; вічно живі Алла Пугачова й Максим Галкін; нахабно-зверхній Сергій Пісаренко та інші. Це коли не рахувати цілого десанту «мігруючих» каналами «зірок» Ніколая Баскова, Сергея Зверева, Анастасії Заворотнюк, Сергея Сосєдова, Анфіси Чехової, Філіппа Кіркорова тощо. Російські ведучі в політичних шоу – це взагалі норма, що підтверджує трійка Шустер – Кісєльов – Пальчевський. Можна ще зрозуміти феномен Савіка Шустера, який завдяки своїй харизмі перетягує за собою фантастичну за кількістю аудиторію, попри хаотичні мандри з каналу на канал (і з одного дня тижня на інший також, адже п'ятничний глядач відрізняється від глядача недільного). А ось Євгеній Кісєльов почасти виглядає блідію тінню «того» Кісєльова – класика часів опозиційного російського НТВ: він гірше й повільніше реагує, демонструє значно меншу компетентність, відповідно більшу залежність від сильних світу цього й змушений вдаватися до способів поживлення на рівні відверто нижче плітуса (на кшталт стикання в одному ефірі гостей, які неминуче захочуть набити один одному пику).

Україна для них усіх – зручний запасний майданчик, адже, завершивши кар'єру в РФ, де конкуренція значно серйозніша, тамтешні «зв'язки» мають змогу заробити чималі гонорари на нашому ТБ. Водночас безбожно халтурячи й навіть не намагаючись заглибитися в місцеві «колоніальні» реалії, а ще, звісно ж, ігноруючи українську (державною мовою в більшості передач звучать лише запитання у вікторинах чи закадровий текст). Коли ж раптом із якогось дива ведучим програми стає представник українського шоу-бізу, він неодмінно мусить говорити

НА БІЛО-БЛАКИТНИХ ЕКРАНАХ

ЗА ДАНИМИ МОНИТОРИНГУ «ТЕЛЕКРИТИКИ»

У реалізації політичних замовлень значну роль відіграє ігнорування тем чи їх складових, оприлюднення яких не вигідне владі. Найчастіше замовчують інформацію, яка стосується погіршення різних складових добробуту населення або ж окремих його груп, та пов'язану з публічними заявами й діями опозиції. Наприклад, жоден із каналів-фігурантів таблиці у квітні не повідомив, що від травня подорожчає абонплата за телефон. Залишилося непоміченим і дослідження компанії GfK, що продемонструвало падіння споживчих настроїв в Україні. Не поінформували ці канали й про те, що експерти погіршили оцінку інфляції в державі на 2011 рік до 11%. Оминули увагою також заяву голови КРУ, за словами якого боротьбу з корупцією в Україні гальмує не оргзлочинність, а весь держапарат цілком. Здійснене Центром імені О. Разумкова опитування експертів, які вважають, що Росія негативно впливає на ситуацію в Криму, телевізійники проігнорували теж. Крім того, часто буває замовчувано події, пов'язані з конфліктними ситуаціями, спровокованими діями влади в гуманітарній сфері, інформацією, пов'язану з наступом влади на бізнес та акціями протесту різних політичних сил і окремих груп населення.

російською. Іноді це видається досить штучним, як у випадку з Олександром Педаном, який веде шоу «Інтуїція».

А віднедавна в Україну потягнулись і російські фахівці з теленовин. Зокрема, інформаційно-аналітичний департамент телеканалу СТБ очолив росіянин Міхаїл Єрмолаєв, який устиг попрацювати в себе вдома на державному телеканалі РТР (програма «Вести»), відомому антиукраїнською позицією. Тож цікаво буде відстежити, наскільки зміняться акценти в донедавна найчистіших новинах вітчизняного телебачення й чи залишиться на «Вікнах» рафінована вимова ведучих та репортерів, з огляду на те, що Єрмолаєв зовсім не знає як української, так і нашого контексту.

Нагадаємо, що раніше консультантом служби новин медіа-групи «Інтер» ТОВ «Національні інформаційні системи» було призначено Ілью Канавіна, який свого часу працював політичним оглядачем того ж таки телеканалу «Россия» (РТР). А весь «Інтер» віднедавна консультує відомий політтехнолог із РФ Ігорь Шувалов, якого називають одним із розробників антиукраїнської пропагандистської продукції під час президентської кампанії 2004 року. Після російських призначень у новинах на «Інтері» – жодного натяку на критику влади й суцільний позитив.

ТЕЛЕКОНСЕРВИ ІЗ ЗАПАХОМ

Окрім російських «звезд», наше ТБ дало притулок і колишнім телесимволам епохи Кучми – Дмитрові Гордону, Янові Табачнику, Михайлові Поплавському. Це, так би мовити, «прібіжжонне к телу». Реінкарнувались вони на «Першому Національному», який за керівництва Бенкендорфа – Арфуша перетворився на провладний, за прикладом «России». Його контент від часів попередньої влади вражаюче змінився: тепер за інтенсивністю насаджування ідей «русского міра» й позитивних новин про владу з ним здатен конкурувати хіба що «Інтер». Дослідження Інституту соціології НАНУ, здійснене спільно з Академією української преси, продемонструвало, що в синхронах «Першого Національного»

ЧОГО НЕ ПОБАЧИВ ГЛЯДАЧ?

Огляд за 24 квітня

Телеканали цілком проігнорували резонансне рішення ВР вивішувати разом із державним прапором на 9 Травня й червоне полотнище. На Великдень ТБ позбавило глядача інформації іншого гатунку – прохання УПЦ МП до Януковича надати їй права юридичної особи.

Глядач не почув і не побачив свіжих соціологічних досліджень Центру імені О. Разумкова, згідно з якими Януковича не підтримує майже половина громадян. Непоміченою і непроаналізованою залишилася смерть українського миротворця – майора В'ячеслава Суліна.

Вперто й партизанськи мовчали телеканали про нюанси перебігу справи проти Юлії Тимошенко. Ще одного опозиціонера, Юрія Луценка, телевізійники теж нагородили ігноруванням (окрім «Першого Національного»). Не згадали про початок реалізації Україною одного з найбільших контрактів у вітчизняній історії – на постачання зброї до Іраку. Замовчали всі й перший етап модернізації української ГТС, що має розпочатися вже цього літа.

За даними моніторингу «Телекритики»

пряма мова представників влади становить 95%, вони також є абсолютними лідерами за кількістю згадок у його новинах. Загалом, за результатами моніторингу «Телекритики», цей канал – у трійці лідерів (разом з «Новим каналом» та «Інтером») із замовчування соціально дражливої, критичної інформації (див. «На біло-блакитних екранах»). Інші, хоч і меншою мірою, теж відчутно змінили то-

нальність. Тепер у нас про владу кажуть, як про мертвого: aut bene aut nihil. Теми, що викликають резонансні обговорення інтернет-аудиторії, на українському ТБ може бути повністю ігноровано (див. «Чого не побачив глядач?»). Часом доходить до абсурду – коли топ-новиною випуску стає повідомлення про народження тварини в зоопарку, а водночас замовчують соціально значущу інформацію, яка могла б викликати протестні настрої. Складається стійке враження, що «Перший Національний», «Інтер» тощо виконують політичне замовлення: промивання мізків електорату. ■

ЦИТАТА

«Если выпало в империи родиться, лучше жить в глухой провинции у моря» (цитата із Бродського). Что я и делаю. Живу и работаю в городе Киеве».

Євгеній Кісельов

Ставки зроблені

В Україні готується відродження гальної індустрії. Зароблять тільки «свої»

За приблизними оцінками, в Україні щонайменше півмільйона активних азартних гравців. Близько половини, тобто 250 тис., регулярно роблять ставки в інтернеті за допомогою профільних зарубіжних порталів, лишаючи в кишенях спритних ділків десятки мільйонів доларів на рік. Тоді як на Заході віртуальні казино переслідують за законом, у нашій країні вони відкрито рекламуються на загальнонаціональних телеканалах.

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ АЗАРТУ

Нині в Україні діє закон 2009 року, який забороняє азартні ігри

ДОВІДКА

Сервер (англ. server – «служба») – комп'ютер або програма, що встановлена на комп'ютері, здатна автоматично розподіляти інформацію чи файли під керуванням мережевої операційної системи або у відповідь на запити, надіслані в режимі on-line користувачами.

Автор:
Богдан
Буткевич

та гальний бізнес на території країни. Відповідно до нього, «азартною грою вважається будь-яка гра, умовою якої є внесення ставок гравцями, що дає змогу отримати приз, при цьому результат гри повністю або частково залежить від випадковості». Визначення гального бізнесу закріплено в законі як «діяльність з організації та проведення азартних ігор у казино, на ігрових автоматах, у букмекерських конторах і в електронному (віртуальному) казино, що здійснюється організаторами азартних ігор з метою отримання прибутку». Ухвалення цього документа та масове відкриття раніше видах ліцензій змусило гальні заклади маскуватися під інтернет-клуби, де замість автоматів гравцям пропонують азартні ігри в режимі реального часу в інтернеті. 5 квітня 2011-го Верховна

Рада у першому читанні прийняла законопроект, що передбачає цілковиту заборону азартних ігор також і в on-line. Його мета – остаточно унеможливити ведення гального бізнесу в Україні у будь-яких формах.

«Більшість гальних закладів зачинилися, точніше, знайшли нову форму існування – під виглядом комп'ютерних клубів вони надають можливість так само грати, тільки через інтернет, на відповідних сайтах, – пояснює логіку законопроекту його авторка, нардеп від БЮТ Наталія Королевська. – Часто використовуються зарубіжні сайти для уникнення проблем із правоохоронцями. Тому я й запропонувала внести відповідні поправки до закону про заборону гального бізнесу. Наш законопроект охоплює будь-які ігри, де робиться грошова ставка й отриму-

Шановні ЧИТАЧІ!

ється виграш у грошовій формі. Передусім він спрямований саме проти інтернет-ігор».

Фахівці зазначають, що за останні два роки більшість вітчизняних азартних гравців переключилися на покер on-line. В інтернеті є розгалужена мережа віртуальних покерних клубів, де можна спокійно грати з домашнього комп'ютера й не платити за оренду місця інтернет-клубам, які до того ж постійно перебувають під загрозою міліцейських рейдів.

Правоохоронці визнають, що чинне законодавство не дає їм змоги ефективно боротися з липовими інтернет-клубами, які насправді є терміналами доступу до віртуальних казино та картярських клубів. «Торік тільки в Києві МВС ліквідувало близько 3 тис. різних гральних імітаторів та системних блоків, – констатує Володимир Поліщук, начальник відділу зв'язків з громадськістю ГУ МВС міста Києва. – Тобто робота ведеться, але в межах чинного законодавства. Звичайно, клуб, у якому займаються азартними іграми, ми можемо закрити. Але фактично не можемо вплинути на користувача, який із домашнього комп'ютера грає на зарубіжних сайтах».

ДОРОГА В УКРАЇНУ

Більшість наших азартних співвітчизників грають на сайтах, що є частиною покерних мереж, зареєстрованих за межами України, себто на закордонних гральних серверах (див. довідку). «Українських інтернет-казино та віртуальних покер-клубів майже немає, або це закриті клуби для обраних, – стверджує Олександр, активний гравець в інтернет-покер. – Переважно всі сидять на американських порталах, адже вони розрекламовані і є система безпеки твого виграшу та ставки. Та ще й міліція не може причепитися».

В Україні розміщувати гральні сервери заборонено законодавством, проте ніхто не заважає їх орендувати в країнах, де азартні ігри не є злочином. І таку людину також майже неможливо притягнути до відповідальності.

Боротьба з азартними іграми в українському інтернеті, зокрема з покером, збіглася в часі з гучним скандалом по той бік Атлантики. 15 квітня американська прокуратура звинуватила власників трьох найбільших у США покерних інтернет-компаній Full Tilt, PokerStars та Absolute Poker у незаконних банківських операціях, відмиванні грошей та нелегальних азартних іграх. У справі фігурують 11 імен, включаючи засновників вказаних порталів. Федеральна прокуратура Манхеттена стверджує, що ці фірми намагалися обійти закони Сполучених Штатів, що забороняють банкам і власникам кредитних карток здійснювати перекази з метою платежів і виплат за азартні ігри. Мільярди доларів проходили через рахунки неіснуючих компаній і оброблялися як платежі за м'ячі для гольфу, ювелірні вироби тощо. Представники прокуратури констатують, що ділки переказали банкірів проводити трансфери саме через ці офшорні рахунки в обмін на багатомільйонні інвестиції.

Доки прокуратура США і Бюро федеральних розслідувань воюють з організаторами інтернет-казино, останні успішно розвиваються під юрисдикцією українських правоохоронців. У прайм-таймі вітчизняних загальнонаціональних телеканалів портал PokerStars (що, по суті, є віртуальним гральним домом) обіцяє кожному, хто долучиться до спільноти картярів, можливість одержати цінний приз. В ефірі каналів «Мега» і НТН, що входять до медіа-холдингу голови Служби безпеки України Валерія Хорошківського, транслюються турніри з покеру, організовані тим-таки PokerStars. До речі, щоб отримати шанс потрапити на кастинг для участі в цих програмах, потрібно викласти близько \$600. І, як розповіли **Тижню** самі картярі, після появи таких ТБ-передач кількість гравців у віртуальних казино постійно збільшується.

ПРИКЛАДНА ПОКЕРОНОМІКА

«У мене є платіжна картка для гри в інтернеті, це звичайна Visa, – розповідає Олександр, картяр із чималим стажем. – Спокійно зай-»

Передостанній тиждень, упродовж якого можна придбати наше видання за звичайною ціною, триває. На жаль, від 20 травня ми підвищуємо роздрібну ціну на нього. Саме час передплатити журнал «Український тиждень» і отримувати свіжі номери в півтора разу дешевше, ніж купуючи в роздріб. Крім того, є інші переваги передплати:

отримувати журнал зручно – додому чи в офіс,
вчасно – щотижня,
за прийнятною ціною – у травні та червні

30 грн на місяць
й 45 грн на місяць
у другому півріччі.

**Передплатити наше видання
дуже просто**

1. На сайті журналу, сплативши за системою Portmone – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>.
2. У відділеннях Укрпошти за індексом 99319.
3. Сплативши за наведеними нижче реквізитами в будь-якому банку й повідомивши адресу доставки за телефоном (067) 407 10 96 (від 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує).

РЕКВІЗИТИ ТА ЦІНИ:

ТОВ «Український тиждень»

ПОТОЧНИЙ РАХУНОК ОТРИМУВАЧА:

26009000022321

КОД ОТРИМУВАЧА: 35392656

НАЗВА УСТАНОВИ БАНКУ:

ПАТ «Укрсоцбанк»

МФО БАНКУ: 300023

ВИД ПЛАТЕНУ: передплата журналу
«Український тиждень»

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

I півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 30 грн

за 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 45 грн

за 2 міс. – 90 грн

за 3 міс. – 135 грн

за 4 міс. – 180 грн

за 5 міс. – 225 грн

за 6 міс. – 270 грн

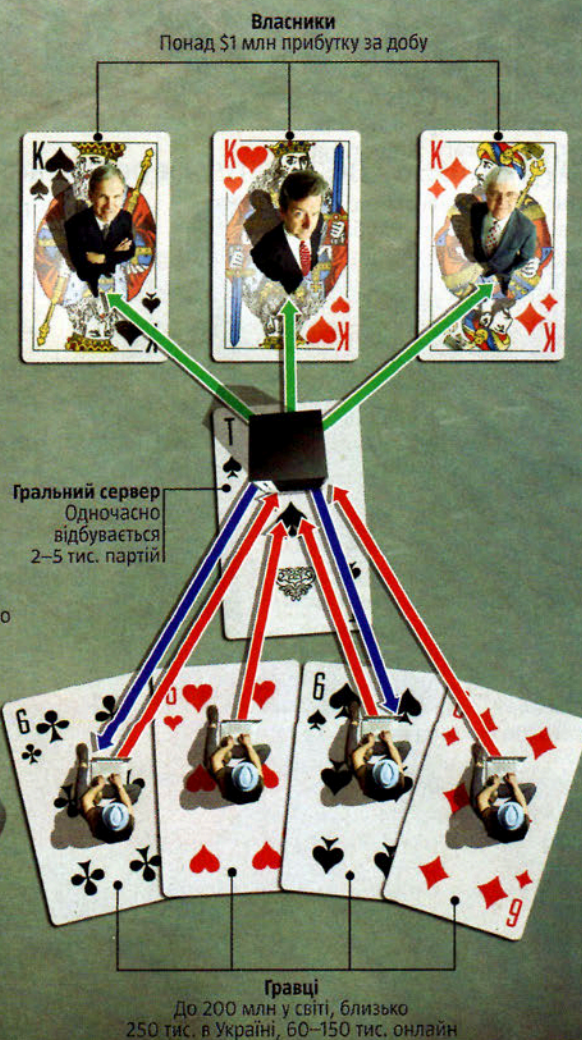
Увага! «Український тиждень» гарантує переадресацію доставки видання у разі Вашого переїзду. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши на номер +38 (067) 407 10 96 (call-back), і Ви вчасно отримаєте свій номер «Українського тижня» на нову адресу.

Тиждень
український | www.tyzhden.ua

Велика ГРА

Циркуляція грошей у віртуальному гральному домі

- Ставка
- Виграш
- Рейк (Частка закладу) від \$0,01 до \$5 з кожного банку

шов у будь-яке відділення банку, кинув грошей на рахунок – і розважайся собі. Зручно й швидко. Програти більше, ніж є на картці, ти не можеш, тобто в кредит ніхто грати не дозволить».

Усі опитані **Тижнем** картярів впевнені: зусилля правоохоронців США, спрямовані проти віртуальних гральних домів, ні до чого не приведуть, адже сервери організаторів картярських ігор розміщені переважно за межами Сполучених Штатів. «Більшість гравців на американських сайтах із Європи, а саме Європи Східної, – пояснює Олександр. – Цікаво, що чимало українських профі спеціально заходять на PokerStars уночі, коли там багато американців, які мають набагато нижчий рівень гри, ніж європейці. Тому значно легше виграти».

«У мене є кілька друзів, які взагалі кинули роботу й зароб-

ляли собі на життя тільки покером, – заявляє інший гравець. – Тобто хобі переросло в роботу. Для новачків це складно, а професіонали можуть отримувати непогані гроші. Надто ж якщо ти стаєш резидентом якогось розкрученого онлайн-порталу, тобто представляєш його інтереси у своїй країні. Це прибуткова справа, і її ніхто не збирається кидати. На PokerStars та інших сайтах не дурні сидять, вони роблять усе для розвитку власного бізнесу. Наприклад, зараз є можливість створювати свої внутрішні клуби всередині порталу. Я сам такий організував для друзів, щоб було зручно грати на роботі. У моєму маленькому клубі 20 людей».

Як стверджують експерти, в Україні щонайменше півмільйона активних покер-гравців, з них 250 тис. регулярно грають в

інтернеті. Середня онлайн-ставка становить близько \$50. «Мій найбільший виграш – \$2,5 тис. за гру, – каже Олександр. – Виграв я в п'ятницю вночі, а на картку гроші впали в середу ввечері». Масштаби величезні: лише на порталі PokerStar постійно відбувається одночасно 2-5 тис. турнірів, а кількість гравців нерідко перевищує 100 тис.». Віртуальний гральний дім за організацію ігор бере від \$0,01 до \$5 із кожного банку. Лише за добу заробіток організаторів може перевищити \$1 млн.

ВИСОКИЙ «ДАХ»

Чимало українських любителів картярських ігор об'єднує Федерація спортивного покеру України (ФСПУ), що цілком легально внесена до переліку неприбуткових громадських організацій. Два роки тому, коли гральний бізнес в нашій країні заборонили спеціальним законом, Федерація через суд змусила Міністерство юстиції визнати покер спортивною, а не азартною грою. Мін'юст не надто пручався. Спортивний статус аж ніяк не заважає ФСПУ проводити турніри з грошовими ставками. Прикметно, що її президентом є соратник глави держави Олександр Єдін, народний депутат від Партії регіонів.

Непричетність Федерації спортивного покеру до азартних ігор ставить під сумнів також склад її президії. Зокрема, до неї входить такий собі Олександр В'ячеславович Риков, що свого часу заснував приватне підприємство «Спортум», основний вид діяльності якого – влаштування азартних ігор. А також Олександр Антонов, співзасновник Донецької громадської організації «Асоціація працівників грального бізнесу». Тобто за ФСПУ стоять люди, дотичні до грального бізнесу, а не просто любителі красивої картярської гри.

Чимало учасників турнірів, що проводяться під егідою Федерації, стверджують: її бренд широко використовується для легального прикриття гри на гроші. «Організовується турнір, є, умовно кажучи, 20 столів, – розповідає гравець, що назвався Миколаю. – На трьох відбувається легальний турнір, на решті грають в азартний покер на гроші».

Середня онлайн-ставка становить близько **\$50**

Лише добовий заробіток організаторів може становити **\$1 млн**

Подейкують, що згадану вище законодавчу ініціативу про заборону азартних ігор в інтернеті підтримав парламент завдяки... лобістам грального бізнесу. Вони зацікавлені остаточно знищити всі альтернативні варіанти індустрії, щоб відродити її в легальному полі, переписавши всі правила під себе. «У ВР уже зареєстровано законопроект про легалізацію азартних ігор, – каже нардеп Наталія Королевська. – Цілком реально, що його розглянуть найближчим часом».

Йдеться про законопроект № 8401 «Про азартні ігри», внесений до Верховної Ради 18 квітня нардепом від БЮТ Сергієм Осикою. Його, попри фракційну належність, вважають близьким до Олександра Єдіна та групи лобістів відновлення грального бізнесу. У документі пропонується державна монополія на організацію грошових лотерей та інших азартних ігор. Лотереї, тоталізатори, ігри в казино та віртуальних казино в разі ухвалення цього документа регулюватиме єдиний уповноважений орган – Націо-

нальний організатор азартних ігор. Тільки він видаватиме ліцензії на здійснення грального бізнесу в масштабах усієї країни. І кількість ліцензій, і їхня вартість, і контроль над дотриманням закону мають бути покладені знову-таки на Національного організатора. Таким чином, якщо закон набере чинності, то люди, які зможуть

Скок, генеральний директор юридичної компанії SV Solutions. – Ймовірно, заплановано до 2012-го зробити азартні ігри знову легальними». Наступного року, під час проведення в Україні фінальних матчів європейської першості з футболу, очікується масштабний приплив туристів, у кишені яких не проти зазирнути і ділки від грального бізнесу.

Законопроект № 8401 також пропонується ввести жорсткі фінансові вимоги до операторів грального бізнесу: статутний капітал – не менше ніж 75 млн грн, власний капітал – €5 млн. Вочевидь, ця норма прописана для того, щоб отримати ліцензії могли тільки дуже великі оператори. Прикметно, що до заборони грального бізнесу в Україні найбільшими гравцями цього ринку були компанії з російським корінням. Пропонована нині система також вигідна міжнародному гральному капіталу. Тому ж таки PokerStars, який, якщо поділиться прибутками з місцевим лобі, зможе цілковито легалізуватися в нашій країні. ■

ГРАЛЬНЕ ЛОБІ ЗАЦІКАВЛЕНЕ ЗНИЩИТИ ЗАЛИШКИ ІНДУСТРІЇ, ЩОБ ВІДРОДИТИ ЇЇ, ПЕРЕПИСАВШИ ВСІ ПРАВИЛА ПІД СЕБЕ

взяти цього організатора під свій контроль, фактично отримають у приватну власність усю сферу азартних ігор. Враховуючи лобістів законопроекту, неважко здогадатися, хто на це претендує.

Експерти вже б'ють на сполох. «В українських реаліях діяльність такого Національного організатора азартних ігор може легко звестися до банальної корупції, – стверджує Сергій

26 травня - 1 червня

ФЕСТИВАЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КІНО 2011

КИЇВ
Кинотеатр Київ

ДОНЕЦЬК
Кінопалац Зірочка

Logos: EUNIC, Institut Français d'Ukraine, GOETHE INSTITUT, Польський Інститут Київ, український культурний форум, BRITISH COUNCIL, ЧЕСКАЯ ШКОЛА КІНО, aacid, and others.

Logos at the bottom: Europa PLUS, Тиждень, Корреспондент, WHAT'S ON kino-teatr.ua, TOP10.UA

Несолодко

Експортна динаміка, інфляція і приватизація допомагають уряду виконувати держбюджет. Попри це тиск на платників податків посилюється

Автор:
Олексій Воронич

Стурбований повідомленнями міжнародних фінансових організацій щодо подальшої ескалації економічної кризи, зокрема подорожчанням харчів та енергосіів, прем'єр-міністр Микола Азаров закликав згадати «традиційні українські цінності», порадивши «не скиглити», «брати лопату і годувати свою сім'ю». Порада слухна, хоча після імплементації Податкового кодексу дедалі складніше забезпечувати свої родини, не відлякуючи податківців. За інформацією **Тижня**, з початку 2011-го внаслідок посилення фіскального тиску понад 56 тис. підприємств згорнули бізнес (принаймні легальний), при цьому протягом I кварталу кількість тих, хто розпочав справу, зменшилася на третину (порівняно з аналогічним періодом 2010-го). На думку експертів, таке падіння ділової активності

не межа, бо податковий прес насправді не працював на повну потужність у січні – квітні. Адже в цьому не було особливої потреби – досі макроекономічні обставини склалися сприятливо для уряду Миколи Азарова. Надалі, зважаючи на зволікання МВФ із наданням Україні чергового кредитного траншу (\$1,5 млрд), події можуть розгорнутися ще гірше для платників. Надто з урахуванням того, що державі потрібно дедалі більше ресурсів на повернення та обслуговування раніше отриманих позик, а також на реалізацію «багатоцільових проектів розвитку» (видатки на них у січні – березні зросли в 19 разів рік до року, сума офіційно не розголошується, але актуальність витрат частково пояснюється підготовкою до Євро-2012).

ЕКОНОМІЧНИЙ ГІМН

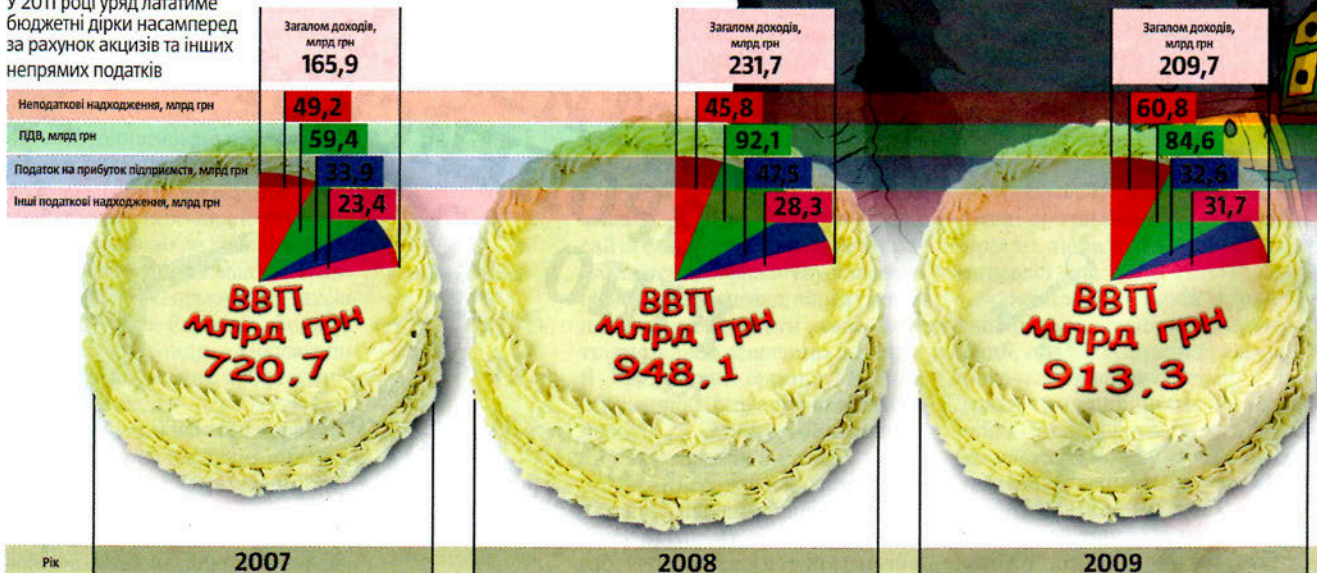
Державна податкова адміністрація України б'є власні рекорди. За офіційною інформацією, в

січні – березні 2011-го фіскальні надходження до бюджету перевищили 57 млрд грн – в півтора рази більше, ніж за аналогічний період 2010-го. Понад те, наприкінці квітня фіскалі поліпшили результат: за оперативною інформацією, з початку 2011-го надходження за деякими податками зросли майже вдвічі (!) рік до року. Голова ДПАУ Віталій Захарченко пов'язує результати зі

РОЗПОДІЛЯЮТЬ І ВОЛОДАРЮЮТЬ*

У 2011 році уряд лататиме бюджетні дірки насамперед за рахунок акцизів та інших непрямих податків

сприятливою для українських виробників кон'юнктурою на міжнародних ринках. Таке твердження певною мірою відповідає дійсності: Нацбанк відзвітував, що обсяги експорту в березні 2011 року становили \$6 млрд – найбільший показник за підсумками місяця від жовтня 2008-го. Однак фіскальна медаль має й інший бік: наприкінці березня на засіданні керівної ради Комітету з економічних реформ президент Віктор Янукович зізнався, що йому відомі випадки стягнення податків авансом, а також звернув увагу податківців на чергу охочих

отримати відшкодування ПДВ від держави. Визначена ціна питання – 5 млрд грн боргу – офіційно-оптимістична, як і обіцянки чиновників повертати ПДВ автоматично.

Так ми інакше, а макроекономічні тенденції сприяють ви-

їні, зокрема на харчі, допомагає уряду виконувати держбюджет. Щоб у цьому переконатися, достатньо зазирнути у фіскальний чек після відвідування магазину (там фіксуються обсяги ПДВ, сплаченого державі).

Зрештою, продаж понад 92% акцій ВАТ «Укртелеком» за 10,5 млрд грн – вагомий внесок Фонду держмайна у виконання урядового фінплану (попри те що об'єкт віддали майже за стартовою вартістю і задалегідь визначеному покупцеві).

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ Б'Є ВЛАСНІ РЕКОРДИ

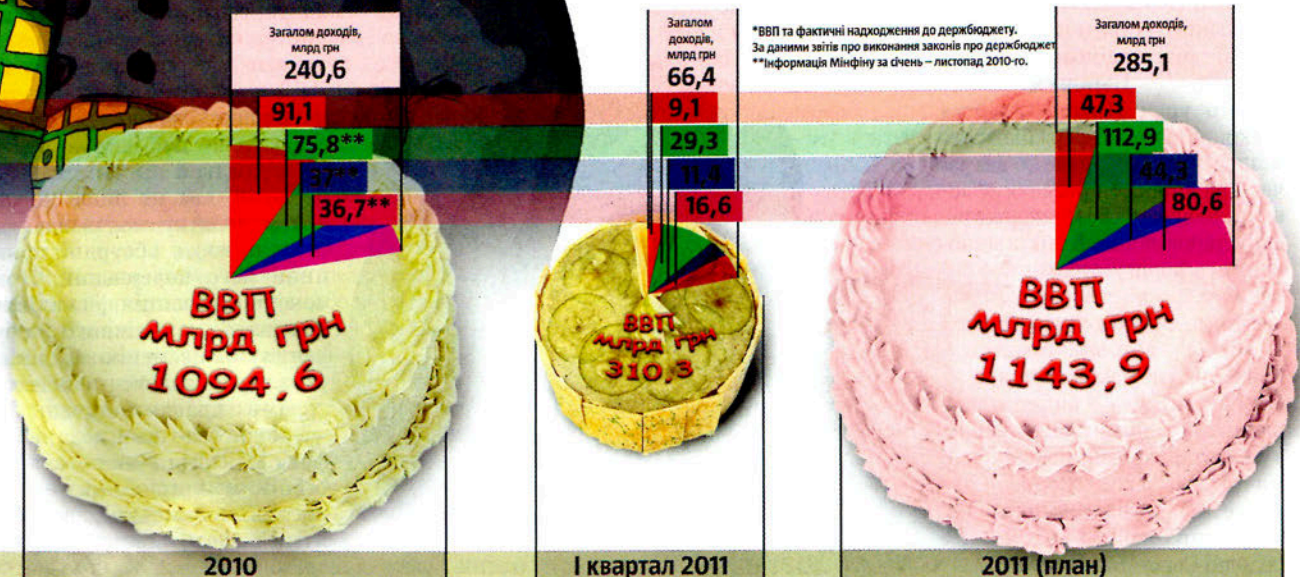
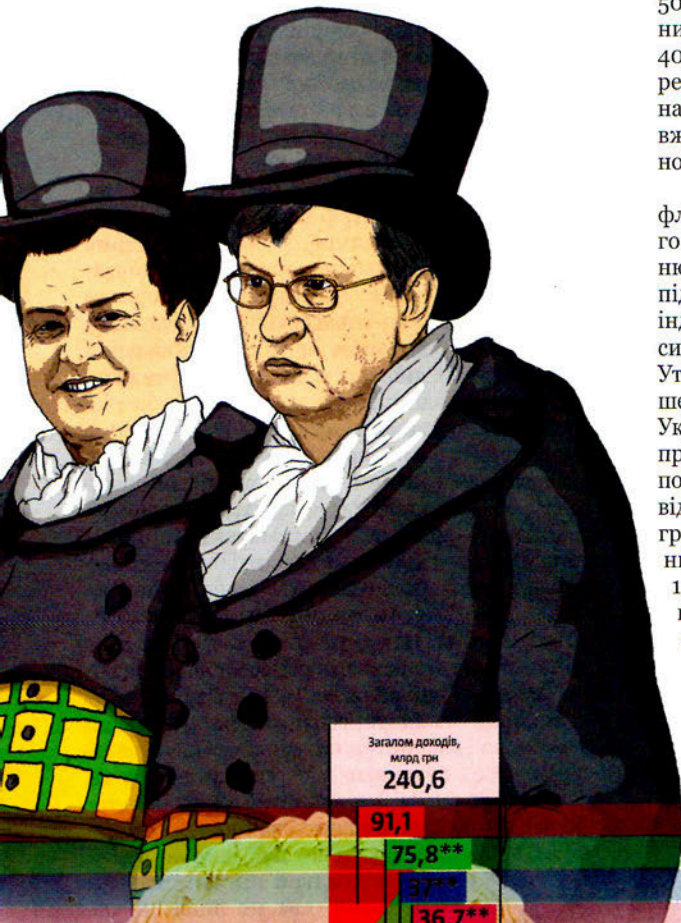
конанню держбюджету: в I кварталі обсяги експорту металургійних компаній зросли на 50,4% рік до року, машинобудівних – майже на 45%, АПК – на 40% (останній показник, до речі, міг би бути щонайменше на 20% вищим, якби не продовження дії квот на експорт зернових).

Є бюджетний зиск і від інфляційного лиха, масштаби якого офіційна статистика недооцінює вже другий рік поспіль (за підсумками 2010-го динаміку індексу споживчих цін прикрасили щонайменше на 10–15%). Утім, очевидно, що темпи збільшення обсягів виробництва в Україні (навіть з урахуванням продукції, орієнтованої на експорт, а не на внутрішній ринок) відстають від темпів нарощення грошової маси. Так, номінальний ВВП у 2010 році становив 1,09 трлн грн, що майже на 20% вище, ніж 2009-го, тоді як реальний зріс лише на 4,2%. Загалом зростання цін в Укра-

ФІНАНСОВІ РОМАНСИ

Незважаючи на все це, у січні – березні 2011-го держбюджет виконано з неабияким дефіцитом (799,9 млн грн), а видатки за загальним фондом перевищили доходи більш ніж на 2 млрд грн. Ця статистика не враховує надходжень від приватизації Укртелекому, але саме тому є вельми показовою, адже дає змогу реалістичніше оцінити стан державних фінансів. Вони, якщо інтерпретувати інформацію Мінфіну, співають щонайменше три ромansi.

Перший – непропорційно до темпів зростання реального ВВП збільшуються держвидатки на обслуговування боргів (у I кварталі 2011-го в 2,4 раза рік до року), причому обсяг погашених зобов'язань коштував бюджету... близько 15,3 млрд грн. Підлеглі Миколи Яновича в аналітичній записці пояснили такий стан справ «неконтрольованим зростанням у 2008–2009-му держав-

ного боргу». Загалом це так, але ж зараз уряд лізе в борги ще завзятіше – у тій самій записці констатується, що обсяг запозичень у січні – березні 2011-го перевищив... 23,5 млрд грн. Це при тому, що МВФ відмовив Україні в наданні \$1,5 млрд у березні!.. Ймовірно наслідки продовження такої політики – надмірний тиск на платників податків з метою забезпечення повернення боргів (зокрема, зовнішніх, які до того ж номіновані в іноземних валютах), розпродаж держактивів, дефолт.

Другий романс – розрив у системі державних фінансів у 2,6 млрд грн (різниця між ціною, за якою НАК «Нафтогаз України» купує імпортоване паливо і продає всередині України), який цього року не лататимуть бюджетним коштом. Балансування фінплану НАК – окрема історія. Але сама по собі офіційна констатація проблеми може свідчити про те, що її вирішуватимуть не за рахунок оптимізації потоків усередині компанії (виплат топам, прозорості тендерів тощо), а якимось іншим способом. Наприклад, шляхом чергового підвищення цін на газ для населення (цього, до речі, вимагає від уряду МВФ) або часткового продажу НАК. Другий варіант у перспективі може призвести до ще більшої залежності України від вартості імпортованого палива і ще гостріших бюджетних проблем.

Зрештою, **третій** – українські сумнівні (зокрема, і з огляду на загальний стан бюджетних справ) «багатоцільові проекти розвитку». Нагадаємо, що 2010-го уряд Миколи Азарова узаконив на рівні держбюджету безпрецедентне право – витратити на «проекти розвитку» кошти, залучені в міжнародних фінустанов понад план з відповідним коригуванням розміру держборгу (себто в ручному режимі). У 2011-му такого права уряд не має, але «проекти розвитку» є – видатки на них, за даними Мінфіну, в I кварталі зросли в 19 разів рік до року... Все це схоже на розпилювання бюджетних коштів напередодні Євро-2012.

У січні – березні в 19 разів рік до року зросли витрати держави на реалізацію «багатоцільових проектів розвитку»

ДИНАМІКА БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ МОЖЕ СВІДЧИТИ ПРО РОЗПИЛЮВАННЯ КОШТІВ

Обсяг державних запозичень у кварталі 2011-го перевищив 23,5 млрд грн

ПОДАТКОВИЙ ШАНСОН

Якщо отримання кредиту від МВФ затягнеться, держава вирішуватиме наявні фінансові проблеми традиційним шляхом – за рахунок платників податків. На цю тему вже пролунало безліч офіційних заяв-погроз, зокрема щодо виведення з тіні фондів оплати праці фірм. Тональність різна: від зрозумілих провокацій Михайла Бродського (мовляв, усі незгодні роботодавці мають самі працевлаштовуватися) до дивних обґрунтувань Сергія Тігіпка (який не посоромився пояснити доцільність встановлення індикатив-

них зарплат). Можна лише всоте згадати про надмірне фіскальне навантаження на зарплатні фонди в Україні. Про те, що соціальні відрахування по повній ділі багатьох компаній – найкоротший шлях до банкрутства. Про криву Лафера, який довів, що несплата податків є закономірною за необґрунтованих розмірів їхніх ставок та методів обрахування...

Хоча у відносинах податківців і бізнесу з'являються нові цікаві деталі. Наприклад, як розповів адвокат однієї з провідних юридичних фірм, щоб не псувати стосунків із податківцями (ім шалено розшили права, про це **Тиждень** пові-

домляв не раз), підприємці воліють іти на неформальні домовленості. Такий рецепт навряд чи є секретом, але з вуст практикуючого юриста він звучить як капітуляція, безпорадність перед свавіллям контролерів і діагнозом владі, яка, схоже, остаточно перетворюється на бізнес-інструмент. Модель проста: з миру по нитці – олігархам по Вгіоні. Причому реалізують її на цілком законних підставах, під егідою турботи, приміром, про пенсіонерів... Хоча й тут не оминати уточнення: насправді грошей Пенсійному фонду бракує на виплати колишнім держслужбовцям та іншим привілейованим особам поважного віку, преференційне нарахування пенсій деяким категоріям не витримує критики.

Ще один новий нюанс співіснування підприємців із митарями – розрекламоване автоматичне відшкодування ПДВ (хто не знає – відбувається із середини березня 2011-го). За квітневими даними податкової, його отримують лише 35 платників, переважно підприємства важкої промисловості (напевно, пов'язані з владою). Вельми показово, що Віталій Захарченко прямо заявив: 80–90% тих, хто подав заявки на автоматичне відшкодування, не потрапили до переліку через невідповідність двом критеріям: 1) рівень зарплати працівників (має дорівнювати двом із половиною мінімальним); 2) сплата податків контрагентами. Якщо з другим критерієм можна якось погодитися (несплата, наприклад, ПДВ контрагентом заявника на відшкодування може бути ознакою махінації), то перший – це відвертий цинізм з боку держави, яка не лише не повертає податку своєчасно, а ще й встановлює абсурдні принципи його повернення. Причому така позиція фіскалів не викликає публічного обурення бізнесменів – після ухвалення кодексу з контролерами краще відносини не псувати. І це вже доконаний факт. Питання лише в межі терпіння підприємців і нахабності чиновницьких апетитів, які, на щастя, поки що не розігралися. ■

Казна-що

Влада змусить українців декларувати всі доходи

Визначаючи індикативні ціни на товари, держава стимулює підприємців до повної сплати податків (заниження виручки означає зменшення оподаткованого прибутку. – Ред.). Такий метод регулювання не є досконалим, та уряд іде ще далі: бізнесменів лякають установленням індикативних зарплат для найманих працівників. Намагаючись вивести зарплатні фонди фірм із тіні, держава хоче зобов'язати роботодавців призначити їм заробітки не менше визначеного мінімуму – свого для кожної галузі та кадрової позиції. Нижчі зарплати податківці вважатимуть ознакою ухиляння від оподаткування й, певно, за це каратимуть.

З огляду на хронічний і чимдалі більший дефіцит Пенсійного фонду бажання уряду зрозуміле – примножити надходження до ПФ (ідеться саме про нього, а не про держбюджет, до якого відрахування з фондів оплати праці фірм не надходять, а податок на доходи фізосіб осідає здебільшого в місцевих бюджетах). Практично результат може виявитися іншим: держава ставить під удар безліч підприємств. Почнемо з того, що якість і продуктивність праці у співробітників різних компаній однієї галузі можуть значно різнитися. Так само як і жителі одного міста, представники однієї й тієї самої професії, працюючи на різних підприємствах, можуть отримувати дуже відмінні зарплати. В умовах ринкової економіки це природно. Та навіть якщо уявити, ніби всі люди однакові й трудяться на однакових фірмах, рівних заробітків усе одно не вийде – економіка не є однорідною. Є депресивні регіони, де з об'єктивних причин підприємства не мають таких прибутків, як схожі фірми в інших областях.

Відповідно виникатимуть ситуації, коли компанії, які легально нараховують зарплати, матимуть проблеми з податковою лише тому, що держава візьме за орієнтир показники підприємств сусіднього району (в якому, наприклад, рівень попиту може виявитися вищим, інфраструктура розвиненішою тощо. – Ред.). Деякі фірми за таких обставин подумують підняти зарплати до рівня індикативних, деякі – навряд. Так, у структурі видатків багатьох компаній частка зарплатних фондів є незначною. Але ж це не аксіома: скажімо, на підприємствах сфери послуг видатки на заробітки працівників становлять, а то й перевищують половину валових. Відтак чимало фірм унаслідок реалізації урядової ініціативи просто підуть у тінь або ж узагалі закриються. Таким чином, на перший погляд, зрозуміла ідея держави може обернутися проблемами. До речі, саме через те, що регіони й люди не можуть бути однаковими, індикативних зарплат європейські країни практично не використовують.

Загалом влада всерйоз узялася за платників податків, зокрема й фізичних осіб (чого не було раніше). Зазвичай основними об'єктами уваги інспекторів ставали юридичні особи, яких перевіряли, яким нараховували додаткові зобов'язання тощо. 2011-го

черга дійшла до громадян. Нещодавно прем'єр Микола Азаров дав доручення податковій службі провести експеримент: у трьох регіонах визначити відповідність сплачених фіскальних зборів тим прибуткам, які отримують українці, непрямыми методами – з огляду на обсяг витрат. Якщо людина, наприклад, має кілька машин, великий будинок, а декларовані доходи мінімальні, то в неї виникатимуть проблеми з податковою. У принципі, цей метод у цивілізованому світі досить поширений – ніде не заведено жити на мінімальну зарплату, а витратити в рази більше. Проте в Україні його може бути профановано, зважаючи на вибірковість застосування. Є безліч відомих персон, які офіційно отримують невеликі зарплати, а живуть, наче мільйонери. Це й половина народних депутатів, і судді, й чиновники (не лише високого рангу, а й середнього). Що скажеш, коли в цьому контексті навіть до президента є чимало запитань. Причому в таких випадках податківцям не потрібно збирати інформацію про витрати домогосподарств, порпаючись у сміттєвих баках. Усе давно очевидно. У багатьох таких платників немає жодних проблем із фіскальною службою, і це дає підстави для припущення: непрямі методи нарахування податків створять труднощі для простих українців (насамперед власників і топ-менеджерів фірм, які не мають політичного прикриття. – Ред.) та для опонентів влади.

Зусилля уряду щодо виведення з тіні доходів фізосіб можуть дати нульовий результат. Якщо нині фірми працюють більш-менш легально, аби не мати зайвих проблем, то незабаром і власники, і наймані працівники підуть на будь-які жертви, щоб тільки не платити всіх тих податків, яких хоче держава. ■

Автор:
Олександр
Жолудь,
старший
аналітик
Міжнародного
центру
перспективних
досліджень

Турецькі манівці

Спроби Туреччини монополізувати Чорноморські протоки створює виклик українській дипломатії

Автор:
Олександр Крамар

Нещодавно прем'єр-міністр Туреччини Реджеп Тайп Ердоган оприлюднив план побудови нового каналу між Чорним та Мармуровим морями до 2023 року: «Рух через Босфор буде зменшено до нуля, а протока стане придатною для водного спорту». Формально метою проекту є послаблення навантаження на Босфор, оскільки щороку ним пропливає близько 50 тис. суден. Насправді ж за ініціативою Ердогана може стояти зовсім інше прагнення – монополізувати морську торгівлю в басейні Чорного моря. Туреччина давно висловлює намір переглянути міжнародний статус Чорноморських проток, зафіксований міжнародними угодами. Якщо раніше в офіційних документах вони іменувалися чорноморськими та використовувалися їхні географічні назви Босфор і Дарданелли, що підтверджувало позанаціональний статус, то останнім часом називаються турецькими й фактично прив'язані до портів Стамбул і Чанаккале, що можна розцінювати як крок до їх переведення у статус внутрішніх вод Туреччини.

Чи буде втілено в життя озвучену Ердоганом ініціативу, напевне сказати не можна, але нехтувати загрозою внаслідок її можливої реалізації, покладаючись лише на «фантастичність планів», у жодному разі не можна. Проект справді має внутрішньотурецьку опозицію. Лідер Народно-республіканської партії Кемаль Киличдароглу вже розкритикував його, мотивуючи тим, що побудова нового каналу збагатить тільки пов'язаних із правлячою політикою осіб і може завдати шкоди довкіллю. Але зіставлення згаданого проекту з наявними на сьогодні засвідчує,

що він цілком реалістичний і може мати не лише колосальний геополітичний ефект, а й реальний економічний зиск (див. **Найбільший у світі**).

Можливе обмеження/здороження проходження через протоки становить безпосередню загрозу як зовнішній торгівлі

України (лева частина нашого металургійного експорту здійснюється саме морським шляхом, ним транспортується й значний обсяг імпортованих товарів і з ним пов'язані основні перспективи диверсифікації постачання нам енергоносіїв), так і транзитному потенціалу.

ВАНТАЖОБІГ ЧОРНОМОРСЬКИХ ПОРТІВ

У 2009 році відповідні показники становили:

Росія –
180 МЛН Т

Україна –
170 МЛН Т

Румунія –
36 МЛН Т

Болгарія –
22 МЛН Т

Грузія –
20,2 МЛН Т

НАЙБІЛЬШИЙ У СВІТІ. Щоб замінити Босфор, «Чорноморський канал»

Суецький канал (Єгипет)

Довжина – 162,5 км
Мінімальна ширина – 205 м
Мінімальна глибина – 20 м
Кількість суден, що проходять за рік, – 19–21 тис.
Надходження від каналу за рік – понад \$4 млрд

Панамський канал (Панама)

Довжина – 81,6 км
Мінімальна ширина – 150 м
Мінімальна глибина – 12,6 м
Кількість суден, що проходять за рік, – 17–18 тис.
Надходження від каналу за рік – понад \$2 млрд

За обсягом сукупного вантажообігу чорноморсько-азовських портів Україна незначно поступає Росії й істотно переважає Румунію, Болгарію та Грузію разом узяті. Водночас наші порти перебувають у стані глибокої кризи. Вони відповідають стандартам 1960–1970-х років, а перевантажувальна техніка вкрай зношена.

Тому дуже важливо не допустити завершення процесу ремонопілізації Туреччиною Чорноморських проток шляхом заміни регульованого міжнародним правом та спеціальною конвенцією Босфору рукотворним турецьким каналом, умови проходження яким цілковито визначатиме Ан-

кара. Адже навіть якщо не брати до уваги спеціальної Конвенції Монтре, то відповідно до норм міжнародного права (статті 34–36 Конвенції ООН з морського права від 1982 року) в усіх протоках має забезпечуватися свобода судноплавства, а держави, що межують із ними, не повинні перешкоджати транзитному проходженню або прольоту морських і повітряних суден інших країн і можуть лише регулювати їх. Це є потужним аргументом проти намірів Туреччини обмежити «спортивними заходами» судноплавство у Босфорі, й українська дипломатія мала би вправно їх використати. ■

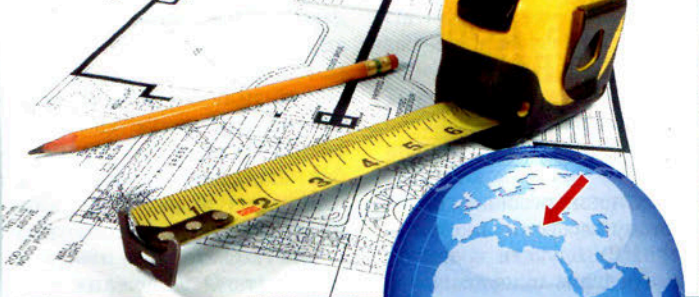
має стати найбільш завантаженим у світі

«Блакитна магістраль» Дунай – Чорне море (Румунія)

Довжина – 64,4 км
Мінімальна ширина – 70–90 м
Мінімальна глибина – 5–7 м
Кількість суден, що проходять за рік, – немає даних: слугує здебільшого для місцевої торгівлі
Надходження від каналу за рік – близько \$5 млн

Проект «Нового Стамбульського каналу» (Туреччина)

Довжина – 40–45 км
Мінімальна ширина – 145–150 м
Мінімальна глибина – 25 м
Кількість суден, що проходять за рік, – 50 тис. (зараз проходять через Босфор)
Надходження від каналу за рік – в обрахунку

БОРТЬБА ЗА БОСФОР І ДАРДАНЕЛЛИ

1453

Завоювання Константинополя турками. Османська імперія запанувала над усіма берегами Чорного моря, і воно стало фактично її внутрішньою водою.

1774

Кючук-Кайнарджийський мирний договір (Російська та Османська імперії). Передбачено вільне проходження торговельних суден другої причорноморської держави того часу – Російської імперії.

1841

Укладено Лондонську конвенцію. Перша багатостороння міжнародна угода про доступ до Чорноморських проток.

1923

Укладено Лозаннську конвенцію. Запроваджено принцип необмеженого проходження військових і торговельних кораблів усіх країн у Чорне море й назад як у мирний, так і у воєнний час. Туреччині заборонено утримувати в районі проток свої війська.

1936

Конференція про врегулювання режиму Чорноморських проток за участю СРСР, Великої Британії, Франції, Болгарії, Румунії, Греції, Югославії, Австралії та Японії у м. Монтре (Швейцарія). Підписано конвенцію, за якою торговельні судна всіх країн здобули право вільного проходу Чорноморськими протоками як у мирний, так і у воєнний час, а військові мали обмеження за низкою параметрів. Конвенція гарантує право проходження протоками суден усіх держав незалежно від прапора й вантажу (ст. 2), без обов'язкового використання послуг турецьких лоцманів і буксирів, обмежує тарифи тощо.

1994

Внесення турецькою владою чергових змін до Регламенту судноплавства (використавши як привід катастрофу танкера «Насія», що йшов із Новоросійська). Нова редакція передбачала право турецької влади припинити судноплавство в протоках із багатьох причин. Для суден, визнаних «проблемними», вартість лоцманського проведення й портової стоянки підвищили в кілька разів.

1997

Подальше посилення умов судноплавства в протоках, зокрема з обґрунтуванням необхідності дотримання екологічної безпеки. Підвищено тарифи на проходження суден, а супертанкери зобов'язали за 48 годин сповістити про намір пройти протоками.

1998

Танкери будь-якого тонування прирівняли до суден, що перевозять небезпечні вантажі, а їх прохід у нічний час Дарданеллами взагалі було заборонено.

2000

Заборонено прохід суден понад 304 м завдовжки.

2002

У Туреччині ухвалено нову Інструкцію про застосування правил судноплавства в протоках. Судна з небезпечним вантажем, за новими правилами, повинні попереджати про пересування Босфором за 72 години. Середній час затримки (очікування) судна перед проходженням протокою під час руху на південь уже 2003 року перевищив 70 годин.

Палата № 6

Не обов'язково бути божевільним, щоб проводити контртерористичну кампанію в Пакистані, але справити таке враження буває вигідно

У себе під носом загублене шукають в останню чергу. Але в цьому випадку зникла особа, полювання на яку обійшлося людству чи не найдорожче за всю його історію. Складно уявити: декотрі представники пакистанського істеблішменту не знали, що Усама бен Ладен живе собі в них під боком. А ще, скажете ви, не віриться, що їхня держава могла виявитися такою лукавою і на власний величезний ризик настроїти проти себе найважливішого союзника – Америку. Насправді ви помиляєтеся: небезпечне лицемірство завжди було характерне для зовнішньої політики Пакистану.

Хіба знаєш, коли стане у пригоді найбільш розшукувана людина світу? Дехто з Пакистанської міжвідомчої розвідки (ISI), мабуть, думав, що непогано буде ще потримати бен Ладена біля себе. Серед причин – заплутані відносини з Америкою, ісламським екстремізмом та Індією.

Нещодавно побачила світ книжка «Обійми смерті» колишнього офіцера ЦРУ Брюса Рідела, очільника групи, яка за розпорядженням Барака Обами готувала огляд американської політики щодо Афганістану та Пакистану. У виданні йдеться про те, що Ісламабад давно не сприймає Вашингтона як вірного друга. Він бачить свої відносини з Америкою як історію зрад. У 1950-х шпигуни двох країн зав'язали контакти. 1960-го в СРСР збили американський розвідницький літак U-2, який вилетів із секретної авіабази поблизу Пешавара. Втім, коли 1965 року між Пакистаном та Індією спалахнула війна, Сполучені Штати обрали нейтралітет. І, попри внесок Ісламабада в налагодження відносин США з

США щороку виділяють Пакистану на боротьбу з тероризмом

\$1,3 млрд

Китаєм, Річард Ніксон не поспішав допомагати Пакистану, коли 1971 року його східна частина відколотась і стала Республікою Бангладеш, хоча й примудрився роздратувати Індію, виславши в Бенгальську затоку авіаносець.

Тісна співпраця 1980-х в озброєнні й тренуванні моджахедів, які боролися проти радянської окупації Афганістану, невдовзі обернулася санкціями проти ядерної програми Ісламабада. Тож 11 вересня 2001 року тодішньому пакистанському диктаторові Первезу Мушаррафу, судячи з його спогадів, довелося добре подумати, перш ніж прислухатися до погроз Америки й запропонувати допомогу у війні, що назрівала в Афганістані.

Роль Пакистану в тій кампанії весь час була неоднозначною. Поза сумнівом, він забезпечував критично важливий територіальний доступ, пожертвував життями сотень солдатів у боротьбі з тероризмом, стерпів повітряні атаки безпілотників, на своїй території, спрямовані проти «Талібану» й «Аль-Каїди», що спричинили величез-

2003-го опинився й Халід Шейх Мохаммед, якого вважають організатором подій 11 вересня.

Однак Пакистан чимало допомагав і у відбудові афганського «Талібану» після його нищівної поразки 2001 року. Нині ще менше віриш заповненню Ісламабада у тому, що лідер групи мулла Омар не живе на території країни. Пакистанські війська доволі вибірково атакували екстремістів: мережа Хаккані, яка береже порох для об'єктів у Афганістані, залишалася недоторканою, втім, як і найбільш розшукуваний терорист усіх часів, про що зараз дізнався цілий світ.

Може, навіть самі переслідувачі співчували бен Ладену й поділяли його погляди. Екшеф пакистанської розвідки Хамід Гуль популяризував теорії змови щодо 11 вересня. Крім того, він вважає, що «Талібан» – це майбутнє Афганістану, і в Ісламабаді ця думка не викликає великого спротиву. Можна вибирати друзів, але не сусідів. Американці прийдуть і підуть – Індія залишиться, а в пакистанському оборонному істеблішменті міцно вкоренилася думка, що, по-перше, Індія – це справжній ворог, а, по-друге, Пакистанові потрібен «стратегічний тил» в особі дружнього афганського сусіда, аби захиститися від неї. До того ж «Талібан» здебільшого складається з етнічних пуштунів, які становлять і велику частину населення Пакистану.

Стратегія залучення бойовиків-ісламістів до боротьби з великою державою ефективно спрацювала в Афганістані, тому її знову випробували в Кашмірі. Під час обох партизанських кампаній між пакистанською розвідкою, армією та бойови-

ПАКИСТАН ЧИМАЛО ДОПОМАГАВ І У ВІДБУДОВІ АФГАНСЬКОГО «ТАЛІБАНА» ПІСЛЯ ЙОГО НИЩІВНОЇ ПОРАЗКИ 2001 РОКУ

ний негативний резонанс. Влада Пакистану дозволила сотням агентів ЦРУ блукати країною і навіть зрештою відпустила одного з них, який у січні застрелив двох людей на вулиці Лахора. Вона ловила й передавала американцям бойовиків «Аль-Каїди»: Мушарраф налічив 670 таких злочинців, спійманих до 2006 року. Серед них

ТЕРОРИСТИЧНІ ГРУПИ В ПАКИСТАНІ

«Аль-Каїда»

«Техрік-і-Талібан
Пакистан»

«Лашкаре-Тайба»

«Лашкаре-Джангі»

«Сіпахе-Сахаба»
(тепер «Ахле-Суннат-вал-Джамаат»)

«Джайше-Мохаммед»

- 👤 Араби
- ✂ Північний Вазиристан
- 📍 Глобальні
- ☀ 11 вересня 2001 року в США

- 👤 Пуштуни
- ✂ Зона племен, Північний Вазиристан
- 📍 Пакистанська держава, США, глобальні
- ☀ Численні теракти в Пакистані, спроба теракту на нью-йоркській Таймс-сквер у США 2010 року

- 👤 Пенджабці
- ✂ Пенджаб і Кашмір
- 📍 Індія
- ☀ Стрільщина в Мумбаї 2008 року (174 загибли)

- 👤 Пенджабці
- ✂ Пенджаб і Зона племен
- 📍 Пакистанська держава, шіїти, США
- ☀ Убивство Деніела Перла 2002-го та Беназір Бхутто 2007 року

- 👤 Пенджабці, пуштуни, муджагіри
- ✂ Карачі, Пенджаб і Зона племен
- 📍 Шіїти, суфії та християни
- ☀ Антихристиянські заворушення у Годжрі 2009 року (8 загиблих)

- 👤 Пенджабці
- ✂ Пенджаб і Зона племен
- 📍 Пакистанська держава, Індія, США
- ☀ Невдалилий замах на Мушаррафа 2003 року (13 загиблих)

👤 Етнічний склад ✂ Місце дії 📍 Цілі
☀ Найвідоміші теракти

атакували мумбаї в листопаді 2008 року, діяли без офіційної мовчазної згоди на те. Метою нападу могло бути бажання посилити напруження у відносинах з Індією, а відтак виправдати зосередження військових сил Ісламабада на східному кордоні. Оскільки обидві сусідні держави мають власну ядерну зброю, така стратегія може виявитися найризикованішою з усіх можливих. У середині Пакистану екстремісти, схоже, взагалі вийшли з-під контролю, загрожуючи виживанню поміркованого режиму. Однак влада, вочевидь, сама ще не вирішила, що з ними робити.

Нещодавно у авторській колонці для газети Washington Post президент Пакистану Асіф Алі Зардарі написав, що урядовці його держави не мали

уявлення, де перебував бен Ладен останні 10 років, вдавшись до традиційних аргументів: Пакистан, «напевне найбільше у світі постраждав від тероризму», який став причиною загибелі 30 тис. мирних жителів. Тож співпраця з терористами – це абсурд, як натякнув лідер країни.

Зардарі правий – така політика справді безрозсудна до божевілля. Вона припускає, що Америка надто залежить від допомоги Ісламабада, аби знову його «кинути»; Індія спокійно відреагує на майже будь-яку провокацію; а поширення екстремістських настроїв у самому Пакистані можна нейтралізувати. Але якраз останнє припущення цього року бачилося

найпримарнішим. Двох поміркованих політиків, які підтримували реформу несправедливого закону про богохульство, було знищено фізично. Дуже мало людей наважилися засудити вбивць, а багато хто висловив свою солідарність із ними.

Якби Пакистан, котрий до того ж найгірше у світі запобігає розповсюдженню ядерної зброї, був розташований деінде, його могли б перетворити на країну-вигнанця. Але він надто важливий. Америку й Індію частково стримує страх, що влада в Ісламабаді діста-

АМЕРИКУ Й ІНДІЮ СТРИМУЄ СТРАХ, ЩО ВЛАДА В ІСЛАМАБАДІ ДІСТАНЕТЬСЯ ФУНДАМЕНТАЛІСТАМ

ється фундаменталістам і це обернеться катастрофою для війни в Афганістані, сподівань Індії на заможне майбутнє в спокійнішому регіоні й насамперед для більшості пакистанців, яким, схоже, не вельми до вподоби суворя релігійна влада. ■

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Метаморфози «Аль-Каїди»

Терористичні організації можуть змінити методи діяльності й розгорнутися в нових регіонах світу

ФОТО: REUTERS

Автор:
Юрій
Райхель

Ліквідація бен Ладена поставила на порядок денний у міжнародній політиці дуже серйозне питання: що буде з «Аль-Каїдою» і міжнародним тероризмом загалом? Діапазон оцінок вельми широкий.

ВІЙНИ ЗА ЛІДЕРСТВО

З одним можна погодитися вже тепер. Хоча спадкоємців бен Ладена вже оголошено, утім, можна очікувати, що за владу в цій мережі розгорнеться запекла боротьба. Адже йдеться, зокрема, й про контроль над ве-

личесним потоком фінансових коштів. До речі, одним із найпроблемніших питань у відносинах більшовиків і меншовиків був доступ до грошей, що надходили від європейських соціал-демократичних партій. Так, Ленін наполягав на цілковитій безконтрольності та беззвітності. Тому французькі та німецькі соціал-демократи більшовикам допомоги майже не надавали. Ленін до них завжди ставився відповідно.

Можливі два результати внутрішньої боротьби в «Аль-Каїді». У першому випадку від-

будеться консолідація після певної невизначеності й тоді система функціонуватиме так само, як і за бен Ладена.

У другому відбуватиметься фрагментація великої терористичної мережі, виокремлення з неї самостійних груп і фракцій з появою нових лідерів та організаторів. Такий розвиток подій видається ймовірнішим. Певною мірою цей процес уже деякий час тривав. Помічено появу нових терористичних організацій, які часто декларували свою ворожість до «Аль-Каїди». Навіть якщо припус-

тити, що це міг бути камуфляж, утім, у низці регіонів емісари від бен Ладена або гинули за нез'ясованих обставин, або на них наводили місцеві спецслужби. Не можна виключати деяких форм співпраці, проте свій, якщо можна так висловитися, суверенітет і контроль над територією кожна терористична організація охороняє як зіницю ока. Приклад – відносини між низкою організацій бойовиків у Сінцзяні. Попри всі спроби, бен Ладену не вдалося долучити їх до своєї мережі.

Є ще одна обставина, яка об'єктивно сприятиме фрагментації терористичних організацій. Неважно здогадатися, що спецслужби західних країн шукатимуть способи і вживатимуть заходів з упровадження своєї агентури в ряди бойовиків, особливо в їхнє керівництво. У централізованій і, як тепер модно казати, вертикально інтегрованій структурі зробити це легше. Відповідно таку вертикаль легше й зруйнувати. Хоч якими сильними є терористи, з досвідченими спецслужбами їм боротися складно. Тим більше що після кожного теракту останні методи протидії вдосконалюють, а вигадувати щось нове дедалі важче. Знахідкою стало використання інтернету, але й тут терористи стикаються з великими труднощами. Ще напередодні інциденту в Пакистані німецькі спецслужби арештували такий осередок у Дюссельдорфі. У комп'ютери бойовиків, які потрапили до їхнього поля зору, було впроваджено «черв'яки», що дали змогу цілковито відстежити зв'язки, плани, постачання вибухових речовин і практичну підготовку терактів. І зроблено це було абсолютною легально, позаяк після 11 вересня в Німеччині ухвалили закони, що дозволяють спецслужбам так діяти.

НОВІ РЕГІОНИ, НОВІ МЕТОДИ

Слід очікувати певної переорієнтації міжнародного тероризму на інші регіони. З істотними труднощами становище в Іраку поступово стабілізується. Хоча суперечності між

сунітами та шиїтами не зникли, але обставини там змінюються за об'єктивних причин. Після відходу американців у цій країні зникає сам об'єкт атак. Крім того, як для Ірану, так і для Туреччини й Саудівської Аравії бажано, щоб Ірак не розпався як держава. Оскільки такий розвиток подій породить стільки проблем, що впоратися з ними буде дуже важко. Передусім це курдський фактор, який втягне в непередбачуваний процес не лише Тегеран, Анкару, Багдад, а й Дамаск. Тому м'яве протистояння двох головних конфесій значно краще для основних регіональних гравців, аніж постійні вибухи та низка інших проблем.

При цьому для терористичних організацій з'являються не менш цікаві, на їхній погляд, регіони: певною мірою Північна Африка після відомих подій, Нігерія, Судан. Але це, так би мовити, периферія. Можна припустити, що увага частково буде зосереджена на Близькому Сході. Важливу

За даними уряду Ємену, «Аль-Каїда» на Аравському півострові має лише

400
БІЙЦІВ

ФРАГМЕНТАЦІЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПЕВНОМУ ЕТАПІ СУТТЄВО УСКЛАДНИТЬ БОРТЬБУ З НИМИ

роль тут відіграватиме розвиток подій у Сирії та Лівані.

Але значно перспективнішою для згаданих угруповань видається Центральна Азія, враховуючи її стратегічну важливість у геополітичному сенсі та як джерела не лише енергоресурсів, а й інших корисних копалин. Уже помічено активізацію діяльності бойовиків передусім у Таджикистані та Узбекистані, а також у південних районах Киргизії. Тероризм – це не так вибухи і бойові зіткнення. Це насамперед ідеологія. І якщо для неї є поживний ґрунт, як, наприклад, на Близькому Сході, то терористам там роздолля.

Саме з огляду на ці обставини три названі держави Центральної Азії і становлять вельми спокусливу ціль. До того ж є ще одна об'єктивна

обставина – рельєф. У гірських районах Паміру й Бадахшану навіть радянській владі не вдалося встановити цілковитий контроль, і вони залишалися пристанищем «басмачів». Тим більше це неможливо зробити в нинішніх умовах. Вельми жорсткий режим президента Іслама Карімова не може ліквідувати бази Ісламської партії Узбекистану, про що свідчать події в Андижані та інших містах. Ще складніша ситуація в Таджикистані, де вже давно наростає гостре невдоволення режимом президента Рахмона.

І якщо в Європі найчастіше мова йде саме про терористичну діяльність, бомби та вбивства простих громадян, то в Центральній Азії ми можемо натрапити на новий вид тероризму. Тут характерною рисою є організація відносно масштабних зіткнень зі спецслужбами аж до захоплення населених пунктів. При цьому в Узбекистані для відбиття таких атак доводилося залучати регулярну армію, оскільки самі антитерористичні підрозділи протистояти бойовикам не могли. Слід мати на увазі, що безпосередню допомогу в Центральній Азії ісламістам надаватимуть таліби, матеріальні та технічні можливості яких цілком порівнянні з тим, чим володіють армії центральноазійських держав.

Ситуація в згаданому регіоні турбує не тільки місцеві уряди. Москва знову повертає на таджицько-афганський кордон своїх прикордонників. У Пекіні за всіма подіями також спостерігають з обережністю. Уйгурські націоналісти давно взяли на озброєння терористичні методи. Але поки що в них немає близької іноземної бази. Дестабілізація в Узбекистані й Таджикистані дасть їм змогу отримати спорядження й фінансове підживлення з Афганістану. Труднощі не оминуть Пакистан та Індію.

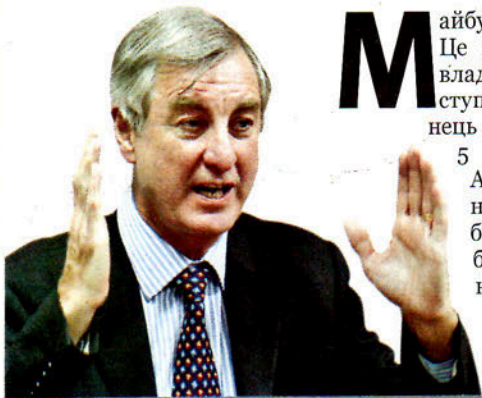
Фрагментація терористичних організацій на певному етапі суттєво ускладнить боротьбу з ними. Тож після успіху в Пакистані антитерористичну коаліцію очікують серйозні випробування. ■

США утримують в Афганістані

100 ТИС.
ВОЯКІВ

Це коштує країні
\$100
млрд
на рік

Слабкий союз

Автор:
Майкл
Бініон,
Велика
Британія

Майбутнє Великої Британії під сумнівом. Це результат виборів, що привели до влади в Шотландії націоналістів, які виступають за її незалежність, а відтак кінець 300-річного союзу з Англією.

5 травня шотландський націоналіст Алекс Салмонд, який очолював автономний коаліційний уряд в Единбурзі, тріумфально здобув абсолютну більшість у місцевому парламенті й негайно заявив, що отримав мандат на проведення референдуму про повну незалежність своєї батьківщини, яка стала б наймолодшою учасницею ЄС. Це може означати появу нових зовнішніх кордонів

Англії, розірвання конституційних зв'язків із Лондоном і кінець правління королеви у Шотландії.

Революційний результат з'явився того самого дня, коли британські виборці рішуче відмовилися від будь-яких змін виборчої системи. На національному референдумі, проведеному в Британії вперше від 1975 року, проти переходу від мажоритарної (системи простої більшості) до пропорційної моделі перегонів (альтернативного голосування) вийшли більш ніж половина громадян.

Це стало великим ударом для Ліберал-демократичної партії – третьої за величиною фракції у британському політикумі, яка зараз є молодшим коаліційним партнером в уряді консерваторів. Ліберал-демократи активно виступали за систему, яка принесла б їм більше місць у Вестмінстері, й те, що їхня пропозиція не завоювала і третини голосів, стало великим провалом для лідера політсили Ніка Клегга, нинішнього віце прем'єр-міністра, і спричинило величезне напруження в коаліції.

Противники будь-яких інновацій у виборчій системі перемогли з результатом 69 проти 31%, виключивши спроби змінити чинну модель принаймні на 30 років. Низька явка на референдумі – лише близько 42% – продемонструвала, що більшість британців мало цікавили зміни виборчої системи – їх дужче дратувало те, що політики марнують час на питання, які здаються куди менш важливими за робочі місця, економіку, міграцію та скорочення витраток держбюджету.

Велика Британія – одна з небагатьох західних демократичних країн, де виборча система не містить пропорційного елемента. Кожного парламентарія обирають відповідно до кількості голосів «за» в його окрузі. Той, хто здобуває їх найбільше, завоює місце, навіть за мінімальної переваги над суперником. Запропонована система альтернативного волевиявлення дала б громадянам змогу підтримати ще одного кандидата в бюлетені. Якщо

жоден із претендентів не набирає більш ніж половину голосів, той, хто здобув найменшу підтримку, вибуває, а голоси, віддані його прихильниками за другого висуванця, перерозподіляються. Процедура повторюється доти, доки один із кандидатів набере понад половину всіх голосів і буде оголошений переможцем.

Британський прем'єр Девід Кемерон та його Консервативна партія ревно виступали на захист нинішньої виборчої системи, стверджуючи, що вона зупинила появу й розростання дрібних маргінальних політсил, додала урядам стабільності, а до того ж є зрозумілою для всіх. Лейбористи розділилися в цьому питанні.

Референдум і вибори до муніципальних рад відбулися майже за рік після формування першого національного коаліційного уряду в Сполученому Королівстві від часів Другої світової. Багато громадян скористалися ними як попередженням для політиків із Вестмінстера. Фактичні результати виборів виявилися абсолютно іншими, ніж передбачали опитування. Консерватори отримали на диво добрий результат, перемігши на референдумі й зберігши помітну більшість у місцевих радах. З огляду на розлученість населення через масові звільнення й скорочення фінансування державної служби, такий успіх здивував усіх. За непопулярні кроки уряду розплатилися лібдеми, яких буквально вижили з місцевого самоврядування, а їхні прихильники рішуче засудили своїх лідерів за «зраду» партії (підтримку консерваторів у коаліції).

Лейбористам теж не пощастило. Партія здобула майже абсолютну більшість лише в парламенті Уельсу, залишившись поза владою в регіонах, які були ключовими цілями політсили, особливо на півдні. Найгірші результати лейбористи показали в Шотландії, що була колись їхнім форпостом, адже прихильність тамтешніх виборців перейшла до Шотландської національної партії, а лейбористи ледь втримались у тамтешньому парламенті.

Чи домагатиметься тепер Шотландія повної незалежності? Поза сумнівом, упродовж наступних п'яти років відбудеться референдум. Але зараз ідея відокремлення має небагато прихильників, бо ж, як наслідок, країна може втратити значну фінансову підтримку з Лондона, а рівень життя – погіршитися. Кемерон заявив, що боротиметься за збереження союзу. Однак і Салмонд – прагматичний політик. Він, як і Квебекський блок у Канаді, навряд чи активно виступатиме зараз за здобуття незалежності. Та хай там як, громадяни Сполученого Королівства й надалі обиратимуть своїх політиків по-старому. Тільки-от політичний союз може стати слабшим, ніж був колись. ■

**ПОЗА СУМНІВОМ,
У ШОТЛАНДІЇ ВІДБУДЕТЬСЯ
РЕФЕРЕНДУМ ЩОДО
ПОВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

ПРОСТО. МИСТЕЦТВО

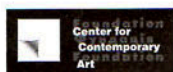
ФУНДАЦІЯ ЦЕНТР СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

ПЕРЕДАУКЦІОННА ВИСТАВКА

13 - 20 ТРАВНЯ 2011 НАЦІОНАЛЬНИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ УКРАЇНИ

Організатор

Генеральний партнер

За підтримки

Генеральний медіа-партнер

еженедельник
ФОКУС

Партнер

Офіційний гід

TOP10.UA

Головний медіа-партнер

Decor

Комунікаційний партнер

Головний медіа-партнер

Тиждень

Головний медіа-партнер

ART

Партнер

Головний англомовний медіа-партнер

WHAT'S ON

Головний медіа-партнер

АНТИКВАР

Спеціальний медіа-партнер

Головний радіо-партнер

Ера fm

Медіа-партнер

ОБ'ЄКТ

25-29 травня

Україна. Київ. МВЦ
(Броварський пр-т, 15)

Київський міжнародний автосалон

sia 2011

УкрАвтопром

За інформацією і заявками на участь звертатись:

АВТОЕКСПО

Тел.: +38 (044) 351-7700, 351-7711

Факс: +38 (044) 351-7715

E-mail: office@autoexpo.ua

www.sia-motorshow.com.ua

Партнери:

Генеральний інформаційний партнер

Офіційний радіо-партнер

Професійний партнер

Популярний авто-партнер

Генеральний Інтернет-партнер

ВБИВСТВО НАРОДУ

Норман Наймарк, професор
Стенфордського університету,
про різні інтерпретації поняття
геноциду й сучасну судову
практику

Спілкувався
Василь
Старко

Фото:
Олександр
Чекменьов

Одна з проблем у процесі визнання Голодомору як явища геноциду – орієнтація на прецедент Голокосту євреїв, вироблений у світовій юридичній практиці після Другої світової війни. Але ні різанина вірмен, учинена турками, ні винищення українських селян більшовиками не стають від цього менш трагічними й моторошними. Що робити українцям у цій ситуації, намагаємося зрозуміти разом з автором книжки «Геноциди Сталіна» Норманом Наймарком.

У. Т.: Ваша праця називається «Геноциди Сталіна», а у висту-

пах ви говорите про його геноцид в однині. У чому відмінність?

– Це не таке й значуще розрізнення. 1930-ті роки, зокрема тогочасні масові вбивства, варто трактувати як один історичний епізод, що складається з низки подій, кожна з яких є геноцидом: розкуркулювання, Голодомор, наступ на асоціальні прошарки населення, кампанії проти національностей, як-от поляків, чеченців, інгушів та українців. Отже, назва «Геноциди Сталіна», по суті, означає, що в 1930-х був не один такий приклад. А, проте, їх усі слід вважати геноцидними. Оці два моменти важливі: що є

низка епізодів і що їх потрібно розглядати разом.

**БЕЗ ПРАВА
НА ВИНЯТКОВІСТЬ**
У. Т.: Наскільки визначення геноциду, подане в Конвенції ООН 1948 року, є вичерпним щодо суті цього явища?

– У своїй книжці я доводжу, що деякі випадки масового вбивства у 1930-х роках, націлені на класові чи політичні категорії людей, слід вважати геноцидом. Вони мають багато ознак, які збігаються з визначенням, за винятком того, що це були не етнічні, расові, національні чи релігійні групи. За-

уже геноцид? Мені важко зрозуміти такі розмежування. Усі вони прив'язані до Конвенції 1948 року й тодішнього сприймання Другої світової. Сьогодні світ інакший.

У. Т.: У чому специфіка Голодомору на тлі інших етногеноцидів у світі?

– Приклад України промовистий, бо її селяни зазнали масового вбивства не тільки тому, що були українцями, а й тому, що були селянами. Задум полягав не у винищенні нації, що формально відповідало б визначенню геноциду. Йшлося про те, щоб задушити окреслену групу українців, які продемонстрували Сталіну й радянському керівництву, наскільки затято вони можуть опиратися радянській і водночас триматися національної та соціальної ідентичності. На них абсолютно умисне повели наступ, намагаючись зламати їм хребет, знищити їх, що й сталося.

НОВІ ПРЕЦЕДЕНТИ

У. Т.: Чи підтримали б ви ініціативу змінити сталі критерії Конвенції?

– Сьогодні немає якихось значних випадків соціально чи політично вмотивованого геноциду. Але не можна виключати їх у майбутньому, особливо в арабському світі. Припустімо, Каддафі переможе в Лівії й поведе наступ на певні групи суспільства з метою фізичного винищення.

Ніхто поки не збирається переглядати Конвенцію про геноцид. Та цілком можливо, що збереться група суддів у конкретній справі, які скажуть: «Це визначення не спрацьовує, мусимо розширити його, щоб відкрити провадження». Показовий приклад – Боснія. У липні 1995 року тамтешні серби розстріляли в Сребреніці 7–8 тис. мусульман, чоловіків та хлопчиків, і поховали їх у загальних могилах. Раніше було б дуже важко уявити, що такось говоритиме про вбивство 8 тис. осіб однієї статі (жінок і дівчаток там не було) як про геноцид. Тоді цей образ у правознавстві й історії асоціювався із загибеллю десятих тисяч чи сотень тисяч і навіть мільйонів людей. Однак суд вирішив, спираючись на низку

складних підстав, що вбивство 8 тис. – геноцид.

У. Т.: Про який саме суд ідеться?

– Міжнародний кримінальний трибунал у справах колишньої Югославії (МТКЮ), сформований ООН. Він створив прецедент, відкрив новий шлях осмислення геноциду. Змінив наше уявлення про нього й контекст, у якому суди розглядатимуть його надалі.

У. Т.: Де проходить межа між використанням терміну геноцид і зловживанням?

– Важливо не вульгаризувати цього поняття й не застосовувати його скрізь, де заманеться. Хоча ще 10–15 років тому термін вживали завузько. Якійсь час єврейські організації наполягали, щоб геноцидом вважати тільки винищення їхнього народу. Але вірменську різанину зрештою теж кваліфікували саме так. Потім була Руанда. Як ще назвати події в цій країні, якщо не геноцидом? Опісля – Боснія.

Слід розглядати конкретні випадки. Візьмімо історію чеченців та інгушів. У лютому 1944-го Сталін і Берія депортували до Казахстану чеченський та інгуський народи, близько півмільйона осіб: чоловіків, жінок, дітей. Багато з них загинуло дорогою: 20% від усіх вивезених – за даними НКВС; 40% – за твердженнями чеченських істориків. Чи був це геноцид? Деякі вчені вважають, що так. У нас немає доказів щодо наміру знищити чеченців та інгушів, однак є стосовно того (і я пишу про це в книжці), що Сталін і Берія хотіли, аби вони перестали існувати як окремі народи й цілком асимілювалися.

Те саме – із кримськими татарами. Радянське керівництво прагнуло, щоб вони розчинилися в гіганській суміші народів Середньої Азії і теж утратили національну ідентичність. Це нам відомо, адже 1956 року їх не пускали назад на батьківщину. І так тривало, аж доки вони не повернулись самі.

Голокост – найвиразніший, жахливий приклад геноциду, але я не вважаю його парадигматичним. На цю роль краще пасує, скажімо, вірменський геноцид. Чому? Бо в ньому багато

лучивши соціальні й політичні категорії чи групи разом з етнічними, отримаємо адекватніше розуміння суті геноциду.

Ми раз по раз повертаємося до визначення геноциду в Конвенції 1948 року, але ж її було ухвалено з огляду на події, які щойно сталися в Європі. Тоді говорили переважно про євреїв, хоча від рук Гітлера загинули також радянські військовополонені, поляки та інші особи. Він убив понад 200 тис. інвалідів – подібно, як в СРСР винищували безпритульних та жебраків. А ці неповносправні громадяни були німцями. І це не геноцид? А якщо вбито 200 тис. циган, то це

винятків. Деяких вірмен не вбили. Жінок і дітей часто продавали курдським вождям, і в такий спосіб вони уникнули смерті. Декому дозволили змінити віросповідання й так урятуватися від виселення. Багато хто вижив під час жахливої депортації до пустелі.

ПРОВИНА СТАЛІНА

У. Т.: На основі чого можемо судити, що Голодомор був геноцидом?

— Я деякий час вагався щодо цього питання, аж поки українські, американські та російські історики опублікували результати недавніх архівних досліджень. Раніше мені складно було сказати «так» чи «ні». Бракувало доказів існування наміру, а саме він украй важливий у питанні геноциду. Одного неспростовного доказу немає. Є твердження Сталіна, особливо у внутрішньому листуванні з Кагановичем та іншими, коли він каже: українці спричинили голод. Це їхня провина. Вони дістають по заслугі. І ми знаємо, що Сталін зігнував будь-які прохання про допомогу в час голоду, тоді як в інших частинах СРСР її було надано. В УРСР вона приїшла надто пізно. Добре задокументовано й той факт, що українцям заборонили пересуватися — вони не могли помандрувати до міста чи за межі

республіки, щоб урятуватися від голоду. Іздили тільки ті, хто мав паспорт. Українських селян тим часом знімали з будь-якого транспорту й відсилали назад до голодних сіл, прирікаючи на неминучу смерть.

У. Т.: Як узагалі можна довести, що держава винна в геноциді?

— У випадку з гітлерівською Німеччиною можна: в берлінському районі Ванзее відбулася зустріч очільників різних гілок влади нацистської держави — МЗС, мінекономіки, СС. Вони говорили про те, як найбільш ефективно позбутися євреїв. Саме тоді, по суті, й вирішили, що відішлють усіх їх у табори і знищать. Отже, нацистська Німеччина була геноцидною державою.

У. Т.: А сталінський СРСР?

— Я намагався порушити це питання у книжці. На Сталіні, поза сумнівом, лежить особиста відповідальність за скоєне. Не знаю, чи засуджувати СРСР ретроспективно за злочиння 1930-х. На перший погляд, здається, можна показати, що радянська держава була учасником геноциду, а відтак трактувати її як геноцидну, але Союз мав інакшу модель управління. Рішення зазвичай ухвалювали у вузькому колі, і Сталін разом із кількома приближеними особами та небагатьма представниками

на місцях контролював виконання брудної роботи. Вони мусли мати також, наприклад, українських колаборантів у випадку з Голодомором. Далі працював гігантський поліційний, державний апарат — ОДПУ, пізніше НКВС. Останній був державною організацією, та й ГУЛАГ — це частина держапарату. Тому, я гадаю, можна було б обґрунтувати справу про геноцид із боку держави. Але це дуже складно, бо керівництво спілкувалося між собою приватно, а не на відкритих форумах. Нацисти висловлювалися про свою народовбивчу кампанію куди відкритіше. Ми можемо вказати на те, що Сталін казав Кагановичу, Молотову, інколи Хрущову та іншим, тобто окремим особам, але це не заяви на засіданні уряду.

У. Т.: Чи варто розглядати Голодомор не як ізольований геноцидний акт, а у зв'язку з іншими переслідуваннями українців до й після голоду?

— Безперечно. Треба, поза сумнівом, згадати про наступ на інтелігенцію, досить жорсткий уже наприкінці 1920-х — на початку 1930-х років, постійні напади на українських письменників, культурних та політичних діячів. Це частини однієї історії. У своїй книжці я розповідаю про минувшину не лише України. Я намагаюся відійти від того, що ми нині маємо: літературу про Голодомор, розкуркулення, спеціальні поселення, Великий терор, наказ № 00447, поляків та нових німців тощо. Ця література розбиває все на частини, а я намагаюся сказати, що всі вони складаються в одне ціле. ■

«ГЕНОЦИДИ СТАЛІНА». Відтепер — і українською мовою

БІОГРАФІЧНА НОТА

Норман М. Наймарк — провідний фахівець з історії радянської доби. У центрі його наукових інтересів — постання більшовизму, виникнення комуністичних режимів у Східній Європі, націоналізм в СРСР, роль Східної Європи у Другій світовій війні, російські та польські революційні рухи. Останнім часом зосередив увагу на питанні етнічних чисток та геноциду, опублікував книжки «Геноциди Сталіна» (2010) та «Вірменський геноцид: нові дослідження, нове розуміння» (2010). Його перу належать новаторські дослідження «Росіяни в Німеччині: Історія радянської окупаційної зони, 1945–1949» (1995) та «Вогонь ненависті: Етнічні чистки в Європі у ХХ столітті» (2001). Норман М. Наймарк був професором історії в Бостонському університеті й дослідником у Центрі дослідження Росії Гарвардського університету. Приєднався до професорського складу Стенфордського університету 1988 року. Наразі працює над темою «Сталін і Європа, 1945–1953» в Американській академії в Берліні.

Головний інформаційний
партнер

Тижень
КРАСНОДАРСЬКА ОБЛАСТЬ

Медіа партнер

Гала radio
100.0 FM

Alexart
house

PARTER.UA
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР
287 87 87

К
КНИГАРНЯ

238 2 888
КВИТКИ.UA

Dymchuk**Art**Promotion

ЛЕСЬ
ПОДЕРВ'ЯНСЬКИЙ

ДІТЯМ ДО 21 РОКУ
ВХІД ЗАБОРОНЕНИЙ

ЕПІЧНА ТРАГЕДІЯ

ПАВЛІК МОРОЗОВ

К-ТР КІНОПАНОРАМА
ВУЛ.ШОТА РУСТАВЕЛІ, 19

ТРАВЕНЬ
14, 19, 26

ЧЕРВЕНЬ
2, 9, 16, 23, 30

постановка
Андрій Крижанко
хореографія
Лариса Венедиктова

сценографія
Лесь Подерв'янський
пісні
Максим Доброзельський

костюми
Анастасія Подерв'янська
світло
Себастьян Альфонс(ФРН)

замовлення квитків
за тел.5993161

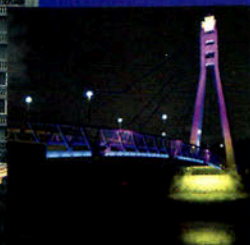
подробиці на сайті

Перекресток

www.perecrestok.kiev.ua

Нові відкриття з Аеросвіт

Новосибірськ
Краснодар від \$302

від \$418 все враховано
в обидва кінці

Актау від \$451

відкриття в червні
Костанай

Аеросвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІ

0 800 509 800*
799** Київстар, Life+
Beeline, MTC

*дзвінки безкоштовні зі стаціонарних телефонів на території України

**для дзвінків з мобільних телефонів на території України, вартість 1 хвилини розмови – 1 грн, плата за з'єднання нараховується згідно тарифного плану мобільного оператора

Ліцензія АБ #446862 видана Державіаадміністрацією 18.11.09

www.aerosvit.com

Геноцидно модифіковані

Народи, які пережили масові вбивства чи депортації, домагаються притягнення винних до відповідальності. В Україні ж далі точиться сором'язлива дискусія, чи був Голодомор геноцидом

Автор:
Андрій Дуда

Геноцид проти українського народу, організований російськими більшовиками в 30-х роках ХХ століття, є не лише національною трагедією, а й нашою ганьбою. І ганьба ця не тільки в дебільній усмішці телеведучого ще в донедавна типових підводках до сюжетів на кшталт «А Віктор Ющенко сьогодні знову займався Голодомором», і навіть не в тому, що українці досі вперто заперечують власний геноцид. За дослідженням соціологічної групи «Рейтинг», у квітні 2011 року лише 58% наших співвітчизників погодилися з твердженням, що Голодомор був геноцидом українського народу. Мовляв, якщо не було в рішенні ЦК ВКП (б) написано «винищити українців», отже, не було геноциду. Наша

ганьба почалася тоді, коли ми вмирили цілими сім'ями, родинами, селами, але не спромоглися на масовий опір окупантам.

ТРАГЕДІЯ І ГАНЬБА

Сьогодні хотілося б прочитати в радянських джерелах про «звірства петлюрівських недобитків» щодо представників радянської влади, про те, що в селі N на Полтавщині (Київщині, Черкащині, Харківщині...) розіг'яли між двома березами комуніста Л. чи комсомольця В., який здійснював «хлібозаготівлі», а в іншому «куркульські підголки» закатували секретаря парторганізації – нагодували його землею, а голову колгоспу взяли на вила, а ще десь безвісти зник «буксир» К. Бо тільки «звір-

ства» і «катування», сокири, коси й вила могли бути єдиною відповіддю українців на штучний мор, смерті немовлят, божівілля матерів. На жаль, сьогодні ми читаємо лише про жертви у кілька мільйонів і про позитивну динаміку експорту зерна з України в голодні 1930-ті...

Звісно, можна сказати, що перед тим селянські повстання в Україні вирували до 1930-х, що люди просто знесилилися, втомилися воювати і найбільш активні загинули... Що Голодомор був відповіддю на існування селянських повстанських республік, які наводили жах на радянську владу. Однак навіть у цих умовах можна було би сподіватися бодай на спробу спротиву.

«ВІРМЕНСЬКІ БІЖЕНЦІ». Малюнок російського художника, 1915 р.

Наша ганьба тривала й після Голодомору. За майже 80 років з часу масового винищення українці жодного разу реально не притягли до відповідальності його організаторів і виконавців. Не рахуючи хіба що одного не-вдалого теракту проти радянського консула у Львові. Тоді бійовик ОУН Микола Лемик розстріляв працівника консульства, помилково прийнявши його за консула. Пізніше він загинув від руки гітлерівського окупанта, а відкритого ним рахунку помсти ніхто не продовжить.

Що казати про український рахунок, якщо наші виборці, родичі яких мерли під час Голодомору, сьогодні садять під купол Верховної Ради комуністів, що пишуться «славетною історією» своєї партії. Якщо парламент держави ухвалює рішення про вивішування поряд із державним прапором на офіційних установах червоної ганчірки, під якою здійснювалося масове людиновбивство в Україні, й реакцією є лише мляві заяви «опозиції», складені так, щоби «нікого не образити». Якщо глава держави й очільник законодавчого органу на кожному кроці заперечують характер Голодомору як геноциду, хоча це заборонено законом.

БЕЗ СТРОКУ ДАВНОСТІ

Неприродність і неадекватність реакції українців на наймасштабнішу світову національну трагедію ХХ століття – Голодомор – не має аналогів у новітній історії. Безпрецедентну діяльність з помсти винуватцям Голокосту розгорнули єврейські націоналісти. Опис лише в загальних рисах єврейської світової кампанії щодо притягнення до відповідальності військових злочинців, винних у його організації, може бути предметом кількох дисертацій. Спектр цих дій дуже широкий – від формування міжнародно-правової бази переслідування причетних до геноциду євреїв у роки війни до індивідуального терору і викрадень винуватців (при-

«ХРЕСНИЙ ШЛЯХ». Карикатура з New York World, 1922 р.

«ПІДНИМАЮЧИ ІМ МОНУМЕНТ». Відповідь на геноцид вірмен, The Chicago Herald

клад – відоме викрадення Ейхмана в Аргентині 1960 року).

Масова загибель вірменів унаслідок дій Турецької держави у 1915-му також не підпадає під ООНівське визначення геноциду. Немає жодного документа, який би містив пряму вказівку винищувати вірменів. Разом із тим це не заважає їм майже 100 останніх років мститися за геноцид. У 1919 році вірменська політсила «Дашнакцутюн» ухва-

лила рішення про здійснення актів помсти турецьким діячам із партії младотурків «Єдність і прогрес», винним у геноциді 1915-го, та діячам Азербайджанської Республіки, причетним до різанини в 1918-му. План було втілено у відомій терористичній операції дашнаків «Немесис». Було визначено 41 головного винуватця трагедії і виголошено низку смертних вироків.

Новий виток помсти за геноцид пов'язаний із діяльністю кількох діаспорних вірменських терористичних організацій у 70–80-х роках минулого століття. Зокрема, тільки на рахунок Вірменської секретної армії понад 80 терактів, майже півсотні загиблих і три сотні поранених. 7 серпня 1982-го вона вчинила чи не найгучніший теракт у своїй історії – напад на аеропорт «Есенбога», де було вбито 9 осіб, більше ніж 70 поранено. Основний мотив – вимога до Туреччини визнати і засудити геноцид вірменів, незалежність деяких територій етнічної Вірменії, за вірменським формулюванням, «окупованих Туреччиною».

БАЛТІЙСЬКИЙ ШЛЯХ

Якщо терор – відповідь на геноцид, яку світова спільнота засуджує, то є й цілком прийнятний у сучасному світі шлях – використання закону. І цей інструмент часто не менш дієвий. Приміром, правові форми покарання винних у такому злочині досить добре апробовані нашими балтійськими сусідами. Кримінальний кодекс Латвійської Республіки містить ст. 71, що визначає відповідальність за геноцид у формі довічного ув'язнення або позбавлення волі від 3 до 20 років. І згадана норма діє, винні піддаються кримінальному переслідуванню. При цьому депортація 10 тис. латвійців у віддалені райони СРСР також визнається в цій країні геноцидом. Так, у 1995 році за участь у депортаціях був засуджений до довічного ув'язнення (пізніше помер у тюрмі) Альфонс Новікс, колишній нарком НКВС Латвії, що стало початком нових арештів і переслідування винних у геноциді латиського народу – на сьогодні понад десяток його учасників з-поміж колишніх радянських чекістів отримали су-

дові вироки або не дожили до суду, перебуваючи під арештом.

Диспозиція ст. 61.1 Кримінального кодексу Естонії визнає «злочини проти людяності», поміж яких є геноцид, як умисні дії, метою котрих є повне або часткове знищення національної, етнічної, расової, релігійної, такої, що чинить опір окупаційному режиму, або іншої соціальної групи, вбивство члена цієї групи чи заповідання йому тяжкого або особливо тяжкого тілесного ушкодження чи психічного розладу, його катування, насильницьке відбирання дітей, збройний напад, депортація, висилка корінного населення у разі окупації чи анексії, позбавлення або обмеження економічних, політичних і соціальних прав. Такий злочин карається довічним ув'язненням або позбавленням волі на строк від 8 до 15 років. Як наслідок – у 2003-му за цією статтею в Естонії засудили кількох колишніх працівників радянських спецслужб за участь у депортації мешканців острова Сааремаа 1949-го (операція «Прибой»). Пізніше за геноцид у формі депортації на острові Хійумаа був переслідуваний навіть Герой Радянського Союзу Арнольд Мері.

У Литві також активно судять тих, хто брав участь в таких акціях. Зокрема, у 2008-му було винесено вирок бійцям підрозділу МДБ за участь у «геноциді стосовно учасників антирадянського опору, тобто фізичній ліквідації литовських партизанів». Замість спокійного життя на пенсії вісім років тюрми.

В Україні теж є всі підстави притягувати до кримінальної відповідальності за вчинення Голодомору. Відповідно до ст. 442 КК, такий злочин карається позбавленням волі від 10 до 15 років або довічним ув'язненням, а публічні заклики до геноциду – арештом на строк до 6 місяців або позбавленням волі до 5 років. Водночас, відповідно до ст. 1 Закону «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», «Голодомор 1932–1933 років є геноцидом українського народу». Щоправда, досі в нашій державі немає практики застосування цієї норми (за винятком хіба що порушення наливайченківською СБУ кримінальної справи за фактом геноциду в 1932–1933-му, яка

ЄВРОПЕЙСЬКА БАЙДУЖІСТЬ. Щоб довести братам по вірі глибину своєї трагедії, вірменам довелося використовувати різні методи

після приходу до влади «професорської команди» спочила в бозі). Скептиків, які скажуть, що до відповідальності притягувати нікого, бо ті організатори і виконавці Голодомору, які сьогодні живі, – літні люди, відсилаємо до балтійської практики або до процесу Івана Дем'янюка. У цих прецедентах обвинувачені також, м'яко кажучи, не юнаки...

ШАРЛЬ АЗНАВУР. Французький актор вірменського походження став одним із «облич» боротьби за визнання геноциду вірмен у світі

УВ'ЯЗНЕНІ «ГПОТЕЗИ»

Новим етапом «історичного переслідування» за національні трагедії є боротьба із запереченням фактів різних форм геноциду. Ухвалення відповідних законів призвело до жорсткого пресингу всіх тих, хто міг би собі дозволити навіть словом не визнати геноцид.

В 11 країнах світу передбачена кримінальна відповідальність за заперечення Голокосту. Це Франція, Швейцарія, Бельгія, Польща, Словаччина тощо. Зокрема, в Австрії, Румунії, Чехії – від 6 до 10 років, у Німеччині та Ізраїлі – до 5 років позбавлення волі. Як приклад – у лютому 2007-го суд Майнхайма (Німеччина) засудив 67-річного Ернста Цюнделя. Підставою для притягнення до відповідальності стало написання останнім наукової роботи «Чи насправді померли шість мільйонів євреїв?».

Предбачений судовий пресинг у цивільному законодавстві й за заперечення геноциду інших народів. Приміром, у 1995 році суд Франції оштрафував історика Бернарда Льюїса за заперечення геноциду вірменів на один франк і зобов'язав його здійснити платну публікацію цього вироку в газеті Le Mond.

Окружний суд міста Вінтертур кантону Цюрих у Швейцарії 21 жовтня 2007-го визнав винними у расовій дискримінації трьох турків за визначення геноциду вірменів як «міжнародної брехні». На представника Робітничої партії Туреччини Алі Мерджана було накладено штраф у розмірі 4,5 тис. швейцарських франків (\$3,9 тис.), на двох інших організаторів мітингу, на якому пролунала ця заява, – у 3,6 тис. швейцарських франків. 2010 року туркеню, громадянку Франції Сірму Оран, доньку публіциста Баскіна Орана, суд Ліона оштрафував на €1,5 тис. за заперечення геноциду вірменів, що коштувало їй кар'єри – вона не змогла стати депутатом муніципалітету.

У квітні 2005 року Нижня палата парламенту Бельгії (а 24 квітня – сенат) ухвалила закон про кримінальну відповідальність за заперечення геноциду вірменів (ув'язнення від восьми днів до року і штраф у розмірі від €26 до €5 тис.).

12 жовтня 2006-го Національна асамблея, Нижня палата французького парламенту, схвалила законопроект, відповідно до якого заперечення геноциду вірменського народу в Османській імперії у 1915–1917 роках визнається злочином. До речі, запропонували цей документ представники Соціалістичної та Комуністичної партій (на замітку нашим «лівим»). За це передбачено кримінальну відповідальність у формі позбавлення волі на один рік і штраф до €45 тис.

Для порівняння: кілька років тому у Верховній Раді було зареєстровано законопроект про внесення змін до законодавства щодо запровадження кримінальної відповідальності за заперечення факту Голодомору. Зайве нагадувати, що досі парламент не спромігся цей документ розглянути. ■

*Коронація
слова*

2 червня 2011

**11-та Церемонія Нагородження
Всеукраїнського Літературного Конкурсу
"Коронація слова" в Асо International**

Запрошення за тел.: +3 8095 000 7 000

ІНТЕР

Тиждень
www.tyzhden.ua

з Оленою Вознесенською

www.eratv.com.ua

з 6:00 - 9:00 ранку

Сталева ніжність

Саша Кольцова про втому від ролі Капітана Очевидності, домінанту телебачення, матриархат і депутатську касту

Записав:
Богдан Буткевич

Ця тендітна дівчина стала не тільки лідером найпопулярнішого рок-гурту в Україні, а й устигла пережити за досить довгу, як на її вік, творчу кар'єру судове переслідування, безгрошів'я, смерть друга-гітариста, з яким вона все починала. Фронтвумен популярної «Крихітки» (екс-«Крихітка Цахес») Каша Сальцова, як називають її друзі (Олександра Кольцова у житті), має сміливість займатися не обслуговуванням корпоративів, а справжнім мистецтвом. І визнає, що на життя заробляє не музикою.

До того ж знаходить час на активну громадську й публіцистичну діяльність.

ХВОРОБА РОСТУ

Якби не музика, мене не було б. Кожен підліток дає собі відповідь, бути чи не бути. Я сказала «так», бо мала своє химерне уявлення, що музика може комусь стати у пригоді. Якщо в житті не залишиться творчості, мені складно буде знайти причину існувати.

Більшість часу проводжу всередині себе. Аби змиритися з тим, що треба просто жити, мешкати в Україні та ще й займатися тут музикою, співнюючи водночас з іншою статтю, доводиться багато над собою працювати. Можливо, у мене сильно затягнувся підлітковий вік. Але через це мені справді подобається бути дорослою. Не можу сказати, ніби провела дитинство в ізоляції, але те, як побудований світ не в книжках, а в реальності, мене довго шокувало. У стіл пишу куди більше, ніж бачить світ.

У творчості не можна йти із собою на компроміс.

Коли знаєш, що пісня має звучати саме так, треба мати сміливість довести своє до кінця. Уявіть, що у вас є поле під пшеницю і хтось хоче там поставити сумку, щоб постоїти. Ви погоджуєтесь, даєте місце. А потім поступово помічаєте, що 90% лану, де ви хотіли сіяти хліб, відведено під якісь «ліві» будинки. Не заощаджуйте на тому, що вам дороге.

Усі люди – діти.

Вони зростають тільки фізично, їхні якості – це константа. Той, хто зможе порозу-

мітися з малоком, знайде спільну мову й зі старим. Мені здається, що багато рис у людині консервуються в певний важливий для неї момент. Отак і стають деякі назавжди 5-річними, деякі – 13-річними тощо, адже приречені все життя провести з якоюсь емоцією як лейтмотивом.

Хотіла здобути другу освіту – психолога. Але після практики в божевільні передумала, мала реальну депресію. У мене надто розвинена емпатія, і, якщо я заглиблююся у чужу психіку, мені важко вибратися. Не хочу закінчити, як вокаліст Joy Division (Ян Кертіс повісився у віці 23 років. – Ред.).

ПІК КАР'ЄРИ ПОЗАДУ І ПОПЕРЕДУ

Шоу-бізнес – не позерство. Це просто система, яка допомагає музичному артефактові приносити гроші його творцям. Вона дає змогу капіталізувати бренд. Тож те, що мені доводиться бути обличчям гурту, – неминуче зло. Я із задоволенням узялася б за анонімний креативний проект, щоб ніхто не знав, що це я. Хоча все ж музика й шоу-бізнес – різні заняття. Шоу-бізнес – це гра, це весело й іноді приємно.

Мушу бути продюсером, ходити на переговори, думати про фінансування гурту, приймати важливі рішення, не пов'язані з творчістю. Мені як артисту це неприємно, вельми напружує. Але за потреби вимикаєш музиканта і виявляєш невластиві риси. Як кожна дівчина, я завжди хотіла мати захист від цих негараздів. Намагалася знайти людину, котра представляла б і відстоювала інтереси гурту, але ще не бачила готових дужче рвати на собі сорочку, ніж я сама. Треба, щоб людина мала фінансову вигоду і щоб була фанатом колективу. Що ж, такої особистості немає, зате в нас вірять публіка, а це головне.

Сходити на «Зірка + Зірка 2» було прикольно. Принаймні для контрасту з іншими виконавцями, які брали участь. Хоча мені забракло твердості робити задумане як хочу – і раз я жалкую. Суто по-людськи

БІОГРАФІЧНА НОТА

Олександра Кольцова (псевдонім Каша Сальцова) – українська співакка, журналістка, композитор, поетеса, громадська діячка. Фронтвумен гурту «Крихітка» (екс-«Крихітка Цахес») від 1999 року й до сьогодні. Народилася у Росії, в Астраханській області, школяркою переїхала до Києва, де закінчила ліцей «Наукова зміна». Здобула вищу освіту в Київському національному лінгвістичному університеті (спеціальність «французька та англійська мови і літератури»). У 2001–2002 роках – головний редактор журналу «Молоко», 2001-го – ведуча на «Радіо-Рокс». Вегетаріанка, зараховує себе до послідовників straight edge (здорового способу життя). Випускає дизайнерську лінійку еко-сумок «Еко-торба».

йшла на компроміс, а даремно. Не останньою чергою – бо мала дуже симпатичного партнера, якого не бажала підводити. Він менш гнучкий у своєму іміджі, адже мати амплу «народний артист Росії» важко. Як продюсер, вважаю, що піти на це шобу було правильним рішенням: гурт отримав нагоду потрапити на рейтинговий ТБ-канал у рейтинговий час. Може, тепер люди хоч назву запам'ятають. Як артист, я невимовно страждала два тижні – під час зйомок і підготовки до них.

Медійний пік моєї кар'єри вже був. Коли ми виступали в прямому ефірі «24-го каналу» з Майдану під час Помаранчевої революції. Це виявилася максимальна одноразова кількість українців, що нас побачила. Коли буде творчий пік, не знаю. До речі, виступали ми, ідіоти, безкоштовно. Тепер розуміємо, що годилося з політиків брати гроші. Але тоді були на емоціях.

Приватні концерти – це непогано. Олігархів зі смаком мало, хоча в мене був такий досвід знайомств. У Росії є багатий, який запрошував виступити в себе Radiohead. Є ті, хто згоден чартерним літаком привозити Ніну Матвієнко, бо їм до вподоби жива українська пісня. І не бачу жодних проблем, якщо людина за статусом не може піти до клубу, але згодна поставити мені хороший звук та освітлення, бо в неї є душевна потреба нас почути. Я люблю грати на сцені, і мені все одно, хто в залі, – віддаватимусь на сто відсотків. До того ж за 5–10 років з'являться олігархи вже з мого покоління, достатньо освічені, з добрим музичним смаком.

Різниця між корпоративом і приватним концертом – на перший кличуть «когось із телевізора». У такому разі потрібні публічні люди, котрі стоять на сцені, й зовсім не принципово, що саме вони роблять, важливий чинник зірковості. Люди, які працюють тільки на корпоративах, – не артисти, а обслуговуючий вокальний персонал. Претендуєш на звання митця – вийди на сцену, збери залу глядачів, готових купити на тебе квиток.

Українці не звикли платити за музику. Як і ходити на концерти. Більшість краще витратить 25 грн на пиво, ніж відвідає за них культурний захід. Наприкінці 1990-х – на початку 2000-х народ привичили до великих безкоштовних дійств на площах, тепер він не розуміє, навіщо платити, і взагалі не вважає музику за роботу. Ми зараз проводимо на сайті й у соцмережах акцію: тільки-но з якогось міста назбирається 150 електронних адрес охочих нас там побачити, ми відразу вирушаємо туди, самі знаходимо клуб і з ним домовляємося. Людям треба просто прийти на концерт, на який вони самі ж нас і запрошують. 150 осіб на виступі в регіоні – це нормально; кількість людей, готових заплатити за квиток, – це показник здоров'я міста.

Я втомилася від ролі Капітана Очевидності (інтернет-жаргонізм, що означає говорити прописні істини й цитувати авторитетні джерела на підтвердження безсумнівних висновків і тривіальних фактів. – Ред.). Хочеться жити в процесі «писати-співати», але весь час доводиться комусь щось пояснювати. Колегам, радіійникам, телевізійникам, публіці тощо. Не виходить бути просто музикантом. Хоча, якщо вдуматись, музикант – це такий собі край терпіння людей, який має озвучувати накипіле. Нещодавно брала участь у черговому марші ініціативи «Збережи старий Київ» – стільки митців знайомих побачила. Ми повинні бути солідарні з проблемами слухача, а не обслуговувати царські забаганки.

Я ще з того покоління, яке читає журнали. Коли про нас написали в Rolling Stone (культовий американський музично-розважальний часопис, що став смаковим орієнтиром щонайменше для трьох поколінь меломанів. – Ред.), була на сьомому небі. Я давно не пишу музичних рецензій, бо якось негарно оцінювати колег. Хоча, думаю, в моїй особі музична журналістика втратила, бо іноді так хочеться відкрити файл і, що називається, «настрочити». ■

СЛУХАЦЬКА ГЛУХОТА

Вибудовувати музичний бренд в Україні складно – все вирішує телевізор. У ньому теж мало людей, які «відстрілюють», де артисти й музиканти, а де підробки для корпоративів та випадково популярні особи. Останні два роки нас знімали з ефірів через суд із випусковою компанією, майже рік ми не з'являлися на центральних каналах. Багато хто каже, що це смерть для гурту в наших умовах. Але ми не зникли, концертуємо, інтернет нам дає прекрасний «вихлоп» – усі наші прихильники читають твітер гурту. Хоча саме через ТБ досі найвідоміша пісня «Вменеємен» у моєму виконанні, а ось улюблені – «Щось на зразок» чи «Екземпляр», що мають, як на мене, більшу художню цінність, – менш знані, бо не дійшли до широкого кола слухачів.

Комплексу меншовартості продовжує визначати буття українця. Щоб тебе визнали в нашій країні, треба обов'язково з неї виїхати і прославитись у Москві чи деінде. Є ще варіант – бути успішним радянським артистом зі шлейфом відомості з тих часів. У нас острівний менталітет, як у англійців: із Muse свого часу трапилася та сама історія – поки їх не помітили у США, вдома ними ніхто не цікавився.

До слухача стає чимдалі важче достукатися. Його уява деформується, він глухне, тож індустрії потрібні щодень потужніші художні засоби, аби його вразити. Тепер недостатньо написати гарну пісню, треба мати хороших стилістів, які створять тобі яскравий образ, накрутити 3D-ефектів тощо. Мені дуже хотілося б робити так, як Едіт Піаф, – просто вийти в чорній сукні й заспівати, і щоб цього було достатньо.

Ми не заробляємо музикою на життя. Шоу-бізнес має межі, індивідуальність – ні. Як і глибина сприймання мистецтва. Мене цікавить найглибша територія всередині кожної людини, куди можна проникнути зі своєю музикою. Якби я на високих підборах стрибала під «фанеру» на корпоративах, заробляла б більше. Фінансової мети я не

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКЕН

ставлю, натомість можна обирати цікавіші цілі творчого характеру. Краще я напишу рекламний текст як копірайтер, ніж музику до того ж таки ролика.

Мрію поставити камеру на сцені й знімати амплітуду руху людей у залі. А потім скласти своєрідний графік. Львів'яни, дніпропетровці, одесити рухаються зовсім по-різному. На Сході люди інтерактивні, постійно вигукують щось, намагаються спілкуватися. Це

несподівано було в перші рази, адже я звикла, що сцена – це місце, звідки, а не куди транслюється вербальна інформація. На Заході публіка, навпаки, уважно за тобою спостерігає, довго не рухається. Зате потім львівська зала починає танцювати як один, монолітно. В усіх регіонах є індивідуальні вихляси якогось дивака в натовпі.

Країна тільки починає себе усвідомлювати. Я не здрю і вдячна попередньому

покоління музикантів, як-от «Тартаку», «ТНМК», «Мандрам», «Скрябіну» та іншим. Бо ж пам'ятаю: колись вони приходили на вітчизняне радіо, де кожен програмний директор кожної FM-станції розповідав, як погано й безперспективно, що вони українськомовні. Повірте, це не перебільшення, я знаю із власного досвіду, коли на початку 2000-х працювала піар-менеджером Марії Бурмаки. Пам'ятаю листи-відмови, де прямим текстом писали: ви зі своєю українською в Україні не потрібні. Коли вже ми прийшли на радіо 2005-го, було легше.

АПЕЛЮВАТИ ДО КРИСЛА

Не можна сидіти на краську стільця у власній країні. Треба вставати й діяти. Відкрити Конституцію і знати, на що маєш права. Узагалі усвідомити, що в тебе вони є. На одній із правозахисних акцій виступала бабуся, яка скооперувалася з такими самими подружками зі свого подвір'я, та й домоглася заборони будівництва чергового маєтку в себе під вікнами. Вони пішли легальним шляхом, і це несподівано дало результат. Мені все одно, хто президент, він має виконувати свої функції. Апелювати треба не до особистості чиновника, а до його крісла. Поки він у ньому – нехай дбає про обов'язки.

Мине 40 років – і з'являться нормальні політики. Ці 20 років незалежності – навіть не біблійна пустеля, яка починається тільки зараз, це ми лише докупи збиралися, щоб кудись йти. Коли в Україні помер останній раб, ми визволилися. Моє покоління має виховати першу справді вільну генерацію співвітчизників. Україну я люблю, українську державу поки не дуже.

Мені кажуть: «Ну що, Саня, ще років сім – і можна йти в політику». Дякую, але максимум, чим я займалася би, – громадська діяльність. Є купа проблемних точок: і винищення паркових зон, і вбивства дельфінів, і екторби тощо. Поетом можеш ти не бути, а громадянином бути зобов'язаний. Політика в цій країні – це бути по вуха в лайні.

ДИСКОГРАФІЯ

«На першому місці» («Крихітка Цахес»), 2005

«Рецепт» («Крихітка»), 2009

Мовне питання актуальне в Україні, бо люди лінуються вчитися. Українська – не фінська чи китайська. Я росіянка з російськомовної родини. Опір до мови у мене був рівно півроку по приїзді сюди. Навіть билася, хоча як пішла на карате, то зачіпати боялися. Але потім стало цікаво, з'явився добрий вкладач. У ліцеї дозволено було говорити на уроках лише українською. Я не могла мовчати, тож довелося вивчити її, і це було природно й гарно. Мовне питання стоїть лише для тупих та лінвих. Рівень культури постійно знижується, адже ідіотами керувати простіше.

Високопосадовці й чиновники зацікавлені в тому, щоб люди інших професій не мали почуття гідності. Українські журналісти не є четвертою владою, бо владі слід нормально платити. Взагалі, хороші заробітки потрібні насамперед учителям, лікарям, медійникам та автоінспекторам. Якщо ці категорії нормально працюватимуть, суспільство буде здоровим. Коли держава свідомо принижує правоохоронців малими окладами, вона є злочинцем. Мою міліцію викупили депутати й нацьковують її на мене. Тож пропоную всім скинутися і викупити її назад. Щоб і нам було спокійно, й люди в погонах могли дивитися в очі своїм дітям, знаючи, що від

звоять собі таку розкіш, як самоповага й почуття гідності.

Я слухняний громадянин, який переходить вулицю на зелене світло. Коли мені видно, що не замечено біля мого будинку, то вийду і замету. Помічу: лежить п'яний міліціонер – зателефоную його колегам, щоб приїхали та забрали. Бачу якусь біду – то намагаюся її виправити, що неймовірно відволікає від музики.

МАТРІАРХАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО

Якби я була чоловіком і не займалася музикою, то в СБУ на мене була б течка, як на екстреміста. Я ходила б на всі акції протесту, громадянської непокори. Та, мабуть, ця справа й так існує. І це для мене честь – значить недаремно живу.

У жінки є чарівне слово «декрет». Завжди себе заспокоюю: коли все остаточно набридне, можу ним скористатися. Не знаю, чи є така «відмазка» в сильній статі.

Дурні жінки виховали покоління затюканих чоловіків, за яких вони все роблять самі. Коли ласкаво відсторонюєш такого й кажеш: «Любий, я сама», він неодмінно подумає: «А й справді, нехай сама», і віддається своїм чоловічим розвагам. Рибальству чи депутатству. Власне, перетворюється на трутня. Українки завжди були самостійні, на відміну від тих-таки росіянок, яких видавали заміж. Наші жінки самі обирали, за кого йти, ще й гарбузом могли привітати. Але це «сама все зроблю» грає з ними лихий жарт, чоловіки замість свободи дістають можливість займатися свавіллям. Українське суспільство справді матріархальне, та це окрім проблем жінкам майже нічого не дає. Важко знайти чоловіка, який погодиться на такий самий високий рівень відповідальності. Якраз через це мені цікавіше піти на побачення із 20-річним, ніж із 35-річним. У нового покоління більше чоловічого, ніж у тих, хто, як люблять теревенити, «взяв на себе удар 1990-х». ■

МЕНЕ ЦІКАВИТЬ НАЙГЛИБША ТЕРИТОРІЯ ВСЕРЕДИНІ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ, КУДИ МОЖНА ПРОНИКНУТИ ЗІ СВОЄЮ МУЗИКОЮ

безсилої люті не забили чергового студента в КПЗ. Корушція – в основі системи. Суспільство не зацікавлене бути порядним.

Депутати – це каста, гольовна властивість якої – красти й перевищувати повноваження. І ставитись до них потрібно як до тяжкохворих. Вони такі від страху бідності, відчуття неповноцінності, бажання компенсувати українську реальність. Її бояться змінювати через власну тупість. Депутати в нас реально мають острах, що чоловіки інших професій до-

Ломографія – мистецтво фахових аматорів, що полюють на життя тут і зараз, ігноруючи традиційні підходи до зйомки

Автор:
Катерина Бабкіна

На перший погляд, ломографія – мистецтво миттєвої та повсякчасної, інтуїтивної аналогової зйомки без зважання на якість зображень і часто загалом на результат – може здатися фотографією для лінивих. Адже нехитре заняття клацати, часом навіть не зазираючи у видошукач, не потребує особливої фахової підготовки, а тим паче розуміння чи хоча б ознайомлення з основними технічними та теоретичними аспектами, історичними моментами і тенденціями фотографії. Але ні, сьогодні ломографія – це тренд, якому понад мільйон людей у світі приділяють прірву часу й творчих, організаційних, фізичних і розумових зусиль. Придивившись пильніше до руху й діяльності ломографічних спілок, що існують у понад 70 країнах світу, та до численних фестивалів і супутніх рухів, вечірок, майстер-класів та з'їздів, а також замислившись над тим, що більшість adeptів ломографії вміють поратися самотужки в домашніх умовах із різними способами проявлення плівки і друку світлин, лінивими чи непрофесійними ломографів не назвеш. Можливо, розслабленими та захопленими, вільними від умовностей, легкими і легковажними фаховими аматорами в полюванні на життя тут і зараз.

ВИПАДКОВА ІСТОРІЯ ЖАНРУ

Стараючись для широкого загалу Страни Советов, 1984 року Ленінградське техніко-механічне об'єднання «ЛОМО» виготовило просту в користуванні портативну аналогову камеру «ЛОМО-компакт-автомат». Поділяють, що модель старанно скопіювали з японської камери COSINA CX-2, яку напередодні на фотовиставці в Кельні презентували заступникові голови Міністерства оборонної промис-

ловості Радянського Союзу, але, зрештою, до історії ломографії це не має стосунку. Наступний важливий момент, щодо камери «ЛОМО», яку трохи не оминула історія взагалі, – це купівля такого апарата за \$12 у Празі двома студентами Віденської академії мистецтв Матіасом Фіглем та Вольфгангом Штранцингером.

Впродовж перебування у місті друзі весело відпочивали, не випускаючи смішної і вже тоді трохи «не в ногу з часом» камери з рук. Знімали все, що бачили, не силуючись навіть заглядати до видошукача. Вдома у Відні вони продовжили свої розваги на даху студентського гуртожитку. Коли ж майбутні засновники ломографії врешті взялися проявляти плівки і друкувати знімки, перед ними постав новий концепт сучасної фотографії.

Дивно й спонтанно скадровані, з несподіваним фокусом і часто неадекватною кольоропередачею, засвіченнями і сонячними плямами, ці знімки створювали виняткове враження схопленої миті, звичайного й різного життя навколо, а завдяки неочікуваним візуальним ефектам, які багато ортодоксальних фахівців вважали б недоліками, ще й претендували на нове бачення світу й фотографії, а отже, на постмодерну художню цінність.

Вражені молодики сформували зі знімків панно, популяризували ідею поміж своїх приятелів й почали контактувати з іншими, кому потрапив до рук ЛОМО-компакт. Так виникла ідея виставки тих казуальних знімків, зроблених на цю камеру. Грошей на її проведення в студентів, звісно ж, не було, але вони не розгубилися – зареєструвалися як офіційна організація і негайно звернулися по фінансову підтримку до Віденського муніципалітету. Той не відмовив. Так 1991 року зародилася Міжнародна ломографічна спілка.

Зорганізувавши плановану виставку, Матіас і Вольфганг зі

ЛЮБ

своїми ломо-співтоваришами, втім, не зупинилися на досягнутому. Про це свідчить бодай той факт, що на сьогодні кількість активних ломо-прихильників обчислюється мільйонами й серед них не лише студенти й хіпстери, а люди серйозні, принаймні зі світовим іменем: Мобі, Елайджа Вуд, Бред Пітт. Сам Білл Клінтон якось визнав одну з камер для ломографії єдиним

ОБ'ЄКТИ І РУХ

ДЕСЯТЬ ПРАВИЛ ЛОМОГРАФІЇ:

1. Носи свою камеру скрізь.
2. Використовуй її в будь-який час – вдень і вночі.
3. Ломографія – це не втручання у твоє життя, це частина його.
4. Наближайся до об'єктів твого ломографічного бажання так близько, наскільки це можливо.
5. Не думай.
6. Дій швидко.
7. Тобі не потрібно знати заздалегідь, що знято в тебе на плівці.
8. Тобі не потрібно знати це і потім.
9. Знімай «від стегна».
10. Забудь про всі правила.

фотоапаратом, на який офіційно було дозволено знімати в Білому домі.

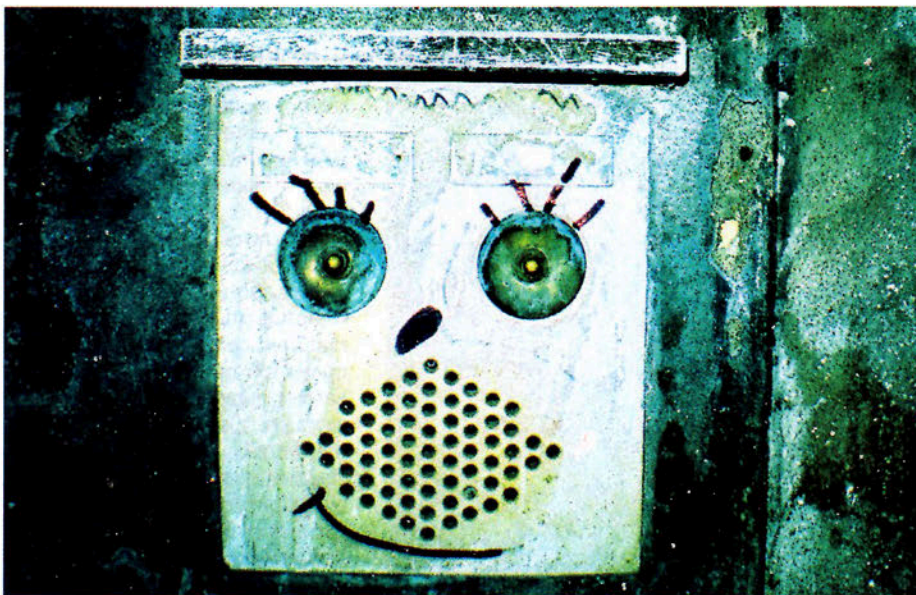
Чому так? Тут не можна не зважати на професійність діяльності віденської штаб-квартири і координації світових ломо-посольств. Люди зі смішними камерами й особливим баченням фотографії незмінно присутні на найпрестижніших світових виставках та форумах,

активно співпрацюють із виробниками фототехніки та супутніх товарів, створюючи додатковий попит і допомагаючи реалізувати його перспективи. Члени ломо-співтовариств завжди можуть отримати в представництві спілки будь-яку інформацію – від загальних порад до конкретних відомостей стосовно камер і користування ними, вибору плівки, проявлення, друку тощо. Сайт Міжнародної ломографічної спілки такий наповнений, функціональний, практичний та динамічний, що можна тільки побажати багатьом серйозним бізнес-структурам чи культурним інституціям мати таке саме ефективне онлайн-обличчя.

ТРЕНД І РИНОК

Після першої ломо-виставки у Відні заповзятливі Матіас Фігель та Вольфганг Штранцингер розшукують ЛОМО-компакт-автомати і таємно імпортують їх із країн Східного блоку, збуваючи всім зацікавленим, щоби не сказати «інфікованим», новою ідеєю по \$100. 1994 року одночасно в Москві та Нью-Йорку відкриваються дві міжнародні виставки – велетенські «ломо-стіни», сформовані з тисяч і тисяч знімків. Ломографія стрімко набирає популярності, а її adeptів по всьому світу турбує питання, де ж узяти диво-апарат, адже виробництво ЛОМО-компакт-автоматів тривало недовго й давно було призупинене. Врешті Ломографічна спілка надіслала офіційного листа до Ленінградського оптико-механічного об'єднання з благаннями відновити виготовлення камер і отримала не лише згоду, а й право бути ексклюзивним постачальником «ЛОМО» в усьому світі.

Однак ринок виробництва не міг лишитися нечутливим до появи такого потужного тренду, тож ЛОМО-компакт-автомат майже одразу перестав бути єдиною камерою для ломографії. На сьогодні розроблено чималу кількість моделей, які враховують потребу їхніх потенційних власників у незвичності, спонтанності, неприродності, зацікавленості у неочікуваних трансформаціях дійсності та непередбаченості результату. Упаковані в яскраві корпуси, механічні аналогові камери пропонують на вибір найрізноманітніші вибрики: ▶

чи то кілька об'єктів, які спрацьовують по черзі, ділячи кадр на частини й знімаючи етапи руху об'єкта або руху фотографа попри об'єкт, чи то ширококутні та панорамні об'єктиви або лінзи «риб'яче око» тощо. А до того найнеймовірніші світлофільтри, кольорові спалахи і взагалі будь-які аксесуари, здатні зробити знімання ще непередбачуваним і цікавішим.

Навіть єдиний непорушний дотепер закон ломографії знімати лише на плівку, не раз обговорюваний членами ломографічних спілок світу і врешті у 2008-му остаточно винесений у гасло future is analogue (майбутнє буде аналоговим), індійський промисловий дизайнер

Сайкат Бісвас поставив під сумнів. Він розробив концепт цифрової камери Holga, одного з найпопулярніших апаратів для ломографії (того самого, на який дозволив знімати в Білому домі Клінтон). Щоправда, поки що концепт лишається концептом, бо як мінімум встановлення повноформатної матриці на кишенькову камеру для зйомки «від стегна» зробить її практично золотою в ціні, а ломографи і далі фотографують на плівку і радіють життю.

ЛОМОСОФІЯ

Love & Motion – любов і рух – так розшифрувала Ломографічна спілка аббревіатуру ЛОМО. Це, зрештою, якнайліпше відобра-

жає узагальнений портрет ломографа – людини, яка ні про що не турбується, відкрита до новин, несподіванок і готова бачити або знаходити творчість у чому завгодно. Недарма ломографи знімають «від стегна» (через плече, над головою, з-за рогу чи з-під коліна), не обираючи, не кадруючи, не переймаючись експозицією і законами побудови кадру.

Ігноруючи традиційні підходи до фотографії, вони з радістю використовують просторочені плівки з хибною кольоропередачею, охоче експериментують з процесом проявлення і друку, граються з витримкою – ручний режим фотокамер дає змогу залишити затвор відкритим хоч на годину, хоч на тиждень, тоді в один кадр потрапить усе, що так чи інакше перебувало за цей час перед об'єктивом. Глобальні ломо-рухи поєднують людей по всьому світу. Приміром, проект «ЛОМО-глобус», у межах якого кожен може сфотографувати місце, де мешкає. Таким чином із знімків поволі складається карта світу. Або обмін камерами поштою: ломограф знімає щось у своїй країні, а потім запаковує камеру і надсилає її на інший континент. Там хтось інший знімає щось у своїй країні на ту саму плівку і відсилає апарат далі. Врешті до власника повертається камера з кадрами, в яких накладено знімки з усіх куточків світу.

У межах виставок, фестивалів і форумів або й зовсім без приводу у всьому світі формуються час від часу ломо-стіни – знімки для них збирають знову ж таки з усіх куточків земної кулі. Понад 100 тис. найрізноманітніших фото може міститися на одній такій стіні.

Ужиткова, проста і весела – ломографія, зовсім не маючи цього на меті, кидає виклик професійній фотографії, бо деякі випадкові знімки не поступаються концептуальністю та якістю фотошедеврам світового рівня чи ретельно продуманим маркетингологами і копірайтерами комерційним фотопринтам. Перефразовуючи Сьюзан Зонтаг, котра писала про те, що все на світі існує, щоби закінчитися фотографією, можемо припустити: фотографія існує для того, щоби врешті скінчитися ломографією. ■

Поки що в Україні немає свого представництва Ломографічної Спілки. Однак режисерка Анна Біла та художник Дмитро Костирко організують 13–15 травня в Галереї «Лавра» Перший Міжнародний Фестиваль Ломографії в Україні. LOMOfest відвідають ломографи з найрізноманітніших країн, а в журі конкурсу ломо-знімків будуть фотографи зі світовими іменами

Світанок мерців

«Цитадель» Нікити Міхалкова відіграє роль індикатора колективного несвідомого

Розумні люди пояснили: цілісінькі дві серії «Стомлених сонцем-2» – і «Передстояння», і «Цитадель» – не що інше, як передсмертна маячня комдива Котова, якого ще 1936-го поставили під кулю в казематах Луб'янки.

Коли так, то слід бути насторожі: наприкінці «Цитаделі», перед тим як почнеться завершальний епізод, той червоний командир знову прощається з життям – цього разу наступивши на міну. Та вже через секунду він бадьоро їде на танку, лякаючи глядача перспективою «Стомлених солнцем-3» – ну бо треба ж буде йому до нас, до аудиторії, донести свою чергову передсмертну маячню. Залишається змиритися: нового «Горця» запущено на орбіту.

«Цитаделі» певною мірою пощастило: вона з'явилася після «Передстояння» і завдяки йому придумалися дістати вигляд не аж такої пародії, як могла б, якби йшла окремим фільмом. А так ми наблизилися до неї вже загартовані недолугістю попередньої картини з її фашистськими вітрилами над танками, полоненими фрицами в одностроях бойскаутів, німецькою дупою, що вигулькнула з літака й тут-таки була уражена радянською ракетою.

Хоч скільки цвинтар прикрашай, він не перестане бути тим, чим був, – місцем останнього спочинку. Коли Котов у «Цитаделі» опиняється на тій дачі, звідки його відвозив на Луб'янку Мітя в найпершій, оскароносній частині 1994 року, здається, що він потрапив до склепу. Оживлені привиди, котрі віддалено нагадують мешканців дачі зразка 1936 року, сидючи вже 1943-го все в тих-таки чеховських шатах, відчайдушно вдають, ніби вони живі. Але режисерові дуже швидко стало зрозуміло, що волочити за собою фільмом десяток мерців обтяжливо, тому без зайвих (і незайвих теж) пояснень він садовить усю дачну команду в поїзд і відправляє в невідомому напрямку. Певно, знайшов їм достойну братську могилу. Йй-богу, сиділи собі під затишною лампою, чай попивали – і зненацька всією компанією на станції вантажать тюки та власні тіла до вагона і зникають із фільму назавжди. Гордіїв вузол розрубано.

До нинішнього Свята Перемоги Росія знову дозволила втягнути себе в дискусію про Сталіна й користь/шкоду десталінізації. Деяким містам не вдалося вистояти, і вони впали в боротьбі з місцевими комуністами, пустивши вулицями маршрутки з портретом вождя. Москві поки що таланить трохи більше – другий рік вдається утриматися від тих картин. Але немає жодної гарантії, що вже наступного столиця не стане черговим місцем ожилених мерців. До того йде. Цьогоріч поки що завісили місто

постерами «Цитаделі», на якій буцаються два вусані – Котов і Сталін. Скажете, мовляв, просто піарівський хід. Авжеж, піарівський, але не ПРОСТО.

Цього потребував час. Той самий, що здавався таким проворним у справі воскресіння мерців. Назавжди отруєна страхом, безпомічністю, доносими свідомість не вміє вільно дихати. Та й не хоче. І тут міхалковська епопея відіграє роль індикатора колективного несвідомого.

У «Цитаделі» Сталін, викликавши реанімованого Котова, довго перелічує його гріхи. Трохи раніше з'ясується, що й комдив не без плям у біографії, розповідає, наприклад, як зарубав шаблею священника. І селянські заворушення придушував не тремтячою кривавою рукою. Та настав день – і його судять. Сам! Іосіф Віссаріоновіч! Відпускає йому гріхи й шле на останній бій із фрицівською цитаделлю. Озброївшись великою палицею і вишикувавши позад себе тисячу-другу добровольців (теж із ломаками напереваги), Котов крокує в атаку. Чи варто говорити, що озеро, яке трапилося дорогою, він переходить завиграшки, як по сухому? І чи слід казати, що цитадель упаде? Не стараннями паличників, щоправда, а Божим промислом.

Чи сталінським? Хай там як, а фільм нам чітко вказує: мудра й сильна рука штовхнула російське воїнство, і настрашився ворог... Зараз би таку руку – і не другів серйозно поменшало б.

Як кортить, щоб воскресла вусата людина! Навіть на постерах цих стьобних – лоб до лоба, вуса до вусів, у обох очі розумні, добрі, спокійні. Фройдів тут і робити нічого, без нього впоралися. Він тільки підхихикує. Теж у вуса, тільки не так по-доброму.

«Світязи іншим, згораю сам». Воскрешаючи одного за одним мерців, Міхалков немовби віддає їм своє життя.

Нещасний, засліплений власним месіанством Нікіта Сергеевич, який загубив усі мислими орієнтири, навіть у непримиренних супротивників плебейського хамства, без якого він тепер нікуди і ступити не може, останнім часом починає викликати дедалі більше жалю й менше роздратування. Він намагається утримати талант, що відійшов, і колишню славу зі знавіснелим відчаєм, як чужого гусака – Паніковський. Міхалков так пихкає, так надуває груди й так чудернацьки силкується штрикнути супротивника іграшковим мечем у вигляді то своїх прем'єр у Кремлі, то друзби з прем'єр-міністром, то звичного обридлого просторікування про одне й те саме, з яким виходить в ефірі федеральних каналів, немовби й насправжки сподівається, що це порятує його кіно від сміху публіки та критики. ■

Автор:
Катерина
Барабаш,
Росія

**НАЗАВЖДИ ОТРУЄНА
СТРАХОМ, БЕЗПОМІЧНІСТЮ,
ДОНОСАМИ СВІДОМІСТЬ
НЕ ВМІЄ ВІЛЬНО ДИХАТИ**

Принади глибинки

«Тамара і секс» Стівена Фрірза красномовно демонструє всю пікантність, кумедність і драму англійського провінційного життя

Ех, ця англійська гра, коли багатослівність не порожня, образність багата, розвиток сюжету не банальний, а деталі смачні аж до захвату. Хоча в початкових титрах значиться «за мотивами коміксів», що відразу викликає запитання: як це, Фрірз екранізує комікси? Але ремарка після титрів із рекламного оголошення письменницького заміського пансіонату «відпочинок за межами божевільного натовпу» все ставить на свої місця – на щастя, Фрірз залишається Фрірзом, винахідливим збиточником, еквілібристом у сюжеті та жонглером словами і частинками пазла. І пазл виходить не таким, як вимальовувалося на початку. Повернення до рідного села лондонської журналістки і красуні Тамари (Емма Артертон) не руйнує сталого порядку провінційного містечка – це було б нав'язливою оскоминою для таких історій. Навпаки, життя починає вирувати, швидко міняючи розстановку фігур на численних шахових дошках,

«Тамара і секс».
У кінотеатрах України від 12 травня

де королі – це письменники, які намагаються ввіймати музу для творчості, королеви – їхні коханки та дружини, що ловлять своїх та чужих чоловіків, а решта фігур разом із пішаками – багатолюдний натовп гав, заздрісників і пустомель, без яких не обходиться жодне пристойне зібрання. Цей сеанс одночасної гри з центральних персонажем Тамарою (чи краще сказати сексом?) утворює справжній шаховий (сексуальний) турнір, і передати всі його колізії на письмі неможливо. Та й не треба. Фрірз – це справжня насолода для вух та очей. Відійшовши від політичної серйозності «Королеви», соціальних жахів «Брудних принад» і грайливості драми

Анонси

13 травня, 18:00

«13: Я був закоханий у це число...»

Книгарня «Є»
(Вінниця, просп. 50-річчя Перемоги, 26)

«Сьогодні 13. Пам'ятаєте, як я був закоханий у це число?» – написав у передсмертній записці один із найталановитіших письменників покоління розстріляного відродження Микола Хвильовий. Він вистрелив собі у скроню, не знайшовши іншого способу висловити протест проти тотального винищення «цілої генерації». На літературному вечорі прозвучать 13 таємниць і 13 фрагментів із творів Хвильового – автора гострополемічних памфлетів, поетичних збірок «Молодість», «Досвітних симфоній», проникливих психологічних новел.

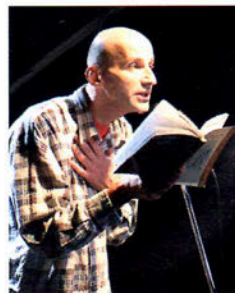
ІЖДЕНЬ | №19 (184) 13–19.05.2011

12–15 травня

Kharkiv za Jazz Fest

Арт-клуб «Пінтагон»
(Харків, вул. Данилевського, 26);
Харківський будинок акторів
(вул. Красіна, 3)

Три дні й три ночі чистого джазу в межах імпрези, що відзначатиме п'яту річницю. Цього року фестиваль повертається на свою історичну батьківщину, де стартував уперше з легкої руки Бориса Захарова та Катерини Леонової. Серед учасників дійства – гурти Marble boy, Maria Group, Show Boat, Зефир, Денис Дудко та інші. Крім того, програма фестивалю потішить презентацією суспільного кінопроєкту й імпрозантним імпровізом Kharkiv Zajazz jam session.

13–17 травня

«Київські Лаври»

Будинок вчителя
(Київ, вул. Володимирська, 57)
У VI Міжнародному фестивалі поезії візьмуть участь понад 100 поетів із різних країн (України, Білорусі, Росії, Польщі, Грузії, Естонії, Франції, США). Серед них Петро Мідянка, Тарас Федюк, Тадеуш Домбровський, Шота Іаташвілі (на фото), Йоанна Мюллер та інші. «Київські Лаври» розпочнуться з вручення Молодіжної премії фестивалю для авторів віком до 35 років. На поетичні читання відведено 50 годин. Також відбудуться круглий стіл «Критика – у пошуках великого роману», тематичні проєкти «Чотири сторони світу», «Пригодницька поезія», «Сердечні дресирування».

CD

«Ворождень». «Дідизна».

Цей колектив живе в музичному просторі давно, його перший лонгплей вийшов 2000 року. На сьогодні маємо 14-й – мало хто з українських музикантів може похвалитися такою продуктивністю за незмінно високої якості. Попри характерну для нинішнього складу гурту тенденцію до електронного звучання, яке доповнюється живими інструментами, цей реліз є маневром «Ворождня» до власних фолкових початків. Жанрове різноманіття – безперечний плюс свіжоспеченого диска.

«Тінь Сонця». «Танець серця»

Нового альбому чекали понад три роки, а гурт тим часом зазнав трансформацій. Як і в попередньому релізі, є одна пісня білоруською, а стильовий почерк команди впізнаваний: «Тінь Сонця» торує стежку ліричного, мелодійного прогресив-фолк-металу, який, все більше хочеться назвати роком. Прикметними рисами є посилення ролі бандури і скрипки; очевидне зростання композиторської та звукорежисерської майстерності. «Перша квітка» та «У цьому полі, синьому як льон» є чи не яскравішими піснями в доробку «Тіні».

«Годо». «Сперма і кров»

Нещодавня поява диска в мережі стала несподіванкою, адже «Годо» давно не виявляє активності. Слухаючи дебютний (за понад 10-річну історію гурту) альбом, досвідчений меломан впізнає давній матеріал, який ремастеровано або й перезаписано, а отже, звучить він сучасно, стильно і сильно, зберігаючи водночас фірмовий альтернативно-психоделічний стиль, що поєднує риси як гранджу, так і, скажімо, техно. Оригінальний вокаліст «Годо», нервовий саунд і поетичні експерименти теж тут як тут.

«Шері», режисер дозволив собі багато тонкого англійського гумору, еротичність та мелодрамагізм. Хто скаже, що це для Фрірза поверхово, нехай кине в мене камінь. Ризикуючи бути побитим, усе одно наважуся відрекомендувати «Тамару і секс» вдалим вправлінням у кордебалеті життя. Усі скелети з шаф витягуються на світ Божий так само легко, як вони там утворюються. Одні зради викриваються, інші приховуються, одні бажання втілюються, інші розбиваються. Ніби все так, як і завжди, але як віртуозно це «завжди» втілив режисер!

Ярослав Підгора-Гвиздовський

13 травня – 5 червня — 14 травня, 22:00 — 16 травня, 21:00

«Віртуози»**Львівська обласна філармонія (вул. Чайковського, 7)**

Цього року Міжнародний фестиваль музичного мистецтва святкує 30-літній ювілей. Протягом трьох тижнів відбудуться 22 концерти. Захід розпочнеться виступом чеської солістки Люціє Фішер Сілкенова (на фото), львівського скрипаля Назара Пилатюка та Академічного симфонічного оркестру Львівської філармонії під керівництвом

Айдара Торибаєва. У концертах також братимуть участь камерний оркестр «Віртуози Львова», інструментальний ансамбль «Високий Замок», Санкт-Петербурзький брас-квінтет, молодіжний симфонічний оркестр «INSO-Львів».

«Аддіс-Абеба»**Клуб «44» (Київ, вул. Хрещатик, 446)**

Білоруська регі-формація «Аддіс-Абеба» відіграє в Києві великий сольний концерт. Музика цього сонячного колективу поєднує розмаїття roots-reggae, фанку, ска та рагамафіну. Гурт записав уже три альбоми: «Аддіс-Абеба», «Live», «Шифроваться». Незмінний автор усіх текстів – соліст Діма Іванов. Музиканти не обмежуються похвалами Джа, а зачіпають теми Чорнобиля, пташиного грипу, вторгнення інопланетян. Адже, як справжні растамани, «Аддіс-Абеба» не можуть залишатися байдужими до світу, що оточує нас.

Joy Division Fest**Клуб Route 66 (Київ, вул. Жилианська, 87/30)**

Дебютний фестивальний захід скликає всіх шанувальників британського old-school-rock. Вечір присвячено вокалістові гурту Joy Division Яну Кертісу (на фото), що завойовував серця прихильників пронизливо-містичними текстами та шаманською харизмою. До річниці його трагічної загибелі київські команди SWEETLO та

YouCrane виконають хіти британського колективу в авторських версіях. Також відбудеться показ стрічки «Контроль» знаменитого голландського «рок-фотографа» Антона Корбайна про життя та смерть Яна Кертіса.

Рожева пустеля

Серед найцікавіших атракцій Йорданії – піски й скелі Місячної долини Ваді-Рум

Автор:
Максим
Кідрук

Хашимітське «Королівство Йорданія розташоване в самісінькому серці Близького Сходу. Здається, воно мало б загубитися, будучи тісно оточене сусідами з такими гучними іменами, як Саудівська Аравія, Сирія, Ірак та Ізраїль. Однак в дійсності – на тлі нестабільності в Іраку і Сирії, ку-

суючих цін в ОАЕ – стає чимдалі популярнішим серед мандрівників.

ДАЛІ ВІД КАРАВАННИХ ШЛЯХІВ

Воно й не дивно, адже маленькій державі, населення якої за ледве перевищує 5 млн осіб, напрочуд пощастило. У дав-

нину цю землю населяли набатеїці, могутнє й непокірне плем'я, котре буквально вирубало свою столицю Петру в неприступних скелях. Її унікальні руїни зажили світової відомості, коли серед них зафіксували «Індіану Джонса і останній хрестовий похід» – третю стрічку пригодницької

хідного кордону королівства: Амман – Мертве море – Петра – Акаба, тобто родючою долиною, де зосереджені основні дороги, найбільші міста й живе чималий відсоток йорданців. Та від'їдьте якихось 30 км на схід, і ви ніби перенесетесь до іншого світу. Ось тут уриваються шляхи, зникають звичні для цивілізованого ока поселення й починається Ваді-Рум – чи не найгарніша пустеля планети, що славиться неземними скелястими формами та... рожевим піском.

ДЖИП ЧАСУ

Ваді-Рум, відома також під назвою Місячної долини, унікальна своїми рудуватими, червоними й темно-бордовими гранітними скелями, котрі, мов бородавки, ясно вкривають тло піщаного красвиду. Покручені бескеття, що островами виринають посеред моря піску, а також нереальний червоनावий колір останнього створюють відчуття, ніби ти потрапив на іншу планету. Це не раз ставало у пригоді відомим режисерам Голлівуду. Що й казати: тут знімали епізоди для блокбастера «Трансформери» і майже весь фільм «Червона планета», де пустеля Ваді-Рум слугувала поверхнею Марса.

Подорож у глиб Місячної долини почалася в переповненому туристами й бекпекерами всіх мастей містечку Ваді-Муса – населеному пункті, найближчому до Петри. Затримуватися тут не виникає жодного бажання, адже йорданці, користуючись сусідством прадавнього міста, безсоромно обирають мандрівників. Сім шкур луплять за всі товари й послуги – від звичайної банки «коли» до ночівлі в гостелі. Тож о шостій наступного ранку, після відвідин столиці славетних набатейців, довелося заскочити в «підстаркуватий» мікроавтобус, який за дві з половиною години домчав

ФОТО: REX FEATURES, ФОТОВАНК

кінотетралогії. На південному заході Йорданії, на вузенькій смужці її території, що виходить до Червоного моря, розкинувся курорт Акаба – Мекка для дайверів з усіх куточків планети. А ще ж є Мертве море, побувати на якому мусить кожен, хто хоче зватися досвідченим мандрівником.

Та найголовнішою перевагою Йорданії є високий рівень сервісу в усьому, що стосується сфери туризму. Країну визнано найбільш цивілізованою і, так би мовити, озахідненою в арабському світі.

Більшість туристичних та бекпекерських (диких – Ред.) маршрутів пролягає вздовж за-

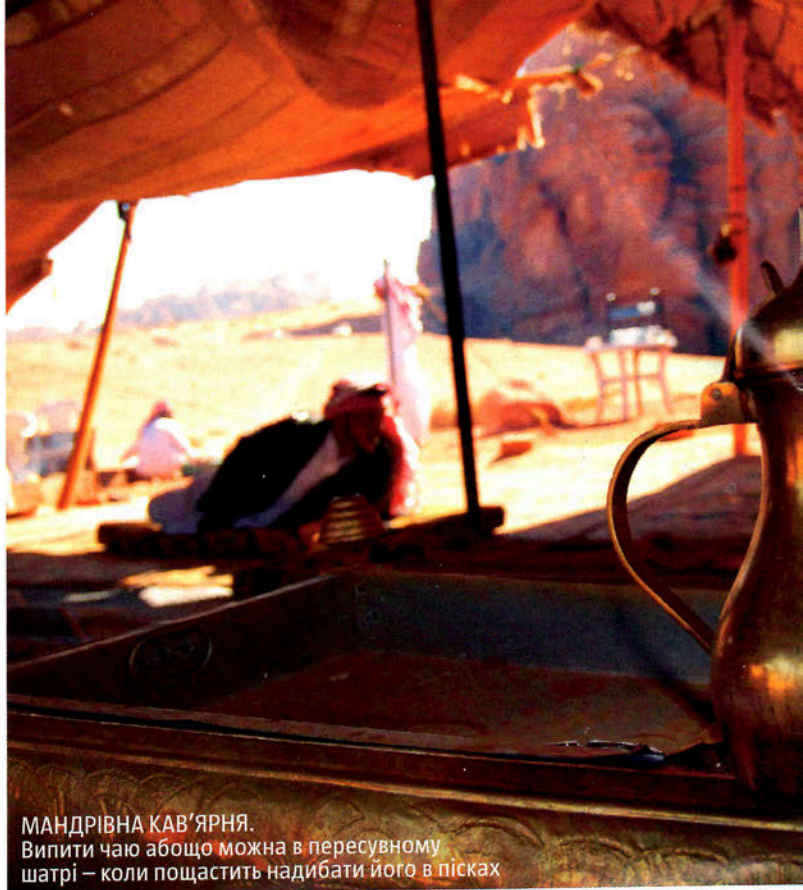
ШТАБ ЛОУРЕНСА АРАВІЙСЬКОГО

«Божественним простором» назвав Ваді-Рум знаменитий розвідник Томас Едвард Лоуренс, більш відомий як Лоуренс Аравійський. Він вершив свої подвиги під час Першої світової війни саме в цих пісках і скелях. Бувши серед організаторів повстання арабів проти Османської імперії, керував операцією, в результаті якої об'єднані арабсько-британські сили 1918 року відбили в турків Дамаск. Живучи серед бедуїнів у наметі, сер Томас одягався в бурнус так само, як вони.

PHOTO: BEK FEATURES, FOTOBANK

МАНДРІВНА КАВ'ЯРНЯ.
Випити чаю абощо можна в пересувному шатрі – коли пощастить надибати його в пісках

до невеликого бедуїнського поселення, що зветься, як і пустеля, Ваді-Рум.

Повз нас пролітали прості глиняні будівлі із тьмавими шибками, де-не-де виднілися великі шатра з козячих шкур, уздовж дороги мирно паслися

МАНСАФ

Бедуїнська страва мансаф робиться з рису та м'яса, найчастіше баранини або верблюжатини, іноді телятини. Варять її в соусі з ферментованого йогурту, подають із мигдалем, кедровими горіхами й зеленню. Мансаф у Йорданії готують в особливих випадках: відзначаючи релігійні свята, весілля й народження, або ж на честь гостей.

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Акаба – курорт на Червоному морі. Увесь рік сонце. Сюди з'їжджаються дайвери з усіх куточків планети. Для аматорів археології: на околицях міста є поселення віком 5,5 тис. років.

Мертве море за 50 км від Аммана, столиці Йорданії. Курорт в ньому справляє потужний лікувальний ефект під час багатьох захворювань.

Петра – вирубана в скелях столиця давньої держави набатеїв. Шедевр архітектури та інженерії, ввійшла до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Наскельні малюнки доісторичних жителів пустелі: верблюди, вершники на конях, воїни. Більшість із цих артефактів ще недостатньо вивчена.

цибати верблюди, поміж яких іноді проїжджали позашляховики. Ні дерев, ні кущів, лиш зрідка на кремовому піску вигулькували колючки – чи не єдина їжа для всюдисущих кораблів пустелі. І зовсім поруч із селищем здіймалися багряноруді гори.

Мікроавтобус зупинився біля приземкуватої одноповерхової будівлі. Біля входу на мене чекав Мохсен, високий худий бедуїн зі шляхетними рисами обличчя. В кімнаті панувала напівтемрява. У центрі стояв низький столик із довгоносим чайником та келишками для гостей. Усі предмети побуту – кухонне начиння, меблі, прикраси – неначе потрапили сюди з якогось фільму про арабський світ початку ХХ століття. Що й казати про одяг мешканців: традиційні тюрбани, «арафатки» та довгі сорочки різнилися між собою хіба що кольором та мірою забрудненості. Йорданія як держава останніми роками зробила неабиякий поступ, однак бедуїни лишилися незмінними. Як і Ваді-Рум, їхня долина...

Мохсен показав машину, на якій збирався відрядити зграйку бекпекерів у глиб пустелі. То був жовтавий пікап із написом Toyota. Але я, кажу чесно, таких тойот іще не бачив. «Land

Cruiser, – гордо пояснив господар. – Найперша модель, 1947 року випуску». Мною безповоротно заволоділо відчуття, ніби я здійснив стрибок у часі назад.

БЕДУЇНИ

Упродовж століть пустелею Ваді-Рум пролягали караванні шляхи, що сполучали Месопотамію з Єгиптом, Аравію з Малою Азією та Європою. З Межиріччя на південь везли прянощі, текстиль, ароматичні масла, а з Африки доправляли чорношкірих рабів, золото, діаманти й слонову кістку. Довгий час торговельні маршрути контролювали набатеїці. Доки їхнє царство не перетворилося на римську провінцію, воно було однією з найбагатших держав регіону. Значно пізніше прийшли бедуїни, які не полишають цієї землі й сьогодні.

Вони кочівники. Щось на кшталт циган арабського Сходу. У наш час ці люди пересіли з верблюдів на джипи, але природі своїй не зрадили. В сучасній Йорданії негусто поселень, де бедуїни мешкають постійно. Чимала частина їх і досі тиняється пустелею, ночуючи в ліпшому випадку в наметах, а зазвичай – під зорями просто неба.

ФОТО: REU_FEATURES_FOTOBANK

ФОТО: REU_FEATURES_FOTOBANK

У поселенні Ваді-Рум є кілька сот їхніх родин, школа для хлопців, ще одна – для дівчат, кілька магазинів і штаб-квартира поліцейського патруля. Бедуїни не обробляють землі й не розводять ніякої худоби, окрім верблюдів. Селище Ваді-Рум – це своєрідний пропускний пункт для туристів, яким кортить кілька днів поблукати справжньою пустелею.

Ми виїхали майже відразу, швидко віддаляючись від цивілізованих місць і прямуючи на схід у безбережні простори Ваді-Рум. Усе довкола складалось із трьох речей: рожевого піску, бурих скель та синього, аж до різання в очах, неба. Ні рослин, ні тварин, ні птахів...

Подекуди шлях перетинали вервечки кутастих верблужих слідів. «Бедуїни», – коротко,

МІСТ-СКЕЛЯ.
Архітектор – сама природа, виконробі – сонце й вітер

але поважно каже Мохсен. А потім додає: «Це наша земля. Найкраща у світі».

НАЙКРАЩА СЕРЕД ПОДІБНИХ
Нарешті Toyota, переваливши через кілька паралельних дюн, зупинилась біля табору. Бівуак ховався поміж двох скелястих пагорбів, які захищали його від пустельних вітрів. Він складався з кількох наметів, покритих чорними ковдрами й розставлених літерою «П». Мохсен висадив нас, показав, хто де спатиме, і... залишив напризволяще. Уся пустеля була наша. Бедуїн почав неспішно копати яму, щоб зладити вечерю (саме так, смажачи м'ясо в землі, тутешні кочівники віддавна готують собі їжу).

До чого ж узятися посеред пісків Ваді-Рум? Як себе розважити?

Я пробув там три дні. Щоразу вибирався на одну зі скель, що височіли над долиною, дивився на безмежжя пустелі, мріяв і просто насолоджувався життям. Коли обличчя починало пекти від насиченого піщинками вітру та шпаркого сонця, повертав до табору, де на мене чекали обід і чай победуїнськи (цукор та заварку заливають холодною водою, після чого в спеціальному глецику варять на вогні).

Не хочу ідеалізувати Ваді-Рум. За останні три роки мені довелося блукати багатьма різними пустелями. Серед них Сечура на узбережжі Перу й Атакама на півночі Чилі, найсухіша пустеля Землі, й легендарна безкрая Сахара, й Наска. Однак саме Ваді-Рум завдяки своїм сюрреалістичним ландшафтам полюбилася найдуже. Водночас припускаю, що на когось іншого ця місцина з неприродно рожевим піском може й не справити враження. Тож не шукайте шляхів у долину Ваді-Рум, якщо вам кортить просто відпочити. Поплавайте, мов корок, у Мертвому морі, попірнайте серед барвистих риб у лагунах Червоного, скуштуйте справжній верблужий мансаф або що. Але якщо ви раптом зажагнете цілковитого безлюддя, непорушного спокою й умиротворення, якщо вирішите побути наодинці з усесвітом, заснути під небом, яке аж шумить від небаченого сонмища зір, посидіти край вогнища, розкошлого пустельним вітром, відчуючи, як пісок поволі віддає тепло темряві ночі, й послухати оповіді старих бедуїнів, то Ваді-Рум – це саме те місце, куди вам конче слід завітати. ■

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSim, яка працює в 187 країнах. Вартість вихідних дзвінків із Йорданії – від \$0,69 за хвилину. Новий внутрішньомережний тариф (для клубу користувачів ТревелСімки) дає змогу спілкуватися по \$0,29 за хвилину між абонентами мережі TravelSim у 74 країнах. Водночас немає абонплати й плати за з'єднання. Мінімальний стартпакет (із \$5 на рахунок) обійдеться в \$14. Пункти продажу є в усіх областях України. Додаткову інформацію про послугу роумінгу дізнавайтесь на сайті: w.TravelSim.ua або за тел. (044)223-8008.

ПРОСТО БІЗНЕС

Чоловічкові було щонайбільше 50. Він сидів під стіною в переході метро. Жебрав, а на лацкані занепалого піджачка виділа медаль. Я впізнав її: ювілейна, «40 років Перемоги»; у прадіда-фронтовика теж були відзнаки на кшталт цієї, окрім бойових нагород. Ось тільки громадянин у метро ніяк не міг воювати. Але, мабуть, добре розумів, що в нашій підземці сьогодні навряд чи можна зустріти справжнього ветерана, а якщо такий і трапиться, то навряд чи йому стане сил обуритись... Якась дівчина років 20-ти спинилась дала чоловічкові десятку, і він миттєво сховав її у внутрішню кишеню піджачка, прикрашеного чистим медаліоном. ■

**Олександр
Михельсон**

ІНЕРЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ

Колишній індійський посол в Україні, що курирує бізнес-проекти своєї батьківщини в Африці, приїхав до Києва у пошуках партнерів. На його думку, дві наші країни – просто ідеальна стратегічна пара. У цієї – технології, в тієї – уміння їх продавати. Бракує лиш одного – взаєморозуміння. Тут досі сприймають Індію як відсталу державу, не помічаючи її стрімкого економічного розвитку. А там Україні і взагалі на бачать, уявляючи її частиною Росії. Сприяє цементуванню стереотипу те, що більшість вітчизняних компаній, які виконують замовлення для індійського ринку, працюють через посередників із РФ... Інерція – страшна сила. ■

**Дмитро
Губенко**

ТУРИСТИЧНИЙ КРЕАТИВ

Є у Празі на горі Петржин оглядова вежа, а під нею – музей, на славу Клубу чеських туристів. У його основі – вигадана особа Яро Ціммермана, котрий, як дізнаються вражені німецькі та французькі туристи, дружив з імператором Францом Йосифом, з Ейнштейном, радив Ейфелю розсунути ноги його вежі та придумав лижі, на яких Амундсен досягнув Південного полюса. На представлених фото Яро якраз або «відійшов», або ж сам їх «робив», тож побачити славного чеха можемо лише як бюст – теж, на жаль, зіпсутий недоброзичливцями до образу неандертальця. Яро «народився» у Відні, однак там незаслужено забутий. Але, на щастя, є Прага... ■

**Роман
Кабачій**

**Богдан
Буткевич**

**Інна
Завгородня**

**Андрій
Ермоленко**

ЗДОРОВИЙ УСПІХ

Пропоную маленький експеримент. Подивіться на CNN чи будь-якому іншому американському каналі засідання їхнього сенату. Зверніть увагу на зовнішній вигляд senatorів – струнких, підтягнутих, спортивних, навіть якщо вони віком уже дідуся. І порівняйте з нашими депутатами, 80% яких уже в 40 років розміром животів нагадують жінок на останньому місяці вагітності. Вигляд політика має бути таким самим критерієм для оцінки його дієздатності, як і його програма. Адже як можна довіряти людині серйозні справи, коли вона не вміє дати ради навіть власному тілу? ■

МІЖМІСЬКА МАРШРУТКА

Дембель розповідає про пригоди охоронця луганської в'язниці, у ролі якого йому довелося побувати. Дивується, як злочинці після скоєного ідуть на річку перевірити, чи не зловилася риба. Слухає шансон-пісню на мобільному про «подлий конвой». А «конвой» – це ж він, і це його страшенно тішить. Під час руху в салоні маршрутки піднімається пилюка – доводиться відкрити люк. Бабця праворуч ділиться спогадом молодості. Вони називалися «душогубками», ці вантажівки, в кузов яких встромляли вихлопну трубу. За 10 хвилин, поки машина їхала, пасажири вже помирали. Потім їх вигортали у яму... Може, хотіла поговорити про це, але розмови ніхто не підтримав. Скалічені спогади звичайних людей навколо. ■

НОВЕ ЖИТТЯ ПІСНІ

Була в мене неписьменна, але надзвичайно мудра бабуся Оришка, родом із Сумщини. Моє дитинство пройшло під акомпанемент її пісень. Одна була про хлопця, якому не хочеться на війну. Я не сумнівався, що той мотив – із Полісся... Та коли в Києві почали співати стрілецьких пісень, і я почув «Кедь ми прийшла карта нарковатъ», мене вразило: це ж бабусине! «Коли прийшла карта в руки грати, став я свого батька просити благи, батьку, ти, мій батьку, зроби мені волю, йди за мене служи на ту войну...» Яким чином моя неписьменна бабця могла знати ці слова й мелодію? І тут згадалося: вона розказувала про родину, переселену до них у село після війни «із Західної». Певно, саме так пісня отримала нове життя, на Сумщині. ■

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Передплатний індекс 99319

**НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА
НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ
ТА ЗРУЧНОЮ!**

**Ви маєте можливість отримувати
журнал вже наступного тижня
після передплати, не чекаючи
початку чергового місяця**

РЕДАКЦІЙНА ПЕРЕДПЛАТА

Лише скориставшись редакційною передплатою, Ви маєте можливість отримувати журнал вже наступного тижня після оплати.

Оплатіть квитанцію в будь-якому банку й повідомте її номер та адресу доставки:

- зателефонувавши на номер +38 (067) 407 1096 (виклик буде скинуто, після чого ми Вам передзвонимо)
 - або надіславши копію сплаченої квитанції факсом +38 (044) 351 1301
 - чи електронною поштою peredplata@tyzhden.ua
 - чи звичайною поштою на адресу: 03067, м. Київ, а/с 2.
- Редакція «Український тиждень», відділ передплати

Вартість редакційної передплати:

I півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 30 грн
- 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 45 грн
- 3 міс. – 135 грн
- 6 міс. – 270 грн

ОНЛАЙН-ПЕРЕДПЛАТА – швидко, зручно та надійно
на сайті portmone.com

ПОШТА для тих, хто віддає перевагу передплаті через Укрпошту, індекс нашого журналу – 99319.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку			300023
				МФО банку
	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир				сума, грн
	платник (підпис)			
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку			300023
				МФО банку
	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир				сума, грн
	платник (підпис)			

ПАТРІОТИЗМ?

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ?

ДЕМОКРАТІЯ?

**ВІДВЕРТО
ПРО КРАЇНУ**

За детальною інформацією звертайтеся
за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Ірина Приліпко
peredplata@tyzhden.ua

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

**ПРИЙМАЄМО ВІТАННЯ - ДАРУЄМО ПОДАРУНКИ
щотижня iPad та безліч інших призів!
Умови акції на сайті: www.24tv.ua**

акція триває з 11 травня по 15 червня 2011

**ТЕЛЕКАНАЛУ НОВИН «24»
П'ЯТЬ РОКІВ!**